

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 4 mars justerades.

§ 2 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Proposition

2025/26:224 till civilutskottet

Skrivelser

2025/26:225 till civilutskottet

2025/26:226 till utrikesutskottet

Motioner

2025/26:3949, 3952 och 3958 till miljö- och jordbruksutskottet

§ 3 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Socialförsäkringsutskottets betänkande

2025/26:SfU19 Skyndsamhet och preklusionsfrister vid överprövning av
upphandling av fonder till premiepensionens fondtorg

Socialutskottets betänkanden

2025/26:SoU26 Ett språkrav inom äldreomsorgen

2025/26:SoU22 Kompetensförsörjning, e-hälsa och beredskap

Utrikesutskottets betänkande

2025/26:UU7 Internationella relationer

Försvarsutskottets betänkande

2025/26:FöU6 Integritetsskydd vid signalspaning i
försvarsunderrättelseverksamhet

Kulturutskottets betänkanden

2025/26:KrU6 Idrott, friluftsliv och spel

2025/26:KrU7 Konstater, språk och bibliotek

§ 4 Socialtjänstens ansvar för våldsutsatta m.m.

Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU20
Socialtjänstens ansvar för våldsutsatta m.m.
föredrogs.

Anf. 1 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Herr talman! Sverige ska vara ett land där varje barn får växa upp i trygghet. Det är också trygghet för barnen som bäst lägger grunden för det trygga samhället.

För de flesta av oss är familjen och hemmet en plats där vi möts av kärlek och omsorg, där vi får utvecklas och där vi har möjlighet att känna oss som tryggast. Men för alltför många är hemmet i stället en plats som präglas av hot och våld.

Det är svårt att ta in, och det gör ont att tänka på, att många barn gråter sig till sömns på grund av rädsla för någon i familjen, som borde stå för tryggheten. Många kvinnor i vårt land tvingas sminka över sina blåmärken efter att ha blivit slagna av en man som en gång sagt att han älskar henne. Alltför många män väljer att slå och utöva våld.

Våldet i nära relationer skadar, och det lämnar djupa spår och rent av ärr som man tvingas leva med långt efteråt. Våldet i nära relationer är också särskilt allvarligt eftersom det innebär ett extra stort svek att utsättas för våld inom familjen. Det är ett svek som skadar tryggheten och tilliten särskilt djupt hos den som utsätts.

Herr talman! Skärpta straff för våldtäktsmän och för den som misshandlar sin fru och sina barn eller gör sig skyldig till andra vålds- och sexualbrott är en självklarhet för mig. På samma sätt som mängdrabatten för seriebrottslingar bör tas bort behöver återfallsförbrytare straffas hårdare så att fler brottsoffer kan få upprättelse och rättvisa skipas i våra domstolar.

Vi kristdemokrater har varit pådrivande för att göra det möjligt att meddela fler och mer omfattande kontaktförbud samt att använda fotboja i fler fall för att skydda kvinnor och barn. Det är också viktigt för oss kristdemokrater att vi gör mer för att socialtjänsten ska kunna ta sitt ansvar för att hjälpa dessa våldsutsatta kvinnor och barn till trygghet. Insatserna måste komma tidigt i form av fler familjecentraler och familjestödsprogram och utökade hembesöksprogram. Vi har tagit fram nya nationella riktlinjer för att upptäcka våld mot barn.

Vi kristdemokrater talar ofta om familjen, för vi förstår familjens betydelse. Det är därför en särskilt viktig fråga för Kristdemokraterna att motverka våld i nära relationer och att stärka stödet till våldsutsatta kvinnor och barn. Men att stärka skyddet för kvinnor och barn och motverka våld i nära relationer är också en särskilt viktig fråga för hela regeringen.

För första gången någonsin har Sverige nu ett nationellt högnivåråd mot mäns våld mot kvinnor lett av statsministern, justitieministern, socialministern och andra nyckelaktörer. Det heter Rådet för kvinnofrid, och dess mål är att våldet mot kvinnor inte bara ska minska utan upphöra.

Så sent som igår höll socialminister Jakob Forssmed, socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall med flera en presskonferens där regeringen presenterade nya satsningar för kvinnors trygghet och frihet. Man

meddelade att regeringen satsar 20 miljoner kronor extra i vårdningsbudgeten för att intensifiera arbetet mot mäns våld mot kvinnor. Detta görs bland annat genom en nationell kampanj mot dödligt våld mot kvinnor för att öka kunskapen hos allmänheten om hur det dödliga våldet kan förebyggas och stoppas.

Det handlar också om en förstärkning av Socialstyrelsens arbete för att motverka våld mot kvinnor genom att förbättra stödet till våldsutsatta kvinnor och förstärka det förebyggande arbetet. Det görs även en satsning för att förebygga sexuellt våld hos personer som är våldsbenägna.

Inte minst handlar det också om att stärka möjligheter till stadigvarande boende för våldsutsatta genom att långsiktigt stärka och utveckla kommunernas arbete när de erbjuder våldsutsatta hjälp med att ordna ett stadigvarande boende efter till exempel en vistelse på ett skyddat boende.

Flera andra viktiga reformer har genomförts under mandatperioden. Socialtjänsten har fått ett tydligare förebyggande uppdrag i och med den nya socialtjänstlagen. Frågor om våld ska ställas mer aktivt – inte bara när man misstänker det, utan som en del av normal ärendehantering. Våld ska upptäckas tidigare så att kvinnor och barn inte tvingas lida i det tysta.

Skyddat boende har nu skrivits in som en egen insats i socialtjänstlagen, vilket stärker rättigheterna för våldsutsatta och gör kommunernas ansvar tydligare. En historisk förändring är att regeringen ser till att barn nu får en alldeles egen prövning inför flytt till ett skyddat boende. De får en egen utredning och ett eget beslut från socialtjänsten utifrån sina egna behov. Regeringen har också sett över umgängesrätten så att barn inte längre ska behöva träffa en våldsam förälder under vistelsen.

Från den 1 april 2024 krävs tillstånd från Ivo för att driva skyddade boenden. Kraven på säkerhet, kvalitet och kompetens har skärpts med syfte att hålla de oseriösa aktörerna borta och stärka skyddet för de våldsutsatta kvinnorna och barnen.

Herr talman! Låt mig avslutningsvis säga något om hederskulturen och det våld och förtryck som den sortens kultur har fört med sig till Sverige. Våld i hederns namn är nämligen en särskilt brutal form av förtryck. Det är en form av våld i nära relation, men det är dessutom systematiskt, och det finns en kollektiv norm och acceptans bakom det hela som upprätthåller våldet.

Vi har fått parallellsamhällen av utanförskap i Sverige där islamism och hedersförtryck har slagit rot. Där tvingas flickor i förskoleålder bära slöja för att inte väcka begär hos män, och äldre syskon skickas att spionera så att pojkar inte leker med flickor eller tvärtom. Det är vårt ansvar att rycka upp den sortens kultur med rötterna, för hederskulturen och dess våld hör inte hemma i Sverige.

Vi kristdemokrater har därför varit pådrivande för att man ska bygga upp regionala resurscentrum mot hedersvåld runt om i landet liknande det som under en tid har funnits i Stockholms län. Detta vill vi göra för att stärka stödet till pojkar och flickor som tvingas leva under hedersförtrycket, och jag är tacksam över att regeringen nu anslår medel för att göra just detta. Jag är också tacksam över de 100 miljoner regeringen årligen tillför för att stärka kommunernas arbete mot hedersförtrycket.

Det är viktigt för att skydda barnen men också därför att det pågår en värderingskamp i Sverige som måste vinnas. Vi kristdemokrater kommer

att fortsätta stå upp för vår människosyn, som handlar om alla människors lika värde, personlig frihet, moraliskt ansvar samt jämlikhet mellan kvinnor och män.

Kristdemokraterna bildades för att försvara denna människosyn, byggd på kristen etik och västerländsk humanism, som en gång byggde Sverige starkt. Vi är fortfarande beredda att försvara våra värderingar.

När ett barn tassar på tå i sitt eget hem för att inte riskera att utsättas för våld och gråter i smyg för att pappa slår mamma, när kvinnor slås blodiga och tvingas fly från sitt hem mitt i natten eller när en flickas frihet begränsas av hedersnormer vill vi finnas till och stå på de utsattas sida.

Kristdemokraterna kommer att fortsätta bekämpa hedersförtryck, stärka barns trygghet och stoppa mäns våld mot kvinnor. Jag ser fram emot att göra det tillsammans med alla goda krafter i och utanför den här kammaren med ambitionen att varje kvinna, varje flicka och varje pojke ska få leva i Sverige i trygghet.

(Applåder)

Anf. 2 GUSTAF LANTZ (S):

Herr talman! Mäns våld mot kvinnor är inte blixtar från en klar himmel. Redan från förskolan börjar molnen hopa sig. Barn stöps in i roller. Pojkar utvecklar ett sätt att prata om flickor och flickor om pojkar. Dessa glasögon tittar de sedan även på sig själva med.

Många gör vad de kan för att vi ska ta oss vidare från invanda mönster. Vi föräldrar kan stärka barnens självkänsla och värna integriteten, men vi får också väldigt fin draghjälp av svensk förskola, denna juvel i svensk välfärd. ”Stopp! Min kropp!” fanns inte när jag var liten. Nu känner varanda unge till begreppet. Personal i svensk förskola förändrar världen varje dag med sitt arbete. De ger pojkar och flickor verktyg att definiera sig själva – vilken lycka för oss föräldrar!

Nätet är dock fullt av orosmoln – stridslystna, skrytsamma och uppblåsta influencers som pratar om att feminismen har gått för långt och att man har rätt till kvinnliga kroppar liksom män som hatar och hetsar mot kvinnor i grupp. Samtidigt använder politiker på högerkanten genuspedagogik som ett skällsord.

Herr talman! För mig är alla ni som frigör människor från destruktiva föreställningar om vad det är att vara pojke, flicka, man eller kvinna viktiga för allas framtid. Tack till er för ert viktiga arbete!

När jag talar med mina kvinnliga vänner om deras barndom kommer snarlika berättelser. Det var tafsande i korridorer och på festivaler. Man blev kallad hora och slampa. Det var en omgivning som ofta likställde svartsjuka med romantik och relationer med kontrollerande beteenden, ibland även slag.

Detta är inte blixtar från en klar himmel utan ett molntäcke av sexism som tar sig olika former i olika styrka. Det är inte bara enskildheter utan delar av något större, en struktur som finns i alla kulturer i olika omfattning.

Nyckeln till att på allvar förebygga mäns våld mot kvinnor är att vi tillsammans kan se och förändra dessa strukturer – föräldrar, förskolepersonal, idrottsledare, kompisar och lagstiftare. Vi måste påminna oss själva, varandra och våra barn om att vi aldrig får vänja oss vid våld och sexism.

Herr talman! Tack vare forskningen vet vi mer och mer om hur omfattande våldet är i ungas relationer. Enligt Jämställdhetsmyndigheten har nästan var tredje ungdom upp till 15 års ålder med erfarenhet av en kärleksrelation upplevt våld i denna. Mellan 15 och 19 års ålder är siffran 50 procent. Vi vet också hur skadligt detta är för de drabbade flickorna långt efter att relationen har tagit slut.

Socialtjänsten kommer ofta in i ett sent skede i denna våldsspiral. Lösningarna är ofta av akut slag. När vi diskuterar socialtjänstens insatser för våldsutsatta får vi dock aldrig tro att dessa insatser är hela lösningen vad gäller mäns våld mot kvinnor. Den som blir slagen ska skyddas och den som slår ska straffas, men vi måste alla hjälpas åt att ändra de attityder som föregår sparkar och slag.

Herr talman! Samhället behöver vara som starkast när individen är som mest utsatt. När en man bit för bit monterat ned en kvinnas liv behöver samhället kunna ge kvinnan kraft och möjlighet att bit för bit bygga upp livet igen.

Det är i dag för svårt att lämna en våldsam relation. Det är onödigt svårt. Vi som samhälle måste stappa upp.

I dag läggs ofta ett för stort ansvar på den våldsutsatta kvinnan. För att lämna en våldsam relation krävs ofta en flytt, men för många blir ekonomin ett hinder. Vi anser därför att regeringen bör se över frågan om att införa ett kvinnofridsstöd vid våld i nära relationer. Det ska inte falla på pengarna om steget bort från en vardag med våld kan tas.

Herr talman! För de kvinnor och barn som inte längre kan bo kvar hemma ska samhället tillhandahålla trygga skyddade boenden där man tas emot av människor som förstår vad man är utsatt för. Den nya lagstiftningen om skyddade boenden innebär en viktig och nödvändig modernisering, särskilt av synen på barn och barns rättigheter. Det ställs nu också högre krav på de aktörer som bedriver skyddade boenden, bland annat när det gäller tillstånd.

Samtidigt som reformen i grunden är positiv finns det en oro för att förändringarna kan innebära risker för kvinnojourernas unika verksamhet. Kvinnojourerna och det civila samhället måste värnas, samtidigt som åtgärder vidtas för att stänga ute oseriösa aktörer.

Herr talman! Vinstintresse har lagt sig som en våt filt över många verksamheter i Sverige. Marknaden är fantastisk när det gäller att fabricera bilar, bullar och badbollar, men inte när vi som samhälle tillsammans ska hjälpa kvinnor att komma på fötter efter att ha genomlidit våld i en nära relation.

En verksamhetsledare ska inte ställa frågan: Hur kan jag göra vinst på den här slagna kvinnan? Frågan ska i stället vara: Hur kan vi använda våra resurser på bästa sätt för att hjälpa en medmänniska i nöd? All upphandlad drift av skyddade boenden bör därför reserveras för idéburna organisationer. Då skulle kvinnojourernas och civilsamhällets verksamhet värnas och skyddet för de kvinnor som placeras säkerställas. Vi kräver att regeringen återkommer med ett sådant förslag.

Herr talman! När någon väl lämnat en relation eller när en man väl dömts är tyvärr våldet ofta inte slut. Vi tycker därför att brottsutsatta kvinnor själva ska få välja hur de vill ta emot information inför det att gärningsmän beviljas permission eller frigges. Kvinnorna borde kunna välja att få denna information via kommunens socialtjänst. Informationen kan

då kombineras med ett erbjudande om hjälp och stöd från samhället, till exempel från kvinnojouren, brottsofferjouren, psykiatrin eller kommunens relationsteam. Regeringen bör se över denna fråga, då detta kan visa sig vara helt livsavgörande för kvinnor som lever under hot och våld.

Herr talman! Många individer lever under mörka moln av hat och våld i nära relationer. Vi lever dock alla i samma klimat vad gäller synen på män, kvinnor, makt och våld – ett klimat vi alla är med och påverkar. Här kan vi – individer och samhälle – göra skillnad. Kalla det feminism, vaket eller bara humanism, men tänk på det i alla fall!

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till reservation 7.

Anf. 3 CHRISTIAN LINDEFJÄRD (SD):

Herr talman! Jag vill först yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Det ämne vi debatterar i dag är egentligen ett ämne som aldrig borde behöva debatteras. I ett tryggt och anständigt samhälle vet vi att våld aldrig är en lösning. Ändå står vi här. Det säger något allvarligt om vår samtid.

Jag vill dela en personlig upplevelse.

För många år sedan arbetade jag som taxichaufför. En kväll hämtade jag ett par i en förort utanför Stockholm. Allt verkade lugnt och bra. De klev in i bilen, och allt var jättetrevligt – frid och fröjd. De sa hej då till dem som hjälpt dem bära. Men under färden förändrades något. Mannen blev alltmer otrevlig, alltmer svartsjuk.

Plötsligt på Nynäsvägen såg jag i backspegeln hur han var på väg att slå henne. Jag tvärnitade och skrek: ”Vad håller du på med?”

Stämningen blev iskall, och aggressionen riktades givetvis mot mig. När jag släppte av dem på Kungsholmen fortsatte han att skrika förolämpningar mot mig.

Men det som fastnade var inte vad han sa till mig, utan det var tanken på vad som hände efteråt. Jag satt kvar i bilen och undrade: Vad händer när dörren stängs? Vad händer när ingen längre ser?

Den natten har aldrig lämnat mig. Varje gång jag passerar det huset tänker jag på denna kväll och vad som hände. Tyvärr var tekniken inte utvecklad i fråga om mobilnummer och att se exakt vem som hade ringt; då hade jag givetvis ringt polisen. Men det gick inte på den tiden.

Herr talman! Det här hände i ett välmående område. Men våld i nära relationer känner inga gränser, och det finns i alla samhällsklasser, i alla bostadsområden, bakom alla typer av fasader.

Vi får inte heller glömma att även män kan vara utsatta. Det är ett mörkertal vi sällan talar om. Där är skammen och tystnaden stor, och många män skäms i den situationen.

Men oavsett vem som drabbas gäller samma sak: Ingen människa ska behöva leva i rädsla i sitt eget hem. Att lämna en destruktiv relation är inte enkelt. Det kan handla om år av kontroll, rädsla och ekonomiskt beroende. Därför måste samhället finnas där – tydligt, starkt och på offrets sida.

Herr talman! Det måste löna sig att anmäla brott. Alltför ofta hör vi att det står ord mot ord. Men om vi inte anmäler händer ingenting. Vi måste våga bryta tystnaden, och vi måste säga det tydligt: Hjälp finns.

Den nya socialtjänstlagen är ett steg i rätt riktning. Det blir mer förebyggande arbete, större tillgänglighet och ett tydligare barnrättsperspektiv. När det gäller barn måste vi vara kompromisslösa. Det är bättre att anmäla en gång för mycket än en gång för lite. Varje gång ett

barn får illa och det inte upptäcks är det ett misslyckande för oss alla. Julafton ska vara en dag av glädje – inte en dag av oro över om en förälder är nykter eller om våldet kommer tillbaka ännu en gång.

Herr talman! Kvinnojourerna gör en ovärderlig insats varje dag, i hela landet, från Ystad till Haparanda. Insatserna sker ofta ideellt, ofta med små resurser, men med ett enormt engagemang.

De nya reglerna för skyddade boenden, med tillståndsplikt från Inspektionen för vård och omsorg, är viktiga. De stärker kvaliteten, säkerheten och tillsynen. Men vi måste också vara uppmärksamma på konsekvenserna. När regelverken skärps riskerar mindre aktörer att få det svårt. Samtidigt vet vi att behovet av skydd inte minskar. Därför behöver kommunerna bli bättre på att samarbeta också över gränserna. Skydd ska inte avgöras av postnummer.

När denna lagstiftning har fått verka en tid måste vi utvärdera den, och vi måste vara beredda på att justera den – alltid med fokus på den som behöver skyddet.

Och låt mig avsluta med att säga detta tydligt: Den som slår sin partner eller sina barn sviker inte bara dem, utan den sviker hela samhället. Och nej, man är ingen man när man slår.

Anf. 4 MAJ KARLSSON (V):

Herr talman! Jag vill inleda denna debatt med stort allvar. Situationen för våldsutsatta kvinnor och barn har inte varit så allvarlig på många år. Vi befinner oss i ett akut läge som vi måste ta på största allvar. Riksdagen har fattat politiska beslut som inte har fått de konsekvenser som avsågs. Nu måste vi göra om och göra rätt.

Ingen här inne är ovetande om att mäns våld mot kvinnor är ett av de största hoten i vårt samhälle. Vi vet alla att Socialstyrelsen uppskattar att närmare 75 000 kvinnor utsätts för mäns våld varje år i Sverige. I genomsnitt dödas 15–20 kvinnor per år av en man de har eller har haft en relation med. Det motsvarar ungefär en kvinna var tredje vecka. Ändå stannar det inte där.

Granskningar visar att denna siffra inte synliggör att det kan vara närmare 100 ytterligare kvinnor som varje år tar sina liv därför att våldet blir outhärdligt. Närmare 30 procent av alla självmordsförsök hos kvinnor är kopplade till våld i nära relation. Vi vet också att Brottsförebyggande rådet uppskattar att det varje år anmäls uppemot 40 000 misshandelsbrott mot kvinnor och omkring 9 000 våldtäkter mot kvinnor och flickor. Det innebär att mer än en våldtäkt anmäls varje timme dygnet runt året om.

Det är heller ingen hemlighet att ungefär var fjärde tjej i årskurs 9 som har eller har haft en relation uppger att de har blivit utsatta för våld av en partner. Samtidigt uppskattar Brå att omkring 80 procent av allt våld mot kvinnor och flickor aldrig polisanmäls.

Herr talman! Detta är den verklighet kvinnor och flickor lever i varje dag året runt och dygnets alla timmar. Bakom varje siffra finns en människa, en kvinna vars hem är hennes farligaste plats, ett barn som får växa upp i trauma och kris, ett liv som successivt begränsas av våldet, ett liv som är en sann mardröm.

Med all den kunskap vi har skulle vi kunna tro att samhället gör allt i sin makt för att stoppa våldet. Men den senaste dödsfallsutredningen visar återigen, svart på vitt, att så inte är fallet, varken för kvinnor eller för barn.

Det som framträder tydligt är att våldet nästan aldrig kommer plötsligt. Många av kvinnorna har tidigare utsatts för våld, hot eller kontroll i relationen. Trots det får de oftast inte tillräckligt skydd. I flera fall har de varit i kontakt med socialtjänst, hälso- och sjukvård eller polis. Men våldsutsatt-heten upptäckts inte tillräckligt tydligt, eller så leder den inte till kraftfulla åtgärder.

Rapporten visar också att när kvinnor väl söker hjälp görs det ofta bristfälliga utredningar. Insatser sätts inte in i tid eller följs inte upp. Det innebär att våldet kan fortsätta och i vissa fall eskalera till dödligt våld. En avgörande slutsats är alltså att problemet inte främst är att riskerna är okända utan att samhället inte agerar tillräckligt tydligt på de signaler som redan finns.

Kvinnor har ofta levt länge med våld innan det allvarligaste inträffar, men skyddet har inte fungerat. Detta är ett samhälleligt svek som saknar motstycke inom något annat politikområde. Kvinnor och barn mördas, trots att samhället visste att något var allvarligt fel.

Herr talman! Det är mot den bakgrunden vi måste se den utveckling vi ser i dag. Den lagstiftning om tillståndsplikt och stärkt skydd för barn som riksdagen på regeringens förslag genomförde i syfte att stärka tryggheten har i praktiken fått motsatt effekt, i en situation när vi redan inte ger skydd. Den utredning som låg till grund för beslutet blev inget fönster av möjligheter. I stället blev det en smal dörr till en ännu högre tröskel att ta sig över. I dag får historiskt få barn skydd på skyddat boende.

Regeringens införande av tillståndsplikt skulle höja kvaliteten, men i stället har det lett till att färre kvinnor och barn får skydd. Socialstyrelsens senaste rapport visar att både tillståndsplikten och de nya reglerna för barn inte har fått avsedda konsekvenser. Skyddade boenden har stängt eller befinner sig i omställning. Platser har försvunnit. Kommunerna i Norrbotten och Gävleborg har inga boenden alls. Regeringen fördriver aktivt den enorma kunskap som jourrörelsen besitter. Samtidigt har osäkerheten i lagstiftningen lett till att kommuner tolkar reglerna om barns rätt olika. I vissa fall avvaktar man med beslut, och i andra väljer man andra insatser, trots att våld förekommer. Deras behov synliggörs inte fullt ut, och deras rätt till skydd riskerar att inte bli verklighet.

Det handlar alltså inte om att färre kvinnor och barn behöver skydd utan om att systemet inte fungerar som det ska. Det måste vi ta ansvar för.

Herr talman! Nu ser vi hur de ideella jourerna, de som under decennier har byggt upp skydd, kunskap och förtroende för våldsutsatta kvinnor och barn trängs tillbaka. De ideella jourerna finns inte till för sin egen skull på det sätt som regeringen ofta försvarar aktörer som vill göra vinst. Nej, de finns för kvinnorna och för barnen. Det är där kvinnor i kris har fått stöd, skydd och en väg ut ur våldet. Det är där man har mött människor med lång erfarenhet av vad som faktiskt behövs i tid, i bemötande och i insatser som fungerar i verkligheten.

Men när systemet i högre grad öppnar för marknadslogik, där mäns våld mot kvinnor i praktiken blir en verksamhet att driva med krav på tillstånd och konkurrens, då riskerar det att gå ut över just dessa verksamheter, precis det vi ser hända just nu.

Vi borde kanske lära oss något av det faktum att politiken inte tog kvinnojourernas erfarenheter och varningar på allvar i reformarbetet. Då blev resultatet fel. Det var inte för att de saknade kunskap, kompetens eller

kvalitet, utan det var för att deras kunskap inte fick genomslag. Nu ser vi konsekvenserna, nämligen att kvinnor och barn har fått svårare att få hjälp. Det är bokstavligen talat livsfarligt.

Det är också därför vi i dag måste vara beredda att tänka om. De ideella jourerna har larmat högljutt om vad som håller på att ske. Den här gången har vi inte råd att inte lyssna.

Herr talman! Det här är inte ett läge för prestige eller försvar av tidigare beslut. Det här är ett läge för ansvarstagande. När en reform inte fungerar som avsett och i praktiken leder till att färre kvinnor och barn får skydd måste vi agera. Därför föreslår vi ett utskottsinitiativ. Vi menar att tillståndsplikten genast måste frysas tills vi vet att det finns en lösning och att skyddet för våldsutsatta kvinnor och barn inte fortsätter att försvagas.

Vi behöver återställa fokus på det som är avgörande: att kvinnor och barn får tillgång till skydd i tid och utan onödiga hinder och att de verksamheter som fungerar i praktiken får möjlighet att fortsätta sitt arbete. Och självklart ska barn i regel placeras med sin mamma. Jag väddar därför till samtliga partier om att vi nu ska gå ihop och se till att rädda skyddet och stödet för kvinnor och barn.

Herr talman! De senaste åren har mellan 30 och 50 personer dött i gängrelaterat våld varje år. Det är fruktansvärda siffror. Och de har mötts av kraftfull politisk handling. Men på grund av mäns våld mot kvinnor kan så många som 130 människor dö varje år. Ändå kommer den politiska kraftsamlingen inte i närheten av den som gäller gängrelaterat våld, fastän vi nu vet att regeringen kan om den bara vill. Det är inte acceptabelt.

Vi i Vänsterpartiet menar att arbetet mot mäns våld mot kvinnor måste byggas utifrån långsiktighet, samordning och verklig tillgång till skydd. Vi driver därför också krav på långsiktig finansiering av kvinnojourer, fler och bättre skyddade boenden samt stärkt stöd genom hela rättskedjan.

Vi vill också att samhället ska bli bättre på att upptäcka våld i tid genom vård, skola och socialtjänst och att det förebyggande arbetet ska stärkas. Samtidigt ser vi ett stort behov av bättre samordning. I dag är ansvaret splittrat mellan olika aktörer, vilket riskerar leda till att kvinnor och barn faller mellan stolarna. Vi vill se en mer sammanhållen struktur med regionala resurscentrum och ett nationellt samordningscentrum kopplat till Jämställdhetsmyndigheten. Därför vill jag yrka bifall till reservation 6.

Jag vill understryka att det bakom varje siffra finns en människa. Där finns ett liv präglat av rädsla, kontroll och begränsningar. Ibland är det ett barn som växer upp i otrygghet. I värsta fall är det ett liv som vi inte har lyckats rädda.

Låt oss säkerställa att kvinnor och barn får det skydd de behöver, inte i teorin utan i verkligheten. Låt oss visa att arbetet mot mäns våld mot kvinnor inte bara är något som vi talar om, utan ett område där vi handlar med kraft.

Anf. 5 MALIN HÖGLUND (M):

Herr talman! I dag debatterar vi *Socialtjänstens ansvar för våldsutsatta m.m.* Våld i nära relationer är en av de mest akuta samhällsutmaningarna vi har. Moderaterna har länge tydligt sagt att det är statens och samhällets ansvar att skydda dem som utsätts för våld. Socialtjänsten är en central aktör i detta arbete.

I betänkandet lyfts flera viktiga frågor om socialtjänstens ansvar upp. Moderaterna vill här understryka både behovet av tydlighet i ansvaret och de konkreta satsningar som regeringen har gjort på området. Jag vill yrka bifall till utskottets förslag.

Herr talman! För det första handlar det om trygghet och tillgänglighet. Vi menar att det inte får spela någon roll var i Sverige du bor. Alla våldsutsatta ska ha tillgång till stöd och skydd. Regeringen har därför satsat på att stärka socialtjänstens resurser, bland annat genom riktade statsbidrag till kommunerna för fler skyddade boenden och kortare handläggningstider, eftersom tiden ofta är avgörande för den som flyr våld. Dessutom har regeringen föreslagit en nationell uppföljning av socialtjänstens insatser för att säkerställa likvärdighet över hela landet.

Herr talman! För det andra är kompetens och bemötande centralt. Socialtjänstens personal ska ha rätt utbildning för att kunna möta personer som utsatts för fysiskt och psykiskt våld. Regeringens förslag inkluderar utökade utbildningar och specialiseringar inom socialtjänsten, inklusive kunskap om hedersrelaterat våld och våld i samkönade relationer. Det kompletteras av nationella vägledningar och metodstöd som ger socialtjänsten konkreta verktyg för att bemöta våldsutsatta på ett professionellt och respektfullt sätt.

Ett tredje fokus är barnens rättigheter. Barn som bevittnar våld i hemmet är själva brottsoffer och behöver eget stöd. Regeringen har därför satsat på fler barnavdelade insatser inom socialtjänsten och stödprogram som gör det möjligt för barn att bearbeta sina upplevelser och känna trygghet.

Barnperspektivet ska vara centralt i all myndighetsutövning och i varje beslut som rör våldsutsatta familjer. Det omfattar också nationellt stöd till skolor och elevhälsa för att kunna identifiera och stötta barn som utsatts för eller har bevittnat våld.

Herr talman! Vidare är samverkan mellan myndigheter en nyckelfråga. Våldsutsatta ska inte hamna mellan stolarna. Regeringen har därför stärkt samverkan mellan socialtjänst, polis, sjukvård och rättsväsen, bland annat genom gemensamma rutiner och nationella samverkansprogram som underlättar informationsdelning och tydliggör ansvarsfördelning.

Samtidigt vill Moderaterna påminna om att socialtjänsten arbetar under stora krav och med begränsade resurser. Resurser och riktlinjer måste gå hand i hand. Regeringens satsningar på ökade medel, kompetensutveckling och nationell styrning är tydliga exempel på hur man kan kombinera ansvar med konkreta verktyg.

Herr talman! Slutsatsen är tydlig. Socialtjänstens ansvar för våldsutsatta är redan starkt, men det finns fortfarande behov av att utveckla arbetet. Moderaterna vill öka den nationella likvärdigheten för stödinsatser och stärka kompetens och specialistkunskap i socialtjänsten. Vi vill sätta barnperspektivet i centrum för alla insatser, förbättra samverkan mellan myndigheter och ge tydliga resurser till kommunerna för att omsätta lagstiftningen i praktisk handling.

Herr talman! Moderaterna vill se ett samhälle där våldsutsatta får stöd, skydd och trygghet och där regeringens satsningar fortsätter att säkerställa att ingen behöver känna sig ensam eller oskyddad. Våld är aldrig acceptabelt.

Regeringen och Moderaterna vill att socialtjänsten ska vara beredd att agera när det behövs – snabbt, tryggt och effektivt.
(Applåder)

Anf. 6 MAJ KARLSSON (V) replik:

Herr talman! Ledamoten Malin Höglund! I Altinget kan vi i dag läsa att regeringen inte kommer att frysa tillståndsplikten. Jag tycker att det är ett bedrövt besked. Det görs nämligen trots att vi nu har 34 procent färre barn på våra skyddade boenden, och det beror inte på att våldet har minskat och inte på att de har mindre behov. Det görs trots att flera kommuner inte har några boenden alls, och det beror inte på att våldet har minskat och inte på att det finns ett mindre behov.

Över 34 boenden som drivits av de ideella jourerna har tvingats lägga ned, trots att vi vet att det är de som verkligen har kunskapen för att kunna skydda kvinnor och barn. De har nu tvingats lägga ned utan att regeringen agerat.

Min fråga är därför: Varför vill regeringen inte garantera att kvinnor och barn får rätt skydd i rätt tid?

Anf. 7 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Maj Karlsson för frågan. Jag tycker att regeringen tar den här frågan på största allvar i och med att man ser till att boendena har rätt kompetens. Det ska finnas kompetens för både kvinnan och de barn som följer med. Det görs en särskild satsning på barnen; de är inte bara medföljande till den som placeras, vilket oftast är mamman.

De boenden som vi har i Sverige ska vara trygga för kvinnan. Rätt kompetens ska finnas, och det ska vara bra för barnen. De boenden som inte uppfyller dessa krav får stänga, eller så får man utbilda sig tills man har rätt kompetens. Det ska helt enkelt vara ett skydd för kvinnan.

Anf. 8 MAJ KARLSSON (V) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för svaret, men jag blir ganska fundersam. Vi vet ju att de ideella jourerna har jobbat med att skydda kvinnor och barn i över 30 år – jag tror att det är närmare 40 år. Det är de som har burit det här arbetet i generationer. Jag vill inte ens tänka på hur den siffra som vi får år efter år hade sett ut utan dem. Detta tror jag att ledamoten är lika väl medveten om som jag är.

Det här handlar inte bara om att ha rätt kompetens. Man ställer krav som är omöjliga för ideella jourer att leva upp till. Det man i praktiken gör är att fördriva kunskap och ersätta den med vinstdrivande bolag. Både jag och ledamoten vet hur det ser ut inom andra områden där vi kräver exakt samma sak, till exempel HVB-hem. Det har inte varit någon fröjd att läsa om det.

Vi vet att de ideella jourernas verksamhet och kompetens och det skydd de erbjuder är det som kvinnor behöver i kris. Men nu fördriver regeringen deras verksamhet. Jag vill verkligen veta varför man inte är beredd att frysa tillståndsplikten och se till att få till stånd ett system som gör att vi kan garantera kvaliteten men också se till att de som burit den här kvaliteten i generationer kan fortsätta sin verksamhet.

Anf. 9 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Maj Karlsson för frågorna.

Jag har besökt väldigt många kvinnojourer genom åren, vilket ledamoten säkert också har gjort. Jag gjorde det särskilt när jag var kommunalråd i Mora och var socialnämndens ordförande. Det finns både bra och dåliga kvinnojourer. I en kommun besökte jag en jour där det i princip var så att någon mötte kvinnan i dörren, sa "varsågod, här har du en matkasse" och åkte därifrån. Sådana kvinnojourer ska vi inte ha. Vi ska ha kvinnojourer som är stödjande och hjälper till. En kvinna ska inte behöva lämnas ensam på en kvinnojour med en kasse mat när hon kanske kommer slagen från sin man, utan det ska finnas kompetens. Det är därför tillståndsplikt behövs. Det ska finnas ett skydd för kvinnan.

Anf. 10 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Malin Höglund för anförandet.

Ledamoten nämner att tiden är avgörande när någon våldsutsatt bestämmer sig för att lämna sin destruktiva relation, och så är det. Ibland är fönstret väldigt litet när man väl har beslutat sig för att göra det. Samtidigt finns det saker som försvårar lämnandet. Personer som bestämmer sig för att lämna en sådan här relation befinner sig redan från start i en utsatt situation, med fysiskt våld, psykiskt våld och kontrollerande beteende, men även med ekonomiskt våld.

Centerpartiet har väldigt länge drivit frågan om att inrätta ett nationellt lämnaprogram. Regeringen har på papperet tagit upp den frågan och infört ett lämnaprogram. Men det lämnaprogram som presenterats av regeringen och ansvarigt statsråd är till stor del en ompaketering av befintlig politik. Det som saknas i lämnaprogrammet är möjligheten till ekonomisk frihet. Avsaknaden av sådan kan vara en av de faktorer som gör att man inte vågar lämna en destruktiv relation.

Därför har Centerpartiet föreslagit att man ska införa en lämnapeng och även tillfört medel till detta. Ledamoten nämner att regeringen tillför kommuner och regioner medel i form av statsbidrag. Men det behövs också pengar direkt till den som är våldsutsatt för att den ska våga nyttja det där fönstret, när tiden är så avgörande. Hur kommer det sig att Moderaterna och regeringen inte prioriterar att ge en lämnapeng direkt till den våldsutsatta?

Anf. 11 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Christofer Bergenblock så mycket för frågan. Precis som ledamoten nämner är fönstret ofta väldigt smalt. När ska en kvinna våga lämna en relation? Vågar hon ta med barnen? Ska hon göra det vid hämtandet från förskolan? Ska hon göra det vid hämtandet från skolan? Många kvinnor går också tillbaka till en relation efter att ha lämnat den en första gång.

Den nya socialtjänstlagen är bättre på många sätt och vis. Det finns möjligheter för kvinnor att få stöd och hjälp av bland annat kvinnojourer. Det behöver inte alltid ske i den egna kommunen – man kan placeras i en annan kommun.

Det ekonomiska våldet spelar naturligtvis också roll. Men jag tycker att socialtjänsten jobbar på det här sättet redan i dag – man ser till att det finns en trygghet för kvinnan när det gäller både skydd och ekonomi.

Anf. 12 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Det har visat sig att just det ekonomiska våldet rätt ofta är en avgörande faktor i samband med att man lämnar – men också efter att man lämnat i form av det eftervåld som ofta förekommer vid uppbrott från den här formen av destruktiva relationer. Det ekonomiska våldet bygger ofta på att den våldsutövande mannen tagit kontroll över ekonomin i hushållet helt och hållet – kvinnan har inte egna pengar eller några möjligheter att klara sig utan sin man.

Just därför har det varit så viktigt för oss i Centerpartiet att lyfta fram frågan om att införa ett rent ekonomiskt stöd till dem som har behov av ett sådant för att kunna lämna en relation. Vi vet att det här är en av de faktorer som gör att man tvekar att lämna.

Därför ser vi det som rimligt att erbjuda en lämnarpeng som en del av ett mer omfattande lämnarprogram. Ett lämnarprogram innefattar naturligtvis samordnade insatser från samhället. Polis, socialtjänst, sjukvård med mera samordnar sig, så att den enskilde inte behöver ha kontakt med var och en utan kan få hjälp med sina myndighetskontakter och få möjlighet att komma till ett skyddat boende. Men man behöver också i rätt många fall ekonomiskt stöd, som ger ekonomisk frihet och möjlighet att komma ur relationen.

I dag ger Moderaterna och regeringen inte stöd till vårt förslag. Men jag hoppas att detta är en fråga de tar med sig framöver. Man måste se såväl det fysiska och psykiska som det ekonomiska våldet.

Anf. 13 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Christofer Bergenblock för repliken, som väl egentligen inte innehöll någon fråga utan bara en upprepning av vad ledamoten tidigare sagt. Jag upprepar mig på samma sätt: Den nya socialtjänstlagen är bättre, för den är i takt med tiden. Den ska vara ett skydd för kvinnor och barn. Det finns mycket hjälp att få, anser jag, även om det inte finns någon lämnarpeng. Socialtjänsten har de här frågorna på sitt bord.

Anf. 14 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Herr talman! Inledningsvis yrkar jag bifall till reservation 4 under punkt 2 i betänkandet.

Varje år utsätts 75 000 kvinnor för våld i en relation, och 15–20 kvinnor mördas varje år av sin partner. Vart tionde barn växer upp i ett hem där våld förekommer, och 25 000 barn utsätts årligen för någon form av misshandel.

Våldet återfinns i alla delar av samhället. Det finns i arbetarhem och akademikerhem, hos invandrarfamiljen och den svenskfödda familjen, i våra storstäder och på våra landsbygder, hos den nyblivna barnfamiljen och hos det åldrande paret. Den gemensamma nämnaren är att våldet i de allra flesta fall utförs av en man, en kille, en gubbe. Mäns våld mot kvinnor måste få ett slut.

Från Centerpartiets sida vill jag lyfta fram tre viktiga åtgärder i arbetet med att stoppa mäns våld mot kvinnor.

För det första måste samhället bli mycket bättre på att upptäcka när någon lever i en våldsutsatt miljö.

För det andra behöver vi på riktigt få på plats ett nationellt lämna-
program som även inkluderar en lämnapeng.

För det tredje måste eftervårdet stoppas, inte minst det ekonomiska.

Trots att vi vet hur många som utsätts för våld i sina relationer och i sina familjer varje år är samhällets institutioner fortfarande väldigt dåliga på att identifiera och uppmärksamma våldet. Därför behövs det systematik och evidensbaserade metoder som kan användas inom socialtjänsten, skolan, sjukvården och de statliga myndigheterna. Vi ser att det behovet sträcker sig genom hela livet.

Det behöver finnas en systematik i att screena för våldsutsatthet i olika kontakter med samhället. Inom mödravården har det länge varit etablerat att ställa frågor och titta efter tecken på om någon blir utsatt för våld av sin partner. Lika självklart måste det vara inom BVC, i förskolan och i skolans värld.

Vi vill därför se ett nationellt program för traumascreening. Exempelvis menar vi att elevhälsan ska ha ett nationellt uppdrag att screena eleverna för att upptäcka våld som riktas mot barn och unga eller om man lever i en våldsutsatt miljö. Våld kan finnas inom familjen, i relationen, i skolan eller på fritiden. Elevhälsan har en unik möjlighet att upptäcka våldet, och den möjligheten måste nyttjas.

Inom ramen för skolans arbete behöver man även arbeta mot det hedersrelaterade våldet. Det handlar om barnnäktenskap, kontrollerande beteenden eller andra barnfridsbrott. Här har mycket gjorts, men fortfarande finns det mer att göra. Mer utbildning, bättre samverkan och handlingsplaner på alla skolor är några av de åtgärder som behöver utvecklas.

Våld i nära relation är tyvärr ingenting som upphör med åldern, utan det är ofta något som följer med genom hela livet. Därför måste samhället också bli bättre på att upptäcka våld även hos våra äldre. Från Centerpartiets sida har vi ställt krav på införandet av ett äldrehälsovårdsprogram som bland annat ska innehålla hälsosamtal. Att screena för våld i hälsosamtalen måste vara en viktig del. Men naturligtvis måste även hemtjänstpersonal och personal på särskilda boenden ha möjlighet att uppmärksamma våldet. Våldet tar inte slut bara för att man blir äldre.

Herr talman! Det farligaste steget som en våldsutsatt kvinna kan ta är att bestämma sig för att lämna. Samtidigt är det också det viktigaste steget. Just därför måste samhället svara upp och finnas där när någon bestämmer sig. För att understödja det har Centerpartiet under flera år drivit frågan om ett nationellt lämningsprogram. Att få ett samlat och samordnat stöd från samhället när man väl bestämt sig för att lämna en farlig relation är helt avgörande. Det är bra att även regeringen pratar om lämningsprogram, men innebörden av det måste bli mycket mer konkret.

Det vi menar är att den som lämnar en destruktiv relation ska få ett samordnat stöd från samhället där berörda myndigheter som polisen, socialtjänsten, Skatteverket och sjukvården samverkar. Den enskilde ska ha rätt att komma till ett skyddat boende och vid behov ha rätt till en nationell lämningspeng för att stärka den ekonomiska egenmakten.

Ofta blir uppbroten abrupta, och det är även vanligt att våldsutövaren har ekonomisk kontroll över sin partner. Vi vill dessutom se en nationell bostadskö för våldsutsatta så att man snabbare kan få tillgång till ett tryggt boende som gör att man orkar lämna sin relation.

För många som flyr en våldsamt relation krävs det ett skyddat boende som första hemvist. Den förändring som riksdagen genomförde häromåret

var i grunden bra. Det handlade om att samhället skulle ta ansvar för att det finns skyddade boenden att tillgå, att kvaliteten på boendena säkrades och att barn skulle få ett eget beslut om sin skyddsgrund.

Tyvärr har resultatet blivit att många ideella boenden inte har fått tillstånd, att vissa delar av landet helt saknar boenden och att en del kvinnor drar sig för att söka skydd om de inte vet att barnen får följa med. Från Centerpartiets sida menar vi att det därför finns anledning att mycket skyndsamt se över de delar i reformen som förefaller ha slagit fel.

Även för den som lämnar en våldsam relation riskerar eftervåldet att hänga kvar under lång tid, särskilt om man har gemensamma barn. Centerpartiet vill därför att Jämställdhetsmyndigheten ges i uppdrag att kartlägga eftervåldets omfattning, det vill säga kränkande eller våldsamma handlingar som sker efter det att en relation har upphört. Eftervåldet handlar också om långdragna juridiska processer och sabotage i samband med bodelning, vilket ofta kan användas som ett ekonomiskt våld mot kvinnan som bestämt sig för att lämna relationen.

Herr talman! Mäns våld mot kvinnor måste få ett slut. Det kräver krafttag från hela samhället. Det kräver en socialtjänst som är på tårna och arbetar preventivt, men det kräver också att sjukvården, skolan och myndigheterna tar sitt ansvar. Det kräver att civilsamhället, inte minst våra tjejjourer och kvinnojourer, fortsätter sitt viktiga arbete.

Det kräver att vi i politiken lägger ännu mer kraft och energi på att stoppa våldet. Inget barn ska tvingas växa upp i ett våldsamt hem, ingen flicka ska begränsas i sitt liv på grund av hedersförtryck, ingen kvinna ska tvingas leva i en destruktiv relation och ingen ska behöva dö av våld från en nära anhörig.

Anf. 15 LINA NORDQUIST (L):

Herr talman! Våld i nära relationer är ett brutalt uttryck för ofrihet. Det sker bakom stängda dörrar, och det kan ske dagligen. Vi vet konsekvenserna både inuti och utanpå den som drabbas. De är omfattande, livslånga och ibland dödliga.

Herr talman! Staten, samhället och vi förtroendevalda har ett ansvar att skydda varje människas frihet, kroppsliga integritet och rätt till ett liv utan rädsla. Ändå är våld i nära relationer fortfarande alldeles för omfattande och alldeles för utbrett. Vi vet att barn som bevittnar detta också blir brottsoffer.

Vi liberaler tänker stoppa våldet. Det betyder att vi måste se det tidigt. Vi måste stoppa kontrollen, isoleringen och rädslan var i samhället de än visar sig. Det gäller oavsett om det handlar om en tonåring i hennes första relation eller den äldsta människan i bostadsrättsföreningen.

Socialtjänsten har förstas en nyckelroll här. Ingen ska bollas runt mellan myndigheter. Vi ska bli trodda när vi berättar. Insatserna ska vara beslutsamma, och man ska ha omtanke om människan som drabbats.

Vi tänker fortsätta stärka socialtjänstens, skolans och sjukvårdens – hela samhällets – ansvar och förmåga att förebygga och skydda. Och självklart ska barnen ha ett eget stöd, ett eget skydd och egna röster i varje process.

Nu tas väldigt viktiga steg mot våld i nära relationer. Utöver en ny socialtjänstlag pågår just nu ett omfattande åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa detta – med fokus på bättre upptäckt, starkare

skydd och mer kunskap. Stödet till kvinno- och tjejjourer har förstärkts permanent till historiskt höga nivåer. Stödet till stödlinjer har stärkts. Arbetet med att genomföra EU:s nya direktiv när det gäller våld mot kvinnor och våld i nära relationer är igång. Straffen för en rad brott skärps.

Dessutom vet vi att barnens rätt att slippa en våldsam person har varit alldeles för svag tidigare. Barnen får nu en starkare rätt. Fokus läggs på barnet som en egen rättighetsbärare. Möjligheterna till eftervård är på väg att motverkas rejält, inte minst genom en förändring i fråga om betänketid vid skilsmässa så att inte den som vill hämnas och straffa sin partner gynnas.

Dessutom har ett råd för kvinnofrid inrättats av regeringen för att stärka det långsiktiga och samordnade arbetet med att systematiskt bekämpa våld mot kvinnor.

Herr talman! Vi sätter brottsoffret före förövaren. Det är ett totalt perspektivskifte när det gäller hela rättsområdet och allra mest, skulle jag säga, när det gäller området våld i nära relationer.

Vi vill kunna avlyssna och övervaka den man som slår – det är ju oftast en man. Vi vill inte att de här männen ostört ska kunna fortsätta slå kvinnor i deras eget hem. Vi vill skärpa straffen. De här människorna ska nämligen inte kunna fortsätta. De ska låsas in, fru talman.

Trygghet och frihet måste tillhöra var och en av oss. Kampen mot våldet måste fortsätta med kraft och beslutsamhet. Det handlar om stöd, och det handlar om straff. Det handlar om tidig upptäckt. Och det handlar om att sätta stopp för varje slag i det här landet långt innan det ger de konsekvenser som vi i dag vet att det kan ge.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 16 NILS SEYE LARSEN (MP):

Fru talman! Under förra året mördades minst tolv kvinnor i Sverige av en man de haft en relation med. Partnern, sambon, mannen borde ha varit en självklar trygghet i kvinnans liv, men i stället tog han, många gånger efter år av fysisk och psykisk tortyr, till slut hennes liv. Det är den yttersta konsekvensen av det strukturella och omfattande problemet i vårt samhälle med mäns våld mot kvinnor. I många fall har våldet länge varit känt. Varningssignalerna har varit tydliga. Ändå har det brutit när det gäller samhällets ansvar för att skydda de våldsutsatta.

Fru talman! Socialtjänsten har ett tydligt ansvar för att ge stöd och skydd till våldsutsatta kvinnor och barn. Trots detta visar Socialstyrelsens senaste granskningar från januari i år på allvarliga och återkommande brister i hur detta ansvar fullföljs.

Det handlar om att riskbedömningar inte görs systematiskt eller inte uppdateras när situationen förändras. Det handlar om att information om våld inte delas mellan myndigheter på ett sätt som ger en helhetsbild av riskerna. Det handlar om att insatser avslutas för tidigt eller inte följs upp trots att våldet fortsätter. Och det handlar om att barn som lever i våldsamma hem inte identifieras som brottsoffer och därför inte får det stöd de har rätt till.

Socialstyrelsen pekar också på att det ofta saknas tillräcklig kompetens i fråga om våld i nära relationer, särskilt när det gäller komplexa situationer där det finns flera riskfaktorer samtidigt, till exempel psykisk ohälsa,

missbruk eller tidigare våldsutövning. Det leder till att farliga situationer underskattas.

Sammantaget visar granskningarna att det inte är enstaka misstag utan strukturella brister i hur samhället arbetar med skydd för våldsutsatta. När samma typer av brister återkommer i ärende efter ärende innebär det att systemet inte fungerar som det ska.

Detta är strukturella brister som måste åtgärdas, och Miljöpartiet kräver att regeringen agerar. Men socialtjänsten måste också få förutsättningar att fullfölja sitt ansvar – tydliga riktlinjer, kunskapsstöd, kompetensutveckling och framför allt resurser. Det var därför som vi i vår budget gjorde en särskild satsning på 300 miljoner kronor till socialtjänsten.

Fru talman! I april 2024 trädde en ny lagstiftning i kraft som bland annat innehåller tillståndsplikt för skyddade boenden. Vi sympatiserar med lagstiftningens ambition att stoppa oseriösa aktörer från att driva skyddade boenden och ge kvinnor i skyddade boenden de rätta förutsättningarna. Men nu ser vi en oroväckande situation runt om i landet där framför allt idéburna aktörer väljer att inte fortsätta driva skyddade boenden på grund av hur tillståndsplikten tillämpas.

Lagändringarna innebär även att barn som följer med en vårdnadshavare till ett skyddat boende får ett eget placeringsbeslut, vilket är viktigt ur ett barnrättsperspektiv. Men vi kan konstatera att antalet placeringar av barn minskat och att kvaliteten och samverkan inom socialtjänst mellan vuxenhet, barnenhet och socialjour varierar runt om i landet.

Här behöver vi agera. Vi är öppna för att temporärt frysa tillståndsplikten för idéburna aktörer för att se över tillämpningen av tillståndsplikten och att även se över socialtjänstens arbete med placering av barn i syfte att stärka kvaliteten och se till att det blir mer jämlikt och välfungerande i hela landet.

Skyddade boenden behöver också få stärkta ekonomiska resurser. Därför vill Miljöpartiet göra en särskild satsning där staten står för halva kostnaden för placeringen i skyddade boenden. Det systemet finns sedan tidigare i Danmark – med goda resultat.

Fru talman! Det finns en grupp våldsutsatta kvinnor som är i en extremt utsatt situation och som jag särskilt vill belysa. Det är också därför jag yrkar bifall till vår reservation 5. Det handlar om utländska kvinnor som utnyttjas i prostitution eller som har förts till Sverige genom trafficking.

Många av dessa kvinnor befinner sig i Sverige under väldigt osäkra förhållanden. De kan ha blivit lurade hit eller tvingade eller ha hamnat i exploatering efter att ha sökt arbete. De lever ofta under kontroll, hot eller skuldsättning. Samtidigt saknar de i praktiken tillgång till det stöd som andra våldsutsatta kan få.

Ett av de mest allvarliga problemen är att dessa kvinnor riskerar att utvisas även när de är brottsoffer och i vissa fall vittnar i rättsprocesser. Det innebär att den som har utsatts för exploatering inte bara saknar skydd utan också riskerar att drabbas av konsekvenser av att ha sökt hjälp.

Detta skapar en situation där kvinnor avstår från att kontakta myndigheter och avstår från att vittna och därmed lämnar förövare ostraffade. Det försvårar brottsbekämpningen och underminerar samhällets möjligheter att bekämpa trafficking och grov exploatering.

Dessutom saknas ofta tillgång till långsiktigt stöd, särskilt traumabehandling. Många av dessa kvinnor har utsatts för upprepade övergrepp och våld och kontroll under lång tid. Utan kvalificerat stöd är det mycket svårt att ta sig ur situationen och att bygga upp ett nytt liv. Därför menar vi att dessa kvinnor alltid ska kunna ges goda förutsättningar att få stöd, inklusive traumabehandling, och att de ska kunna medverka i till exempel rättsprocesser utan rädsla för att utvisas.

Fru talman! Avslutningsvis: För Miljöpartiet är det självklart att samhället måste kunna skydda kvinnor och barn som lever med våld i nära relationer. Det kräver att socialtjänstens arbete blir mer systematiskt, att riskbedömningar tas på större allvar och att samverkan mellan myndigheter fungerar i praktiken. Det kräver resurser, ett nationellt samordnat arbete och framför allt politisk vilja.

Så länge kvinnor fortsätter att dödas av män de har haft en relation med och så länge barn växer upp i våldsamma hem utan att få det stöd de behöver och förtjänar är det ett samhällsmisslyckande.

(Applåder)

I detta anförande instämde Mats Berglund (MP) och Maj Karlsson (V).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 5 Civila samhället, trossamfund och folkbildning

Kulturutskottets betänkande 2025/26:KrU8
Civila samhället, trossamfund och folkbildning
föredrogs.

*Civila samhället,
trossamfund och
folkbildning*

Anf. 17 JONAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! I dag debatteras kulturutskottets betänkande om det civila samhället, trossamfund och folkbildning. Jag tänker därför att redogöra för Sverigedemokraternas hållning när det gäller frågor som behandlas i betänkandet. Jag vill inledningsvis yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Både för Sverige som helhet och för den enskilda människan är det civila samhället mycket betydelsefullt. Det är en positiv kraft som skapar mening i vardagen och som bidrar med gemenskap, bildning, kultur, fysisk aktivitet och mycket annat. Det här vet vi mycket väl.

Det civila samhället ska dock inte tas för givet av politiken, eftersom de beslut vi fattar påverkar förutsättningarna som civilsamhället verkar under. För Sverigedemokraterna är det centralt att politiken ger goda förutsättningar för civilsamhället att utvecklas samtidigt som vi värnar civilsamhällets oberoende. Civilsamhället får inte bli så beroende av staten att det riskerar att bli det offentliga förlängda arm.

Jag menar att en sådan utveckling tog fart under tidigare rödgröna regeringar. Då fattades politiska beslut som ställde till med stora problem, till exempel när det kommer till invandringsspolitiken, som man sedan ville sätta civilsamhället på att fixa.

Fru talman! Sedan valet 2022 har ordning och reda varit i fokus för Sverigedemokraterna och regeringen när det kommer till politiken för civilsamhället, inklusive folkbildningen och trossamfundet. Under mandatperioden har vi tydligt agerat för ökad kontroll och uppföljning när det gäller statsbidrag som delas ut till civilsamhället.

Det är för civilsamhällets bästa som vi har återtagit kontrollen över bidragsflödena. Den vanskötsel av civilsamhällespolitiken som skedde under den rödgröna regeringen ledde fram till att pengar sprätte iväg åt alla möjliga håll, inklusive till islamister, kriminella, bedragare och så vidare. Det här skadade förtroendet för statens politik för civilsamhället i allmänhetens ögon.

Den här mandatperioden har varit en resa för att återupprätta förtroendet för civilsamhällespolitiken. När de rödgröna styrde delades tiotals miljoner kronor årligen ut till det islamistiska studieförbundet Ibn Rushd och till Islamiska Shiasamfundet i Sverige, som hänger ihop med Irankopplade Imam Ali Islamic Center i Järfälla. Under den här mandatperioden har bidragen till båda dessa organisationer dragits in. Det blev bidragsstopp för islamisterna.

När de rödgröna styrde präglades politiken för studieförbunden av såväl medierubriker som myndighetsrapporter om fusk och fiffel med skattebetalarnas pengar, detta på en nivå man knappast trodde var möjlig. Under den här mandatperioden ser vi inte den typen av rapportering på samma sätt. Våra satsningar på kontroll och uppföljning gör skillnad.

Sverigedemokraterna och regeringen har gjort mycket under mandatperioden för ordning och reda i civilsamhällespolitiken. Redan kort efter valet såg vi till att skärpa riktlinjerna till Folkbildningsrådet. Vi inkom med tilläggsdirektiv till Folkbildningsutredningen som har gjort att vi har fått beslutsunderlag som adresserar den jävssituation som finns i och med att studieförbunden å ena sidan är med och kontrollerar Folkbildningsrådet, å andra sidan är mottagare av statsbidrag från samma organisation. Vi har även infört skärpta och enhetliga demokrativillkor vid statsbidrag till civilsamhället, och vi ser att detta börjar få effekt till exempel vad gäller den Irankopplade islamistverksamheten i Järfälla som jag nämnde tidigare.

Sverigedemokraterna följer noggrant implementeringen av de nya demokrativillkoren. Skulle det visa sig att det finns behov står vi redo att agera för fortsatta åtstramningar.

En viktig nyhet från Sverigedemokraterna och regeringen som kom i slutet av 2025 är att de nya, skärpta demokrativillkoren som riksdagen har beslutat om under mandatperioden nu implementeras för folkbildningsväsendet. Demokrativillkoren gäller dessutom inte bara studieförbund och folkhögskolor utan också deras samarbetspartner. I beslutet från Sverigedemokraterna och regeringen ingår också krav om att man öppet ska redovisa vilka samarbetspartner man har.

Att det öppet ska redovisas vilka man samverkar med och att demokrativillkoren också omfattar nästa led är helt avgörande för att vi ska ta kontroll över att statsbidraget går till rätt saker, inte minst för att just samarbete med organisationer i nästa led är en viktig del av vad folkbildningens aktörer sysslar mycket med. Det här gör att eventuella problem kan upptäckas i ett tidigare skede så att vi slipper städa upp lika mycket i efterhand.

Den bristande transparens och skyddade verkstad som tidigare har varit rådande hos vissa studieförbund har varit ett stort problem som har gjort att skattepengar har kunnat hamna i fickorna på extremister och andra skurkar.

Fru talman! Under mandatperioden har vi alltså tagit ytterligare steg för krav och transparens, kontroll och uppföljning. Genom att ta kontroll över bidragsflödena värnar vi skattebetalarnas pengar och på så sätt förtroendet för civilsamhällespolitiken.

Mandatperioden 2022–2026 har politiken för civilsamhället tagit fart åt rätt håll. Sverigedemokraterna bevakar ständigt utvecklingen för att se till att vi håller kursen. Skulle olyckan vara framme och vi får en rödgrön regering i höst finns det en risk för att mycket av det goda arbetet för civilsamhället kommer att skjutas i sank. Detsamma gäller förstas en lång rad andra politikområden.

Låt oss se till att vi inte hamnar där efter höstens val!

I detta anförande instämde Pia Trollehjelm (SD).

Anf. 18 MATS BERGLUND (MP):

Fru talman! Civilsamhället med föreningslivet, folkbildningen och kulturen är ett ekosystem som håller ihop samhället. Det gör människor starka genom engagemang, hjälp och stöd när någon behöver det och är på många sätt grunden för vårt samhälle, för sammanhållningen och för demokratin.

Här behöver naturligtvis det offentliga vara med genom oss i politiken och stödja med finansiering men också på andra sätt. Vi behöver bygga infrastrukturer med lokaler och arrangörer men också stötta moraliskt och visa tilltro. När detta fungerar växer det här ekosystemet.

Men om det offentliga drar sig undan, sänker budgetposterna, raserar infrastrukturen och misstänkliggör föreningar, biståndsorganisationer och studieförbunden, precis som vi hörde alldeles nyss, luckras ekosystemet upp. De fina trådarna och rötterna i mykorrhizan separeras från varandra, och precis som i naturen tar ett ekosystem som kollapsat lång tid att bygga upp igen. Det är tyvärr precis vad som sker just nu med Tidöpartiernas styrning av Sverige och det svenska civilsamhället.

Det gör mig orolig. Rapport efter rapport visar att det är i de svagaste delarna på landsbygden och på små orter som vi har Tidöpolitikens förlorare. När föreningslivet faller och när den kanske enda föreningslokalen och mötesplatsen stänger faller också viktiga delar av Sverige samman.

Det skapas sår och klyftor mellan olika grupper och olika delar av landet, klyftor mellan dem som föds här och dem som flyttar hit, klyftor mellan dem som har mycket i form av förmögenheter och inkomster och dem med lägre inkomster. Här spelar föreningslivet, kulturen och civilsamhället en avgörande roll för att läka och föra samman. Men det vi ser nu är tyvärr en resa mot ett alltmer splittrat Sverige.

Det här är en utveckling som vi måste vända. Miljöpartiet kommer att gå till val i höst på att stärka civilsamhället. Vi vill se ett civilsamhälleslyft. I våra skuggbudgetar den här mandatperioden har vi avsatt en dryg miljard utöver regeringens budget för det lyftet. Vi vill satsa på föreningslivet, ungdomsorganisationerna, folkbildningen, den ideella sektorn,

trossamfunden och idrotten. Det är en prioritering vi gör i ekonomiskt tuffa tider. Det är en investering i människor, för ett långsiktigt hållbart, demokratiskt och motståndskraftigt samhälle och för beredskapen i tider av krig och kris i vår omvärld.

Våra satsningar handlar om att underlätta långsiktig planering och verksamhet, stötta föreningslivets infrastruktur och underlätta för landets alla eldsjälur att nå ut med kulturarrangemang och föreningsverksamhet i hela landet. Vi vill att insatser för integration, hälsa och barns och ungas fritid möjliggörs.

Vi avvisar fritidskortet och använder de pengarna betydligt mer effektivt så att de når ut till föreningarna och barnen i stället för att fastna i myndigheters byråkrati och administration.

Föreningarnas administration behöver förenklas. I dag är det alldeles för svårt att till exempel öppna ett bankkonto, särskilt för små föreningar och föreningar med ungdomar i styrelsen. Det är ett demokratiskt underskott som i praktiken hindrar föreningar att verka. Det finns en dansk modell som vi bör titta på för att lagstadga föreningars rätt till betalkonton.

Eldsjälar och ideellt arbetande människor brottas även med krångliga ansökningar. De statliga bidragen behöver bli lättare att söka. Vi vill ställa om till mer långsiktiga verksamhetsstöd och färre korta projektstöd. Men för det krävs tillit, inte misstro.

Vi vill jämna ut skillnaderna mellan idrotten och det övriga ledarledda civilsamhället när det gäller sociala avgifter. Det undantag i socialavgiftslagen som gäller Riksidrottsförbundets organisationer borde också gälla exempelvis ungdomsorganisationerna.

Dessa sätt att underlätta och uppmuntra snarare än att skapa ytterligare trösklar, hinder, misstro och kontroller ingår i Miljöpartiets civilsamhälleslyft tillsammans med den extra miljarden.

Fru talman! Under mandatperioden har Tidöregeringen minskat stödet till studieförbunden med en halv miljard. Det tror jag har sjunkit in hos de flesta nu. Vi har inte sett den fulla konsekvensen av den här politiken än. Det fortsätter. Men verksamheter, replokaler, föreningslokaler och cirkelledare försvinner över hela landet. Vi vet att det finns medlemsbeslut hos Sverigedemokraterna att fortsätta neddragningarna och stoppa allt statligt stöd till studieförbunden. Det lär alltså bli verklighet om Tidöpartierna får fortsätta i fyra år till.

Bildningsföraktet, rädslan för starka individer och motståndet mot ett starkt, sammanhållet och motståndskraftigt samhälle är det som styr Tidöpolitiken. Miljöpartiet tänker annorlunda. Vi vill gå i motsatt riktning. Vi vill stärka individerna, stärka samhället och bygga demokrati. I vår skuggbudget har vi lagt tillbaka hela summan, en halv miljard, till studieförbunden och ytterligare 100 miljoner till folkhögskolorna eftersom vi vet hur viktig den samlade folkbildningen är och har varit för att bygga upp och stärka det svenska samhället i mer än 150 år.

Vi vill genomföra förslagen från Folkbildningsutredningen. Vi tror på självförvaltningsmodellen. Vi tror att den balans mellan tillit och kontroll som utredaren Christer Nylander presenterade är rimlig och bra för att stärka folkbildningen framåt. Vi tror på det livslånga lärandet och på bildningen.

Fru talman! Sverige behöver ett starkt civilsamhälle med ett levande föreningsliv, trossamfund, en stark folkbildning och ett starkt kulturliv. För det krävs en ny regering i höst – en regering med Miljöpartiet.

Jag yrkar bifall till reservation 3 i betänkandet, som primärt handlar om finansieringen av civilsamhällets organisationer.
(Applåder)

Anf. 19 CARL NORDBLOM (M):

Fru talman! Vi lever i en tid som prövar samhällets styrka, inte bara ekonomiskt utan också socialt och värderingsmässigt. I detta läge blir det tydligt hur avgörande civilsamhället, folkbildningen och trossamfunden är för att bygga ett tryggt, inkluderande och demokratiskt Sverige. Regeringen har under mandatperioden tagit viktiga steg för att stärka just detta.

Regeringen prioriterar ett levande och engagerat civilsamhälle. Genom ökade satsningar på idrott och föreningsliv skapas fler möjligheter för barn och unga att hitta gemenskap, utvecklas och känna tillhörighet. Föreningslivet är ofta den första plats där unga människor lär sig ta ansvar, samarbeta och utöva demokratiska värderingar i praktiken. De här investeringarna är därför inte bara fritidssatsningar eller civilsamhällesatsningar. De är också förebyggande insatser för ett starkare samhälle där de demokratiska och fria idealen erbjuder alternativ och fungerar som motkraft mot kriminalitet och extremism.

Regeringen satsar under mandatperioden 100 miljoner kronor årligen i en permanent satsning för att stärka civilsamhället. Regeringen satsar även under mandatperioden 100 miljoner årligen för att möjliggöra och stärka idrott och fritidsaktiviteter i utsatta områden. Regeringen satsar också nästan en halv miljard under mandatperioden på fler idrottshallar i Sverige. Genom fritidskortet satsas 800 miljoner kronor varje år för att möjliggöra föreningsliv, idrott och kultur för barn och unga.

Fru talman! Förra året beviljades nationellt nästan 350 000 fritidskort i Sverige. Av dessa var 40 000 fritidskort specifikt riktade till barn i ekonomiskt utsatta familjer, där fritidskortet också hade en högre beloppsgräns. I min valkrets, Stockholms stad, beviljades 28 000 fritidskort förra året. Jag tycker att det är fantastiskt. Fritidskortet kan bara användas till aktiviteter för barn och unga. Det är bara deras.

Totalt under mandatperioden satsar regeringen över 5 miljarder kronor brett på civilsamhället, föreningslivet och idrotten.

Regeringen har gjort svåra men nödvändiga prioriteringar när det gäller folkbildningen. Minskade bidrag innebär inte att man undervärderar dess betydelse. Man vill säkerställa kvalitet och transparens och att resurserna används på rätt sätt. Folkbildningen är fortsatt en central del av det svenska samhället, men reformer och effektiviseringar är också viktiga för att stärka dess långsiktiga legitimitet och förtroende. Regeringen satsar fortsatt 4 miljarder årligen på folkbildningen. Det tycker jag är det yttersta exemplet på att området är prioriterat och värdefullt.

Fru talman! En annan viktig dimension av regeringens arbete är kampen mot den ofrivilliga ensamheten. I vårt moderna och digitaliserade samhälle, där många lever alltmer individualiserade liv, riskerar människor att hamna utanför gemenskapen. Här spelar civilsamhället, folkbildningen, idrotten, föreningslivet och trossamfunden en avgörande roll. Genom att stödja mötesplatser, lokala initiativ och sociala

verksamheter bidrar regeringen till att bryta isolering och skapa nya sammanhang där människor kan känna tillhörighet och mening. Detta arbete stärks också genom konkreta ekonomiska satsningar.

Genom uppdrag och riktade medel till Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten har regeringen möjliggjort insatser som kartlägger ensamhetens konsekvenser, sprider kunskap och stöttar lokala aktörer i deras arbete. De här myndigheterna fungerar som viktiga nav för att säkerställa att insatserna är kunskapsbaserade, träffsäkra och långsiktigt hållbara.

Nästan 1 miljard kronor satsas under mandatperioden på olika åtgärder för att bekämpa den ofrivilliga ensamheten. Det är bra och prioriterat, men det krävs att arbetet fortsätter under en längre tid. Det krävs också ett parti-överskridande samarbete för att vi tillsammans ska kunna tag i problemen.

Fru talman! När det gäller trossamfund och trygghet har regeringen visat handlingskraft under mandatperioden. Arbetet mot islamism och andra former av extremism är avgörande för att skydda våra demokratiska värderingar. Det handlar inte om att begränsa religionsfriheten utan om att tydligt stå upp mot krafter som vill utnyttja religion för att underminera demokratin eller sprida hat och våld.

Det är glädjande, fru talman, att vi nu har tydliga demokrativillkor på plats som sätter grundläggande ramar och krav för vilka värderingar ett trossamfund inte får överskrida för att ta del av våra gemensamma skattemedel.

I Sverige ska religionsfriheten och yttrandefriheten stå stark. I Sverige ska vi ha högt i tak, och vi måste också tolerera att människor har åsikter som vi själva inte delar. Men det ingår inte i religionsfriheten att extremister, separatister och islamister med sina åsikter automatiskt får ta del av våra gemensamma resurser.

Trossamfunden får i regeringens budget årligen uppemot 100 miljoner kronor i statligt stöd. Utöver detta har vi i Sverige den fördelaktiga möjligheten att samfunden själva via skattsedeln får samla in avgifter från sina medlemmar. Det här stärker de svenska trossamfundens möjlighet att verka, och det gör att Sverige sticker ut i jämförelse med andra länder.

Fru talman! Det här ska fortsätta, men precis som civilsamhället i stort måste de religiösa samfunden stå på egna ben. Den nivå av offentligt stöd vi i dag har är nog rimlig, men samfunden måste också inse att det är en förmån och inte en rättighet. Svenska skattebetalare som inte är medlemmar i ett religiöst samfund, som inte delar religiösa värderingar eller inte vill vara en del av dessa rörelser ska inte belastas för finansieringen av dem. Det huvudsakliga ansvaret för samfundens finansiering måste ligga på samfunden själva, deras medlemmar och frivilliga donationer.

Fru talman! I och med kriget i Iran och det iranska folkets modiga kamp mot den teokratiska och islamistiska regimen har ljuset återigen riktats mot frågan om den religiösa extremismen. Svenskar med iranskt påbrå som i många fall flytt eller flyttat till Sverige för ett tryggare liv tvingas här i många fall möta sina förtryckare på nytt. Det sker i form av dels den omfattande förföljelse som sker i och från den iranska regimen ambassad i Stockholm, dels islamistiska sympatisörer i Sverige som har kommit hit som en följd av den ansvarslösa och okontrollerade invandringen genom åren.

Det tydligaste exemplet på detta är Imam Ali Islamic Center i Järfälla, som samlar iranska regimsympatisörer och islamister. Som en effekt av regeringens politik stoppade myndigheten för stöd till trossamfund 2025 det ekonomiska bidraget till centret. De blev skyldiga att betala tillbaka över en halv miljon, och chefsimamen blev utvisad från Sverige. Den moderatledda regeringens demokrativillkor fick tydlig effekt, och det demokratiska samhället stod upp för sina värderingar.

Fru talman! Vi är många som lider med och stöttar det iranska folkets kamp för frihet och demokrati. Det är väldigt glädjande och ett styrkebesked för Sverige och det demokratiska samhället att vi har politiker från flera partier som tillsammans tydligt står upp mot det förtryck av det iranska folket och det religiösa förtryck som vi ser i både Iran och Sverige.

Kulturminister Parisa Liljestrand, klimatminister Romina Pourmoghari, socialdemokraterna Ardalan Shekarabi och Azadeh Rojhan, sverigedemokraten Nima Gholam Ali Pour och moderaten Arin Karapet är några exempel på detta. Tack till er! Tack för er tydliga röst och ert starka ställningstagande i dessa tider! Vi är många som helhjärtat står bakom er.

Med anledning av detta är det glädjande att ett förbud mot utländsk finansiering av trossamfund nu utreds, något som är en del av Tidöavtalet.

Fru talman! Under mandatperioden har regeringen tydligt och kraftfullt även tagit kampen mot den växande antisemitismen i Sverige. Man har intensifierat arbetet mot antisemitism och stärkt skyddet för svenska judar. Genom riktade insatser för säkerhet men också utbildning och minnesarbete visar regeringen att det judiska livet i Sverige även fortsättningsvis ska kunna blomstra i trygghet och frihet under många år framöver.
(Applåder)

Anf. 20 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik:

Fru talman! Jag vill tacka ledamoten för hans anförande, även om jag inte håller med om allt. Det som särskilt fick mig att reagera var det som lyftes om folkbildning.

Jag ska alldeles strax hålla mitt eget lite längre anförande om folkbildning. Det finns mycket att säga om det. Folkbildning är något fantastiskt. Det lyfter människor, får människor att växa och ger oss alla nya möjligheter. Det är fantastiskt att det finns i världen, och det är fantastiskt att det också får ta ansvar för en stor del av det svenska samhället och får ge oss nya chanser.

Men när ledamoten för Moderaterna nämner att de har gjort nödvändiga prioriteringar på folkbildningsområdet måste jag reagera, fru talman. En halv miljard har nämligen skurits bort inom folkbildningsområdet. Utifrån det jag kan se runt om i landet och de rapporter som kommer från studieförbund och folkhögskolor har de här prioriteringarna inte varit nödvändiga. De har tvärtom slagit sönder mycket fin verksamhet som har funnits runt om i landet.

Häromveckan kom en ny rapport som visar att en femtedel eller kanske till och med en fjärdedel av studieförbundens verksamhet har försvunnit i många delar av landet. Den verksamhet som har försvunnit har kanske många gånger varit det sista organiserade sammanhanget på en liten ort eller i en by.

Nedskärningarna slår hårdast där samhället har varit som svagast och där behovet har varit som störst. De som har mist möjligheten till studiecirklar är många gånger funktionsvarierade, äldre ensamma på landsbygden och sådana som står långt från arbetsmarknaden. Att det här skulle vara nödvändiga prioriteringar i en tid när alla människor snarare borde få ännu fler chanser vänder jag mig starkt emot.

(Applåder)

Anf. 21 CARL NORDBLOM (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Manhammar, för frågan!

Ja, politik handlar om att prioritera, och regeringen prioriterar även fortsättningsvis 4 miljarder årligen på folkbildningen. Det har blivit nedskärningar och minskade bidrag, vilket jag var tydlig med i mitt anförande. Jag förklarade också anledningen till de minskade bidragen. Återigen handlar det om att prioritera i politiken.

Regeringen prioriterar även i fortsättningen folkbildning med 4 miljarder kronor per år. Det kan man inte säga någonting annat om. Men regeringen prioriterar utöver det här även 5 miljarder extra i andra satsningar som jag nämnde tidigare. Det blir 100 miljoner kronor årligen i permanent stöd till civilsamhället och 100 miljoner kronor årligen för att stärka idrott och föreningsliv för unga i utsatta områden. Vidare har det blivit en halv miljard under mandatperioden för fler idrottshallar så att fler kan få tillgång till rörelse och idrott. Det har även avsatts 800 miljoner årligen till fritidskortet så att barn och unga får ta del av kultur, idrott och föreningsliv i större utsträckning än vad de har kunnat göra tidigare.

Anf. 22 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik:

Fru talman! Det gör ont i hjärtat att höra orden från Moderaternas företrädare i det här fallet. Det är hemskt att höra att man tycker att detta är nödvändiga prioriteringar.

Runt om i landet, till exempel inom Synskadades Riksförbund – jag har haft kontakt med många representanter därifrån, varav många själva är funktionsvarierade – kan man inte längre ha den verksamhet man har haft eftersom den kostar ganska mycket. Det har därför ofta varit denna verksamhet man har dragit ned på först när det handlar om folkbildning. Många äldre och ensamma ute på landsbygden har inte längre någonstans att mötas, bilda sig eller för den delen träffa andra människor.

Det är många verksamheter som har stängt ned. Vi har alla kunnat höra om detta i medierna. Vi har kunnat träffa människor som har kommit hit och berättat om det. Vi har sett replokalkrisen runt om i landet – replokal efter replokal har stängt, och många artister som utgör Sveriges musikunder är nu i uppror mot just detta.

Detta tycker den här regeringen är nödvändiga prioriteringar medan man, som alla i det här landet vet, nu sänker skatten mycket för dem som har allra mest pengar. Man sänker skatten med miljarder för dem som redan har allra mest pengar. Och så drar man ned när det gäller de svagaste i samhället.

Jag tycker att detta är väldigt tråkigt. Det gör ont i hjärtat att se att det är en sådan framtid den här regeringen försöker verka för. Folkbildningen är något fint som kan göra att vi alla får möjlighet att utveckla oss och att alla människor alltid får en ny chans, fru talman.

Det är tråkigt att se. Det gör ont i hjärtat, och jag hoppas att den här regeringen tänker om eller att den förlorar valet.
(Applåder)

Anf. 23 CARL NORDBLOM (M) replik:

Fru talman! Till att börja med: Jag kommer aldrig att be om ursäkt för regeringens skattesänkningar – att vi sänker skatten för hårt arbetande svenskar som i sin tur bidrar med tillväxt och jobbskapande. Men det är en annan debatt.

Jag håller i övrigt inte riktigt med om ledamotens beskrivning av verkligheten. Jag vill vara tydlig med att 4 miljarder årligen fortsatt riktas till folkbildningen. Det har även skett förstärkningar specifikt för folkhögskolorna.

Sedan har man från regeringens sida prioriterat barn och unga under den här mandatperioden – så är det. De satsningar på över 5 miljarder årligen som jag beskrev i mitt förra anförande är en effekt av de prioriteringarna.

Jag kan inte ställa någon fråga till ledamoten nu, men jag kan ställa en retorisk fråga till Socialdemokraterna och alla kritiker i den här debatten: Hur många av de 40 000 barn i socialt och ekonomiskt utsatta familjer som har fått ett förstärkt fritidskort under 2025 vill man ta fritidskortet från om man vinner valet?

Anf. 24 MATS BERGLUND (MP) replik:

Fru talman! Tack, Carl Nordblom, för ditt engagerade anförande!

Ledamoten använde en ganska stor del av talartiden till att prata om fritidskortet. I mitt anförande tidigare problematiserade jag fritidskortet, och vi i Miljöpartiet var emot det. Vi tycker att man skulle kunna använda de pengarna, 800 miljoner kronor, på ett mycket mer effektivt sätt.

Jag tycker att utvärderingarna av det första halvåret ganska tydligt visar att vi hade rätt. En väldigt stor del av pengarna fastnar i den statliga byråkratin – hos myndigheter och i deras administration. För varje krona som har delats ut till barnen och familjerna har drygt en krona gått till att skapa och underhålla register hos Försäkringskassan och E-hälsomyndigheten. Tycker ledamoten att det är väl använda pengar?

Ledamoten använder siffrorna i till exempel sin egen kommun, Stockholm, där jag också är skriven. Ungefär 28 000 kort hämtades ut. Det låter ju bra, men om man betänker att bara 15 600 av de korten kunde användas blir siffran betydligt lägre. Regeringen hade räknat med en användningsgrad mellan 65 och 70 procent första året. Men om man tittar på hur många som faktiskt använde kortet ser man att siffran är så låg som 18 procent. Bland dem som verkligen behöver det här kortet, de som får 2 000 kronor, är användningsgraden 10 procent av barnen. Det här är inte en lyckad reform.

Det finns säkert barnsjukdomar, så siffrorna kommer säkert att bli lite bättre. Men just nu tyder ingenting på att det blir radikalt mycket bättre framåt.

Anf. 25 CARL NORDBLOM (M) replik:

Fru talman! Jag tror att man ska vara försiktig med att utvärdera en så stor satsning och reform som fritidskortet efter den korta tid det har varit i kraft.

Ledamoten Berglund och jag kan absolut ha en diskussion om effektivitet och byråkrati. Det är bra och viktigt, inte bara inom detta utan inom många politiska områden. Men när det gäller en satsning som fritidskortet, precis som när det gäller bidragsgivningen till civilsamhället i stort och till folkbildningen, är det också viktigt att vara ytterst noga vid utformningen så att pengarna inte försvinner i fickorna på aktörer som utnyttjar systemet. Det har vi sett i andra delar av civilsamhället, och därför tycker jag att det är bra och sunt att man så här i början har en tydlig kontroll – vilket kanske gör det lite mer byråkratiskt i början.

Ledamoten lyfte också exempel gällande fritidskortets effektivitet. Han nämnde själv att fritidskortet nu har varit i kraft i ett halvår eller så. Vi får absolut utvärdera detta när fritidskortet har varit i kraft under en längre tid.

Men det går inte att komma ifrån, fru talman, att 350 000 fritidskort beviljades 2025, varav 40 000 till ekonomiskt utsatta barn. I Stockholms stad har alltså 28 000 barn och unga kunnat hämta ut sitt fritidskort. Sedan kan det vara så att det inte har kunnat användas på alla ställen; det finns begränsningar tack vare att vi har en kontroll och en noggrannhet när det gäller var det kan användas. Men när 28 000 barn i Stockholms stad har hämtat ut sitt fritidskort och ett visst antal har kunnat använda det kan man inte säga att det inte går att använda.

Anf. 26 MATS BERGLUND (MP) replik:

Fru talman! I stället för att säga att 350 000 kort har hämtats ut kanske man ska säga att 207 000 har använts, vilket motsvarar 18 procent. Att pengarna inte ska hamna i fel fickor, hos dem som fuskar, tycker jag är självklart. Men i stället hamnar de i den statliga byråkratin. Jag tycker inte att det heller är särskilt bra.

Föreningarnas och kulturskolornas problem är att vi har köer. Vi har flaskhalsar i systemet. Vi har för få ledare. Vi har inte platser för idrott. Vi har för få kulturskollärare. Jag besökte själv förra veckan en kulturskola i Söderköping, en kommun som styrs av bland annat Moderaterna, där det hade dragits ned med 1 miljon kronor på kulturskolan. Man har gjort sig av med nästan två hela tjänster i en stab på från början nio tio tjänster, och man har köer till kulturskolan.

Det är här man måste lägga i en högre växel – kapa köerna och hjälpa föreningarna att bredda rekryteringen. När personal som administrerar fritidskortet själva utvärderar detta ser vi väldigt tydligt att fritidskortet har gått till barn som bor i storstäderna och har högt utbildade föräldrar; det rör sig om över- och medelklass. Den breddning av föreningslivet som vi skulle vilja se har inte åstadkommits med fritidskortet. I stället är det de som redan deltog i föreningslivet som har hämtat ut fritidskortet och nu har fått en liten rabatt på 500 kronor om året. Det är också en ganska liten andel som har fått det högre bidraget.

Vi behöver stötta föreningarna i att bredda rekryteringen med helt andra resurser. Om dessa resurser i stället hade gått till föreningslivet hade

de kunnat utnyttjas mycket bättre av barnen och föräldrarna i de familjer där man verkligen behöver föreningslivet.

Prot. 2025/26:97
25 mars

*Civila samhället,
trossamfund och
folkbildning*

Anf. 27 CARL NORDBLOM (M) replik:

Fru talman! Fritidskortet går alltså till alla barn i Sverige. Det spelar ingen roll om man bor på landsbygd eller i storstad eller vilken samhälls-klass man tillhör. Ledamoten vill lyfta fram att detta har betydelse för vilka som utnyttjar kortet. Barn ska enligt mig inte kategoriseras in i dessa ideologiska och politiska grupperingar. Alla barn i Sverige ska ha rätt till fritidskortet. Det är också vad som nu sker.

Sedan är det kanske som ledamoten säger, att det har blivit en ökad byråkrati. Han säger att pengarna hamnar i statlig byråkrati i stället för ute i verksamheten. Men i en så stor och dyr satsning som denna tycker jag att det finns ett värde i att vi har kontroll och noggrannhet i början. Vi ser hellre att det blir lite mer byråkrati och pappersarbete i början – det låter konstigt att säga detta för mig som moderat – så att man har kontroll på att pengarna kommer dit de ska än att de utnyttjas av kriminella extremister, vilket vi ju har sett andra exempel på i civilsamhället.

Ledamoten lyfter också fram att det behövs satsningar på idrotten och att vi måste stärka föreningslivet. Jag tyckte att jag i mitt anförande var ganska tydlig med att det är just detta som sker. Över 5 miljarder satsas på föreningsliv och på idrott. En halv miljard under mandatperioden satsas på fler idrottshallar, som jag tror att ledamoten lyfte. 100 miljoner årligen och 400 miljoner under hela mandatperioden satsas för att barn i utsatta områden som kanske inte har tradition av idrott och föreningsliv på samma sätt som man har i innerstäderna eller i andra delar av samhället ska kunna få tillgång till det här. Jag tycker att det är stora satsningar som regeringen gör. Det är över 5 miljarder.

Jag vet att ledamoten har nämnt att Miljöpartiet i sin reservation vill ha ett civilsamhälleslyft på, tror jag, 1 miljard. Det vi satsar är mer än det.

Det blir lite konstigt i debatten när man hittar små detaljer som man kritiserar. Man hittar minskade bidrag till just folkbildningen, som man sedan upphöjer till något slags standard för regeringens hela civilsamhällespolitik. Men man ser inte och man vill inte erkänna de stora satsningar som regeringen gör på andra områden – jag har talat om de 5 miljarderna – utan man vill av politiska skäl begränsa sig till de få neddragningar som sker.

Anf. 28 MAGNUS MANHAMMAR (S):

Fru talman! Kära tittare och alla ni här i kammaren! Vi lever i en tid då mycket förändras snabbt. Tempot är högt, och alldeles för ofta saknas den öppenhet och förståelse som våra samtal skulle behöva. Tänk om alla mötesplatser mellan människor kunde präglas av just detta: tid, omtanke och vilja att förstå varandra!

Folkbildningen, som den här debatten bland annat handlar om, visar vägen. Den skapar platser där människor får växa, där man möts och förstår. Det är vad folkbildningen gör.

Fru talman! Bildning handlar i grunden om något väldigt enkelt och också väldigt fint. Det handlar om att bli sedd, att få en chans och att få växa tillsammans med andra. En deltagare på en folkhögskola uttryckte det så här: ”Vi har fått en andra chans.” En annan deltagare sa så här: ”Vi

blir sedda för dem vi är.” En tredje berättade: ”Folkhögskolan gav mig hopp om att allt kommer ordna sig.”

En annan person beskrev hur en studiecirkel blev det första sammanhang där hon vågade ta plats. ”Det var där jag började tro på mig själv”, sa hon. En annan person jag mött, som kom till Sverige med sina barn från krigets Syrien, berättade för mig: ”Jag hade aldrig varit där jag är i dag utan studieförbundet. Där fick jag språket men också vägen in i samhället.”

Fru talman! Detta är folkbildningen. Detta sker varje dag i klassrum, i studiecirkellokalerna, i kulturverkstäder och i små grupper över hela landet. Det är inte alltid det syns i rubriker, men det gör skillnad i människors liv. Det är just därför som det är så allvarligt med de nedskärningar vi nu ser.

Under den här mandatperioden har stödet till studieförbunden minskat kraftigt. Omkring en tredjedel, alltså 500 miljoner kronor, har tagits bort. Samtidigt har folkhögskolorna inte fått den uppräkningsökning som krävs för att möta de ökade kostnaderna. Konsekvenserna är tydliga.

Studieförbunden visar i sin egen rapport att en femtedel av all verksamhet redan har försvunnit. Samtidigt ser vi hur folkhögskolorna har börjat läggas ned på flera platser. Det går snabbt – snabbare än man någonsin kunde tro.

Bakom siffrorna finns också förändringar i verkligheten. Det handlar om cirklar som inte längre startar, verksamheter som läggs ned och mötesplatser som försvinner. I vissa fall försvinner just det sista organiserade sammanhanget på en ort, i en by eller i en stadsdel.

Nedskärningarna slår inte heller lika överallt, utan de slår hårdast där behovet är som störst, i områden där folkbildningen är en av få öppna dörrar. Detta slår hårt mot utsatta grupper och mot personer med funktionsvariation. Det slår hårt mot mindre kommuner och ekonomiskt svaga områden. Det slår också väldigt hårt mot landsbygden.

Fru talman! När vi ser hur studielokaler stängs och hur verksamheter drar sig tillbaka från delar av landet, då vet vi vad det betyder. Det betyder att det blir färre som får stöd att ta sig vidare. Det blir färre som lär sig språket, och det blir färre som hittar ett sammanhang. Det betyder att människor inte nås. Det betyder mer ensamhet, och det betyder färre vägar framåt. Det är både själsliga och kulturella vägar som försvinner, men det handlar också om ekonomiska vägar för samhället.

Fru talman! Vi ser också konsekvenserna i kulturen på många sätt. Ett av de tydligaste exemplen är att replokaler runt om i landet just nu försvinner. Tusentals unga står nu utan plats att skapa, att spela och att mötas. Det är lätt att underskatta detta, men många av våra största artister började just där, i en replokal, i en studiecirkel, i en gemenskap.

Fru talman! För många människor, inte minst på landsbygden, är möjligheten att delta i folkbildning inte ett komplement – det är som sagt det enda som finns. Det är där man möter kultur. Det är där man får delta. Det är där man får vara en del av något större. Det är där man får växa. I den meningen är folkbildningen också en del av vår gemensamma välfärd. När de möjligheterna försvinner är det inte bara en verksamhet som försvinner. Då försvinner också en del av det som håller ihop vårt samhälle.

Fru talman! Folkbildningen bidrar till att människor kommer i arbete. Den stärker språket för den som är ny i Sverige. Den finns där när det traditionella skolsystemet inte räcker till för alla. Folkbildningen utbildar fritidsledare, socialpedagoger, lärarassistenter – massor med yrken som vårt samhälle behöver mer av.

Folkbildningen stärker demokratin. Den bygger tillit och den skapar möten mellan människor som annars aldrig hade träffats. Den har en avgörande roll i vår tids stora utmaningar.

Folkbildningen spelar en viktig roll i arbetet mot ensamhet, där människor behöver sammanhang. Det behöver vi alla. Den spelar en avgörande roll i arbetet mot segregation och orättvisor, för folkbildningen öppnar vägar in i samhället för alla. Den spelar en avgörande roll i klimatomställningen där vi alla behöver mer kunskap, förståelse och engagemang.

Fru talman! Folkbildningen är inte en verksamhet i marginalen. Den är en uppenbar del av lösningen på samhällets problem, som jag precis nämnde. Det är just därför det är så allvarligt att se hur den minskar i omfattning. Jag vill också säga detta: Jag tror inte att någon människa vill att andra människor ska få färre möjligheter. Jag tror att vi alla delar en grundläggande vilja att människor ska få växa, leva sina liv och hitta sin plats i samhället. Men då behöver vi alla också våga se konsekvenserna av de beslut vi fattar i den här salen och också i kommuner och regioner.

Fru talman! Folkbildning handlar ytterst om möjligheter. Det handlar om att människor ska kunna ta nästa steg. När en cirkel försvinner, försvinner också en möjlighet. När en folkhögskoleplats försvinner, försvinner också en väg vidare. I en tid som vår har vi inte råd med detta.

Fru talman! Vi socialdemokrater menar att riktningen behöver vara en annan. Folkbildningen behöver stabila och långsiktiga villkor. Studieförbunden ska finnas i hela landet, och det ska också folkhögskolorna göra, och förutsättningarna för dem att fortsätta sitt viktiga arbete måste vara de bästa. Folkbildningen ska inte finnas för något systems skull utan för människornas skull.

Fru talman! Härmed yrkar jag bifall till reservation 12.

Tack, alla ni som lyssnat! Att mötas är något av det finaste vi har.

Anf. 29 JONAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Magnus Manhammar är ju engagerad i frågor om folkbildning, så jag tänker passa på att ställa ett par frågor nu när jag har chansen i debatten.

Jag har debatterat de här frågorna med Magnus Manhammar tidigare och konstaterat att Socialdemokraterna har ett väldigt intimt band till ett av studieförbunden: ABF, det studieförbund som mottar i särklass mest bidrag från staten. Det handlar om hundratals miljoner kronor som de mottar. Samtidigt har man de här intima banden. Och det är inte bara på någon sorts allmän organisatorisk nivå historiskt sett, utan Socialdemokraterna har till och med nu sittande riksdagsledamöter som också har ledande positioner i ABF.

Min fråga till Magnus Manhammar är därför: Är det verkligen lämpligt att man gör på det här sättet – att man sitter och lobbar för hundratals miljoner kronor till en verksamhet där man själv är ordförande och har en ledande ställning? Är det någon sorts socialdemokratisk variant av cirkulär ekonomi?

Anf. 30 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Det blir inte riktigt seriöst med den här typen av frågor. Det blir också väldigt historielöst, och det är tyvärr inte första gången som det blir historielöst i debatten med företrädare för Sverigedemokraterna.

I Sverige har vi demokrati. Den grundades av ett antal olika rörelser som införde demokratin i det här landet, vilket vi ska vara stolta över. Det var inte minst nykterhetsrörelsen och arbetarrörelsen, men det var också rörelsen för folkbildning i Sverige som såg till att vi fick demokrati, att vi fick föreningsfrihet, att vi fick politiska partier och att vi fick en landsbygdsrörelse, en kristen rörelse och olika andra religiösa rörelser. Det har skapat ett myller av föreningar. Det kan handla om idrottsföreningar, politiska föreningar, religiösa föreningar och intresseföreningar. Det är det som är civilsamhället och demokratin i Sverige. Känner man inte till det har man förmodligen inte öppnat en historiebok.

Arbetarrörelsen var alltså en del av det som bildade demokratin i Sverige, och det är klart att ett bildningsförbund förmodligen hade en koppling till Socialdemokraterna då och har det också i dag. Precis som de andra studieförbunden har kopplingar till olika folkrörelser och olika partier har också Socialdemokraterna det. Det är inget konstigt.

Om vi vill önska bort partierna från Sverige kanske vi inte har någon demokrati längre. Det verkar ju lite konstigt. Men i fascistiska stater och stater som är diktaturer eller auktoritära har de inte så många partier, utan där är det bara ett parti som styr. I vårt land hoppas jag dock att vi ska fortsätta ha demokrati.

Det är inte något konstigt att föreningar med föreningsfrihet kan ha kopplingar till olika politiska partier. Om det var förbjudet skulle vi inte ha någon demokrati. Jag hoppas att vi kan försöka ha en mer seriös diskussion om vad civilsamhälle och demokrati är och hur vi kan stärka det och se att partier, föreningar och intressen inte behöver stå mot varandra utan att alla intressen behövs i det här myllret som är vår demokrati.

Anf. 31 JONAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag kan börja med att säga att det är en i allra högsta grad seriös fråga. Jag står här i Sveriges riksdag och tar upp detta för att jag tycker att det är viktigt.

Jag tror att en del av den ganska uppskruvade retorik som man hör från den rödgröna sidan bottnar i att man har de här särintressena och specialintressena i ett studieförbund som också råkar vara det som tar emot i särklass mest statsbidrag.

Man har kunnat se det på debattsidorna, där Socialdemokraterna har varit ute och vevat nu under våren. Bland annat i Jönköpings-Posten har man skrivit under debattartiklar som både riksdagsledamot och ordförande för ABF Sydöstra i en debattartikel där man lobbar för mer bidrag till den egna verksamheten.

Jag tycker faktiskt att det är väldigt allvarligt att man gör på det här sättet. Det finns en jävssituation i det här som är extremt uppenbar, och jag tänker: På vilket sätt skiljer sig det här från om man hade haft ett motsvarande fall när det gäller näringslivet, om man hade haft en person som sitter som riksdagsledamot och lobbar för mer bidrag till den bransch som man själv jobbar i? Det är ju precis samma sak, egentligen.

Jag vill fråga Magnus Manhammar om han inte ser den relationen här och att det finns en olämplighet i det här. Skiljer det här sig från det motsvarande fall som jag precis nämnde?

Anf. 32 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik:

Herr talman! Det som skiljer är att i näringslivet är det pengar som människor försöker tjäna, och det kan bli korruption genom det. I civilsamhället och folkbildningen är det ett ideellt engagemang, där man inte tjänar pengar utan engagerar sig för att göra det bättre för andra, för sina medmänniskor, och för att stärka demokratin och tron på mänskliga rättigheter. Det är ett ideellt engagemang.

Det vore klädsamt om också Sverigedemokraterna kunde tycka att ideellt engagemang kan vara viktigt. Det vet jag att det finns Sverigedemokrater som gör. Det finns det människor i alla partier som gör. Det vore klädsamt och fantastiskt om Sverigedemokraterna i stället för att vara förvånade över att människor från andra politiska partier engagerar sig i civilsamhället, i föreningar och i bildningsförbunden kunde tänka sig att engagera sig i civilsamhället och i bildningsförbunden och också bidra till att stärka mänskliga rättigheter och demokrati.

Jag har med mig ett hjärta från min dotter för att komma ihåg varför jag är här i riksdagen och vilka vi kämpar för. Det som är sanningen i Sveriges riksdag är att vår demokrati är relativt hotad i dag. Vår demokrati har blivit svagare, konstaterar både forskningen i Sverige och internationell forskning – till och med den svenska demokratin. Det är inte bara den amerikanska demokratin som har blivit svagare.

Det beror på att man gör de här nedskärningarna på civilsamhället och jagar olika föreningar. Tidöregeringen men också Sverigedemokraterna jagar föreningar som står upp för mänskliga rättigheter och för människors rätt att uttrycka sig.

Vi har en fara för demokratin, och frågan jag fick i den här diskussionen är ett sätt att återigen försöka misstänkliggöra dem som står upp för demokrati och som engagerar sig i civilsamhället och i folkbildningen.

Jag har varit på massor av ABF-kurser. Jag kan inte minnas att jag har fått en enda krona någon gång. Det är snarare så att man har tagit tid från sin familj och från sitt liv i övrigt för att engagera sig ideellt i studieförbunden. Jag har varit i massor av olika studieförbund och massor av olika föreningar. Jag sitter också i många föreningsstyrelser i dag, för det är viktigt även utanför politiken. Jag hoppas att Sverigedemokraterna också kan tänka sig att börja göra det.

(Applåder)

Anf. 33 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Varje år fördelar staten över 20 miljarder till civilsamhällets organisationer. Det handlar om grupper och verksamheter där människor samarbetar för gemensamma intressen, värderingar eller mål. Det är ideella föreningar som till exempel idrottsklubbar och kulturföreningar och organisationer som Röda Korset, Erikshjälpen och Rädda Barnen. Även studieförbunden räknas hit och givetvis religiösa samfund. Det är människor som engagerar sig frivilligt tillsammans utan att staten går in och styr och utan att verksamheten styrs av vinstintressen.

Det mest fascinerande tycker jag är de frivilliga, de som kallas volontärer, som ställer upp för andra människor utan tanke på vinst för egen del. Men jag tror att de har funnit nyckeln till ett rikt liv. De visar också oss andra vägen till hur man blir sann och hel. Därför är det så viktigt

med det civila samhället när det gäller att skapa sammanhang och mening för människor.

Innan jag kom till riksdagen 2010 arbetade jag i tio år i Göteborgs Räddningsmission. Jag var anställd och fick lön för mitt arbete, men i verksamheten för missbrukare, hemlösa och de fattigaste av de fattiga såg jag varje morgon volontärer ställa upp på grund av att de såg ett värde i att hjälpa andra.

Civilsamhället stärker demokratin, ger människor möjlighet att påverka, skapar gemenskap och socialt stöd och hjälper till vid kriser och behov.

Herr talman! När det gäller finansiering av civilsamhället sammanfaller det med stödet till trossamfundet.

De nya demokrativillkoren för statens stöd till trossamfund och civilsamhälle är grundläggande för vilka sammanhang bidrag ska betalas ut till. När det gäller trossamfund är tanken att offentliga pengar bara ska gå till verksamheter som har minst 2 500 betjänade medlemmar och som framför allt respekterar grundläggande demokratiska värderingar.

Demokrativillkoren betyder i regel att en organisation respekterar alla människors lika värde, följer lagar och accepterar demokratiska spelregler, inte uppmanar till våld, hot eller hat, inte diskriminerar på grund av kön, religion eller etnicitet samt arbetar på ett öppet och demokratiskt sätt. Syftet med demokrativillkoren är framför allt att skydda demokratin och förhindra att extremistiska eller odemokratiska grupper får pengar.

När det gäller trossamfund har det funnits, och finns säkert, en oro när det gäller registrering av medlemmar. Det kan också vara knepigt om nivån på bidraget utgår från antalet registrerade medlemmar. Det skulle kunna vara olägligt för ett samfund som Pingströrelsen till exempel, som har drygt 80 000 medlemmar, om de registrerade uppgick till 20 000. I det liggande förslaget – jag uttrycker det förenklat – ska en revisor intyga antalet medlemmar. Det kan nog bli bra, men oron finns där. Två kristdemokrater motionerar i det här betänkandet om att de vill se över detta så att inte samfundet får en alldeles för stor administrativ börda.

Herr talman! Sedan den 13 januari i år gäller statens demokrativillkor också för statsbidrag till folkhögskolor och studieförbund. Det är Folkbildningsrådet som beslutar om detta. Det finns åtta studieförbund i Sverige, som sammanlagt har över 600 000 deltagare – det är ganska fantastiskt och väldigt viktigt. Vi vet att studieförbund handlar om gemenskap, hälsa, demokrati, personlig utveckling, värderingar och det vi också har hört andra tala om här: känslan av sammanhang. Enligt psykologen Aaron Antonovsky är det, i alla fall rent mänskligt sett, livets mening att ha en känsla av att man har ett sammanhang och en uppgift.

Statsbidragen till studieförbunden uppgår till 1,5 miljarder per år och till folkhögskolorna 2,5 miljarder. Som vi har hört här tidigare är det alltså 4 miljarder; det är mycket pengar. Dessutom tillkommer 567 miljoner från deltagarna i studieförbunden. Jag skulle från Kristdemokraternas sida vilja se att de här bidragen kom tillbaka till den nivå de tidigare hade, vilket jag tror är möjligt framöver. Ambitionen från mitt parti är i alla fall att försöka arbeta för att studieförbunden ska få tillbaka den möjlighet som de hade tidigare.

Vi vet dock också att det finns olika orsaker till att det här har dragits ned. Vi vet att det har varit brister i rapportering och kontroll och att det har förekommit fusk när det gäller rapportering till myndigheten. Det har

inte fungerat så bra som det skulle ha gjort, och det är en av orsakerna till neddragningarna.

Det är också så i statsbudgeten att försvaret för fem sex år sedan kostade 40 miljarder och nu kostar 140 miljarder, och man tror att det kommer att bli 180 miljarder framöver.

Jag tycker att organisationen Studieförbunden i samverkan har gjort goda insatser med att lyfta fram bättre kontroll och tydligare redovisning, och de har även tagit in det här med ökad digital utveckling.

Vi ska också observera att det egentligen är tre parter som delar på det här ansvaret. Det är staten, regionerna och kommunerna. Tidigare stod kommuner och regioner för 45 procent av bidragen, men det har gått ned till 30 procent. Det finns alltså flera sidor av det här som kanske kan förklara den utsatthet som rått för studieförbunden under senare tid.

Jag vill avsluta med att säga att vi kristdemokrater tror på civilsamhällets enorma betydelse och på studieförbundens och folkhögskolornas mycket viktiga funktion i samhället för människors väl och ve, för deras hälsa och för den känsla av sammanhang och gemenskap som är grundläggande för det här samhället. Låt oss värna om civilsamhället – inte minst studieförbunden och folkhögskolorna!
(Applåder)

Anf. 34 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Herr talman! Dagens betänkande berör stora områden som Vänsterpartiet håller högt: folkbildningen, trossamfundens villkor och mer övergripande civilsamhällesfrågor. Jag är därför lite orolig för att jag kanske kommer att dra över min talartid lite grann – vi får se hur det går.

Vi har i vår skuggbudget stora förstärkningar till just de här områdena. Vi har runt 900 miljoner mer till folkbildningen, till exempel. Det svenska civilsamhällets organisationer är väldigt viktiga byggstenar i vår demokrati och behöver goda villkor för att verka. Tyvärr verkar den konsensus som funnits kring behovet av ett starkt civilsamhälle ha försvunnit. I stället för att ses som en tillgång för samhället känner många som engagerar sig att politiska företrädare i kommuner, regioner och på nationell nivå behandlar dem med misstänksamhet och till och med ser dem som ett hot mot demokratin.

Många av de nedskärningar som har skett den här mandatperioden när det gäller civilsamhället är tydligt ideologiskt motiverade. Det är fredsrörelsen, miljörörelsen, de etniska organisationerna, kooperativ och konsumentorganisationer som har fått stryka på foten, och jag tycker att vi alldeles nyss fick höra hur misstänkliggörandet från Sverigedemokraterna låter.

Man kan som åhörare få bilden av att vi här i riksdagen ger pengar direkt till enskilda organisationer som vi gillar eller företräder. Så är det förstås inte. Det är myndigheter och myndighetsliknande organisationer, som Folkbildningsrådet, som fördelar pengar till de enskilda organisationerna utifrån kriterier och mål som vi har kommit överens om genom majoritetsbeslut här i riksdagen.

Naturligtvis får de organisationer som har den mest omfattande verksamheten oftast mest pengar. Det kan handla om Svenska Fotbollförbundet inom idrotten eller ABF inom folkbildningen. Det är inga konstigheter och inget skumt, vill jag bara få sagt.

Men, herr talman, vi ser att det inte bara handlar om rena nedskärningar. Även brist på uppräknings av ekonomiska stöd samt lagar och regelverk sätter käppar i hjulet för föreningar i dag.

Vänsterpartiet vill att myndigheter och folkvalda ska få ökad kunskap om civilsamhällets funktion och vikt och att vi vid beslut också ska analysera vad effekterna blir för olika typer av organisationer i samhället. Ideellt arbete bidrar ju med väldigt viktiga insatser som vi som samhälle faktiskt inte har råd att mista. Ändå har många organisationer svårt att ens kunna öppna ett bankkonto eller hyra en lokal. För personer med funktionsnedsättning utgör regelverk för färdtjänst och ledsagning samt Försäkringskassans bedömningar hinder för att på olika sätt bli en del av föreningslivet. Det måste förstås åtgärdas skyndsamt.

Utöver dessa handfasta problem tillkommer frågan om hat och hot mot dem som engagerar sig i politiska frågor. Särskilt svårt är det i dag för barn- och ungdomsorganisationernas företrädare, för personer som rasifieras och för hbtqi-personer.

När det gäller folkbildningsområdet tycker vi att det är viktigt att självförvaltningsmodellen bevaras och att det även fortsatt finns ett armlängds avstånd mellan folkbildningen och politiken. Det har den här mandatperioden varit ett återkommande tema att företrädare för regeringspartierna och SD har förlöjligat och ifrågasatt innehåll och nytta med kurser inom såväl högskola som folkhögskola och studieförbund.

Är alternativet till dagens fria folkbildning kanske ministergodkända kurskataloger? Det vore förödande. För oss i Vänsterpartiet är det centralt att fritt och frivilligt fortfarande är ledorden för folkbildningen. Politiker ska inte styra innehållet i studiecirklar, kulturträffar eller andra typer av kurser.

Det finns också anledning att rikta stark kritik mot regeringens stora nedskärningar på området. Folkhögskolorna borde ha fått behålla den förstärkning som tillkom under pandemin. Det finns även fortsatt ett stort behov av utbildningsplatser; vi ser att alltför många unga inte klarar sina gymnasiebetyg, och vi ser också en väldigt hög arbetslöshet just nu.

Vi menar att det utöver utökningen av antalet platser även behövs en rejäl höjning av ersättningen per deltagare. Vi ser nämligen att ersättningen släpar efter och att det exempelvis försvårar rekryteringen av lärare, eftersom man inte har ingått i den statliga satsningen Lärarlyftet. Det ger också sämre möjligheter till extra hjälp för de många deltagare inom folkhögskolan som har stora stödbehov.

Herr talman! Jag vill också beröra de nedskärningar som har skett i studieförbundens verksamhet. Företrädare för oppositionen har riktat kritik mot detta på ett mycket bra sätt här tidigare, men även jag vill passa på att göra det.

Jag tycker att det är särskilt olyckligt med alla de fysiska mötesplatser som har fått stänga. Det handlar om många musikhus och replokaler som har tvingats stänga, och det är många studiecirklar som nu inte blir av. Även samarbeten med andra organisationer behöver ställas in. Detta påverkar hela föreningslivet och drabbar människor runt om i landet som vill lära tillsammans med andra, men effekterna är som mest kännbara på mindre orter och i glesbygd där mötesplatser, kulturutbud och föreningsliv är beroende av just studieförbunden.

Utöver studieförbunden vill jag lyfta fram andra typer av lokalhållande organisationer, som Folkets Hus och Parker, Bygdegårdarnas Riksförbund och Våra Gårdar, som starkt bidrar till att vi runt om i vårt land har platser att mötas på. De behöver också goda villkor.

Forskningen visar att mötesplatser utgör ett slags social infrastruktur där sammanhållning kan uppstå. Det är viktigt för att motverka till exempel polarisering i ett samhälle. Civilsamhällets förmåga att skapa dessa möten blir därför också en viktig pusselbit i skapandet av en demokratisk stat med hög tillit mellan medborgarna och en känsla av samhörighet.

Om vi inte jobbar aktivt med att skapa förutsättningar för möten mellan människor med olika bakgrund, olika tankar och olika ideologier blir det också svårt att skapa förståelse. I ett sådant läge riskerar vi att få motsättningar i vårt samhälle – och i värsta fall också hot och hat mot minoriteter. I dag sprids fördomar, rasism och hot mot ideologiska motståndare snabbt, framför allt på nätet. Det uppmuntras till och med av algoritmer på de stora sociala medier-plattformarna.

I det betänkande vi debatterar i dag finns det ett förslag från Vänsterpartiet om samhällets ansvar för att just jobba mot rasism och hatbrott, och jag tänker avslutningsvis kika lite närmare på de här frågorna utifrån vår motion, herr talman.

De nationella minoriteterna har historiskt sett varit utsatta för marginalisering, diskriminering och rasism – även från staten. I dag lever fördomar kvar som drabbar de nationella minoriteterna både på gruppnivå och som enskilda individer. Europarådets rådgivande kommitté lyfte redan 2023 hur den alltmer polariserade politiska diskursen verkar slå mot personer som hör till nationella minoriteter, särskilt de som hör till de judiska, romska och samiska grupperna.

Den här veckan presenterade Institutet för mänskliga rättigheter sin årsrapport, och ett fördjupningsområde var just normaliseringen av rasism. Institutet vill lyfta fram en rad riskområden som vi behöver hantera.

Det handlar bland annat om att rasistisk retorik etableras i det offentliga samtalet och blir en del av vardagsspråket. Rasism normaliseras, vilket riskerar att begränsa människors faktiska möjlighet att utöva sina fri- och rättigheter. Barn och unga är särskilt utsatta i skolor och digitala miljöer, där rasistiskt språkbruk blir allt vanligare.

Man konstaterar också att hatbrott sällan anmäls och att få anmälningar leder till lagföring. Man noterar att polis och domstolar har svårt att uppfatta rasistiska motiv och att det sällan utreds. Bristande tillit till polis och rättsväsen gör också att färre anmäler, vilket försvårar den enskildas rätt till upprättelse. Det visar sig att bara 5 procent av de anmälda hatbrott som registrerades 2022 och handlades fram till maj 2025, när mätningen gjordes, klarades upp – bara 5 procent! Nästan hälften av ärendena lades ned före eller efter inledd utredning. Då är det inte konstigt att intresset för att anmäla minskar.

Det är faktiskt så att FN har ögonen på Sverige i de här frågorna och kräver att regeringen tar det här på allvar. Den rasistiska retoriken, det rasistiska agerandet och hatbrotten måste stoppas, och man kräver att det sätts in insatser på området. Regeringen har tagit fram en handlingsplan, vilket är lovtvårt, men vi anser att det skulle behövas mer konkreta handlingar. Exempelvis behövs det riktade uppdrag till polisen.

Vi i Vänsterpartiet beklagar att resurserna till insatser för just de nationella minoriteterna har minskat under mandatperioden och att hela det nationella stödet till etniska organisationer har tagits bort. Möjligheten till organisering är nämligen väldigt viktig för utsatta grupper, både för att människor ska kunna hämta stöd och styrka hos varandra och för att de lättare ska kunna göra sina röster hörda gentemot exempelvis regeringen eller oss i riksdagen.

Ett förslag som FN lyfter fram och som Vänsterpartiet även har motiverat om är att det bör tas fram så kallade jämlikhetsdata, så att det blir tydligt hur människor med olika bakgrund behandlas i Sverige. Detta finns på plats i andra länder.

Vi har också noterat att Brottsförebyggande rådet lyfter fram en annan form av rapporteringsverktyg som i dag finns på Irland. Vi ser att det skulle vara ett värdefullt komplement till de anmälningar om hatbrott som inkommer till svenska myndigheter, just utifrån det jag nämnde tidigare om att många till exempel har låg tillit till polisen.

Ett sådant rapporteringsverktyg skulle ge oss en bättre bild av förekomsten av och de olika uttrycken för rasism, vilket har varit lyckosamt på Irland. Där har en grupp civilsamhällesorganisationer fått hjälp och ekonomiskt stöd från regeringen för att ta fram ett rapporteringsverktyg för rasistiska incidenter dit utsatta och vittnen kan rapportera incidenter anonymt.

Vi tycker att man ska se till att få ett sådant på plats här i Sverige. Detta handlar min reservation 5 om, som jag härmed yrkar bifall till.
(Applåder)

Anf. 35 MALIN DANIELSSON (L):

Herr talman! Det finns samhällsfunktioner som syns tydligt i vårt samhälle, som polisen, sjukvården och skolorna. Sedan finns det sådant som inte alltid är lika tydligt i konturerna men som människor i hela landet bygger tillsammans, kväll efter kväll och år efter år.

Det är föreningslokalen som hålls öppen av någon som egentligen kanske inte riktigt har tid. Det är trossamfundet som ordnar aktiviteter, stöd och gemenskap långt innan det offentliga hinner dit. Det är också folkhögskoleläraren som ser en elev som ingen annan har sett. Det är civilsamhället – det där nätet som vi kanske inte alltid pratar om, men när det saknas märker vi det direkt.

Herr talman! I en tid när mycket rör sig snabbt – säkerhetsläget, tekniken, debattklimatet – behöver Sverige en samhällsstruktur som inte bara är robust utan också mänsklig. Det är där civilsamhällets styrka ligger: Det är byggt av relationer, av förtroende och av frivillighet. Just därför måste politiken vara långsiktig – inte passiv, men långsiktig. Vi behöver ha tydliga principer, vi ska värna demokratin och vi ska ha ordning i bidragssystem, men vi får aldrig ersätta förtroendet. Civilsamhällets värde kommer inte från staten utan ur människors egen vilja att bidra.

För oss liberaler är detta grundläggande. Ett starkt samhälle byggs inte ovanifrån, utan det byggs mellan människor. Därför är det viktigt att civilsamhället har stabila förutsättningar.

Regeringen har under de senaste åren tagit flera steg i rätt riktning, inte bara för att ge civilsamhället en stabil grund utan också för att skapa tydliga spelregler. Det gäller till exempel arbetet med det nya demokrativillkoret, som införs i alla bidragsförordningar för att offentliga medel ska gå till verksamheter som står upp för grundläggande fri- och rättigheter.

Det gäller också arbetet mot ensamhet, där civilsamhället spelar en avgörande roll. Folkhälsomyndigheten leder nu en nationell strategi och fördelar medel till organisationer som bidrar till gemenskap och social delaktighet. Kommuner får samtidigt stöd för att utveckla sina insatser för exempelvis äldre. Här kompletterar staten, civilsamhället och kommunerna varandra, precis som det ska vara.

Inom folkbildningen har regeringen prioriterat flera delar som ger människor nya chanser. Det handlar om språkutbildningar för utrikes födda och utbildningar för personer med funktionsnedsättning. Det är satsningar som gör utbildning tillgänglig där den annars riskerar att saknas.

Herr talman! När äldre blir ensamma är det oftast en förening som ringer först. När människor fastnar i ett beroende är det oftast en ideell organisation som öppnar dörren. När nyanlända försöker orientera sig i ett nytt land är det ofta ett språkkafé, en kurs eller en studiecirkel som ger den första riktiga känslan av sammanhang. När någon lämnar skolan med en känsla av misslyckande bakom sig är det folkhögskolan som stärker självkänslan, skapar hopp och ger en känsla av att inte vara ensam.

Det är de här mötena som bygger gemenskaper – de är inte strategier på papper, utan de sker i verkligheten. Vår roll som politiker är att underlätta dessa möten och att skapa stabila villkor och förutsättningar för långsiktighet. Vår roll är aldrig att detaljstyra bort det som gör civilsamhället starkt: friheten, kreativiteten och det nära.

Herr talman! Folkbildningen är unik. Det är en utbildningsform som inte börjar i krav utan i människors vilja att lära sig. Det är en plats för människor som behöver en nystart eller ett nytt språk. Det är också en plats där man får fråga, pröva, tänka högt och göra om.

Sverige behöver fler vägar in i kunskap. Vi behöver fler möjligheter för vuxna som kanske inte hamnat rätt från början. Vi behöver fler utbildningsmöjligheter som gör att människor faktiskt vågar börja om, utan krav på perfektion. Därför behöver politiken vara uthållig. Folkbildningen ska inte behöva kastas mellan olika ideologiska ståndpunkter. Den ska ha stabila villkor för att kunna utvecklas i sin tid.

Herr talman! Framtidens Sverige avgörs inte bara av stora beslut som vi fattar i den här kammaren, utan det avgörs också av alla de små beslut som tas varje dag när människor väljer att engagera sig, stötta någon annan eller lära sig något nytt tillsammans.

Vi började i det som inte alltid syns men som ofta finns där – i föreningslokalen, i studiecirkeln eller i det lilla samhället – och som gör att Sverige håller ihop. Det är därför civilsamhället och folkbildningen spelar så stor roll. Ett samhälle där människor engagerar sig för varandra är ett öppnare, friare och mänskligare samhälle.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

I detta anförande instämde Carl Nordblom (M).

Anf. 36 CATARINA DEREMAR (C):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Centerpartiets reservation 6 i betänkandet.

Civilsamhälle, trossamfund och folkbildning är alla viktiga delar i vårt svenska samhälle och vår gemenskap. Jag har den senaste tiden haft förmånen att möta ett stort antal organisationer som tillhör civilsamhället. Vad är det som driver dem och gör att de väljer att engagera sig på sin fritid? Det är att tillsammans med andra göra något gemensamt som är till nytta för både individen och samhället i stort. Det ska vi värna och underlätta.

Det har i många debatter här i riksdagen visat sig hur olika vi i de politiska partierna ser på civilsamhället och kanske framför allt på studieförbunden. För Centerpartiet är det viktigt att Sverige har ett starkt civilsamhälle. Vi behöver också lyfta de frivilliga krafterna och visa tillit.

Vi går däremot i riktning mot fler kontroller och krångligare regler. Detta ska naturligtvis skötas på ett korrekt sätt; jag förespråkar inte fusk på någon enda punkt.

Vi behöver underlätta för föreningslivet att exempelvis, som flera talare har varit inne på, skaffa ett vanligt bankkonto. Det är märkligt att en så simpel del som att skaffa ett bankkonto, som samtidigt kan vara så försvårande för föreningslivet, inte är löst. Detta har vi känt till länge, och många talare före mig har tagit upp det. Det är märkligt att det här inte är åtgärdat.

Inte minst för ungdomsorganisationer är detta extra komplicerat. Jag tror att alla vi i kulturutskottet som har träffat ungdomsorganisationer har fått medskicket att vi bör se till att det blir enklare för föreningslivet att skaffa ett bankkonto, så att man på ett säkert sätt kan hantera belopp som ofta är ringa men viktiga för att föreningen ska fungera.

Herr talman! Civilsamhället bidrar i allra högsta grad till att bryta ensamheten; inte minst gör studieförbunden det. Där lär man sig tillsammans med andra något nytt och delar med sig av sin egen kunskap. Centerpartiet sätter stort värde på den fria och frivilliga bildningen, som vi har nytta av hela livet. Därför anser jag att det är fel att göra den neddragning som regeringen har gjort på studieförbunden.

Centerpartiet ser vikten av ett starkt civilsamhälle. Det är också en förebyggande insats, inte minst bland unga människor. Civilsamhället är nyckeln i det förebyggande arbetet. Debatten handlar dessvärre nästan alltid bara om brotten och straffen. Alldeles för sällan talar vi om hur vi ska förhindra brott, så det var väldigt glädjande att tidigare i dag höra Carl Nordblom i sitt inlägg tala om att civilsamhället är en viktig del i det förebyggande arbetet. Det är nästan första gången jag hör det från något av majoritetspartierna, så jag noterar det nogsamt. Jag hörde även Roland Utbults ambition att återställa bidraget till studieförbunden. Jag blev därför trots allt på lite gott humör under den här debatten.

Herr talman! Utan civilsamhället skulle Sverige bli ett tråkigt och tyst samhälle; det vet vi. Att satsa på civilsamhället är att bygga Sverige starkt. Sverige kan mer.

(Applåder)

Anf. 37 AZADEH ROJHAN (S):

Herr talman! När vi diskuterar civilsamhället diskuterar vi egentligen något ännu större, nämligen tilliten i vårt samhälle. Tilliten är kittet som håller ihop en demokrati. Den gör att människor accepterar att andra tycker annorlunda. Den gör också att vi tror att gemensamma beslut faktiskt kan vara klokare än de beslut vi fattar var och en för sig.

Tilliten mellan människor uppstår dock inte av sig själv. Den byggs i mötet mellan människor. Den byggs när människor samlas i en förening, i ett studieförbund eller i en lokal samlingssal. Den byggs när människor organiserar sig i frågor de bryr sig om och tillsammans försöker förändra samhället. Det är där demokratin får sin kraft. Det är också därför civilsamhället är så avgörande.

Herr talman! Sverige har en lång tradition av folkrörelser. Föreningar, studieförbund, Kooperationer och ideella organisationer har byggt vårt samhälle underifrån. Det är genom dessa rörelser människor har lärt sig demokrati i praktiken. De har mötts, diskuterat och ibland varit oense, men de har ändå fortsatt samtalet. Det är så tillit skapas. Utan tillit fungerar inte demokratin.

Herr talman! Även skolan har ett viktigt demokratiuppdrag. Ett bra sätt att levandegöra demokratin är när elever får möta unga människor som är politiskt aktiva i exempelvis ungdomsförbund. Tyvärr vittnar många ungdomsförbund i dag om hur svårt det är att få besöka skolor. Regelverket som infördes för att skapa tydlighet har i praktiken lett till att många skolor i stället tolkar reglerna så snävt att ungdomsförbund endast släpps in vid enstaka debatter eller större evenemang. Detta riskerar att begränsa det demokratiska samtalet i skolan och minska elevernas möjlighet att träffa unga som är politiskt engagerade.

Vi socialdemokrater menar att ungdomsförbundens närvaro i skolan bör uppmuntras, inte begränsas. Regelverket behöver därför ses över så att alla elever oavsett var i landet de bor får möjlighet att möta politiskt engagerade unga och ta del av en levande demokratisk bildning.

Herr talman! Skolans demokratiuppdrag och civilsamhällets roll är ännu viktigare i dag när vi ser hur demokratin pressas tillbaka. De demokratiska framsteg som gjordes under 1900-talet rullas nu tillbaka i många delar av världen. Detta sker sällan genom dramatiska beslut. Nej, ofta sker denna allvarliga utveckling lågmält genom att utrymmet för civilsamhället krymper, organisationer får svårare att verka och kritiska röster ifrågasätts. Dessa förändringar kan var för sig framstå som begränsade, men tillsammans är de farliga.

Just därför måste vi även vara uppmärksamma på de förskjutningar som sker här hemma, för också här är demokratin på tillbakagång. Socialdemokraterna ser med stor oro på hur civilsamhällets organisationer pressas tillbaka genom både politiska nedskärningar och en alltmer styrande och misstänkliggörande attityd från regeringen och dess samarbetsparti. Det handlar inte enbart om minskade resurser utan om en medveten förskjutning av civilsamhällets roll i vårt samhälle.

Företrädare för Sverigedemokraterna har vid upprepade tillfällen ifrågasatt att offentliga medel går till organisationer som uttrycker kritik mot regeringens politik. Den typen av politisk påverkan på oberoende organisationer är djupt problematisk i en demokrati. Inte minst under dagens debatt har vi hört just en sådan inställning.

Herr talman! Just därför menar vi socialdemokrater att civilsamhället måste ges långsiktiga förutsättningar. Finansieringen av civilsamhällets organisationer är inte bara en budgetfråga. Det är också en demokratifråga. Organisationer som bygger gemenskap, stärker människors delaktighet och ger människor möjlighet att organisera sig behöver stabila villkor. De bör också prioriteras i arbetet mot segregation och polarisering eftersom de skapar de möten som håller samhället samman.

Vi socialdemokrater vill stärka civilsamhället, som demokratisk kraft, som välfärdsaktör och som en plats där engagemang, tillit och organisering kan växa. Vi vill främja människors möjlighet att engagera sig och påverka sin livssituation och samhället i stort. Vi vill också stärka civilsamhällets roll som röstbärare och demokratisk motor i hela landet och fördjupa och sprida kunskapen om civilsamhällets betydelse, särskilt bland myndigheter och beslutsfattare.

Civilsamhällets särart måste värnas. Organisationer som inte är vinstdrivande och inte verkar utifrån marknadens logik ska inte pressas in i kommersiella regelverk. Vi ser med oro på att myndigheter i allt högre grad behandlar ideella föreningar som om de vore företag, med ökade krav på redovisning, moms, upphandlingar och hantering som saknar grund i civilsamhällets verklighet. Som nämnts i talarstolen tidigare är det under all kritik att det ska vara så svårt att starta ett bankkonto, byta firmatecknare eller teckna ett abonnemang. Det är ett krångel som påverkar civilsamhällets verksamheter långt mer än vad vi tror.

Därför vill vi ta fram nationella riktlinjer för hur myndigheter ska tillämpa lagar och regelverk med respekt för det civila samhällets särskilda karaktär. Samtidigt måste regelverk skydda mot missbruk och inte kunna utnyttjas av oseriösa eller odemokratiska aktörer.

Herr talman! Demokratin är inget vi en gång byggde och nu kan ta för givet. Demokratin byggs varje dag i möten mellan människor – i föreningslokaler, i studiecirklar, i idrottsföreningar och i ungdomsförbund, ja, i civilsamhällets organisationer runt om i hela vårt land. När människor möts växer tilliten, och när tilliten växer stärks demokratin. Därför är ett starkt civilsamhälle inte bara bra för samhället; det är helt avgörande för demokratin framtid.

(Applåder)

Anf. 38 JONAS ANDERSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag har i dagens debatt hört mycket om tillit och att man ska ha tillit till civilsamhället. Jag önskar givetvis att vi kunde ha det i alla lägen, och många organisationer i landet har verkligen gjort sig förtjänta av denna tillit. Men det har också hänt saker politiskt som har skadat förtroendet för hur statsbidrag hanteras. Inte minst är Socialdemokraterna ansvariga för det eftersom tidigare regeringar har gett pengar till islamister, fuskare och bedragare. Att bara tjata om tillit utan att se verkligheten och sitt eget ansvar håller inte.

Jag fortsätter där jag slutade i förra replikskiftet: Socialdemokraternas förhållande till ABF. I kulturpolitiken pratas det ofta om armlängds avstånd. Jag tror att partierna tolkar det lite olika, för jag har hört ganska många olika definitioner beroende på partitillhörighet. Hur tänker Socialdemokraterna att de ska hålla armlängds avstånd när partiets riksdagsledamöter beslutar om statsbidrag till ABF samtidigt som samma

riksdagsledamöter har höga poster i ABF och styr den verksamheten? Det blir ju ingen armlängd.

Anf. 39 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Herr talman! Jag beklagar att det verkar helt omöjligt för SD:s ledamot att hålla två tankar i huvudet samtidigt.

Man kan ha tillit till civilsamhället och samtidigt säga att det krävs tydliga regelverk för att civilsamhället ska kunna uppfylla de kriterier som ställs för att få statsbidrag. Det är det demokrativillkoren är till för. De kom till under den tid vi hade regeringsmakten. Vi tillsatte en utredning för att få tydligare kriterier för vad som krävs för att få statliga medel. Demokrativillkoren är nu på plats, vilket gör att organisationer och föreningar som inte lever upp till de kriterier som ligger i linje med demokratiska principer inte ska kunna få statliga medel från MUCF, Folkbildningsrådet med flera.

Det handlar alltså om att både ha tillit till civilsamhällets vilja att göra gott och ha regelverk som gör det svårt att missbruka systemet. Vi socialdemokrater kan hålla två tankar i huvudet samtidigt.

Så till armlängds avstånd. Jonas Andersson har suttit ganska länge i kulturutskottet och borde känna till att inga pengar fördelas direkt från riksdagen till verksamheterna. Detta går via myndigheter, som gör bedömningar, ser över hur verksamheter uppfyller kriterierna och därefter delar ut pengar. När det gäller ABF får de sina pengar från Folkbildningsrådet.

Om vi nu ska leka med tanken att gynna sig själv: Tidöpartierna har i riksdagen fattat beslut om att sänka skatten för dem som tjänar allra mest. De pengarna går ju rakt ned i våra fickor, för vi riksdagsledamöter är ju höginkomsttagare. Tidöpartierna har gjort stora skattesänkningar som missgynnar majoriteten av Sveriges befolkning. Har Johan Andersson varit med och beslutat om dem för att gynna sig själv?

(Applåder)

Anf. 40 JONAS ANDERSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag tror att jag träffade en öm punkt vad gäller förhållandet mellan ABF och Socialdemokraterna.

En del socialdemokrater i riksdagen sitter på dubbla stolar. De sitter alltså i distriktsordförandeposition i ABF och är samtidigt riksdagsledamöter och beslutar om pengar till sina egna organisationer. Det som blir så konstigt är att de då också säger att man ska ha tillit till civilsamhället.

Jag tycker som sagt att många organisationer förtjänar denna tillit, men jag tycker inte att förhållandet att vi har beslutsfattare som sitter här och fattar beslut om hundratals miljoner kronor till sina egna organisationer förtjänar någon tillit. Det är min absoluta uppfattning att detta jävsförhållande skadar tilliten till statens civilsamhällespolitik.

Hade det inte varit bättre för tilliten till civilsamhället om vi hade sluppit det här och inte haft socialdemokrater som sitter på dubbla stolar, i både ABF och riksdagen? Jag tror att det hade varit mycket bättre för civilsamhället.

(Applåder)

Anf. 41 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Herr talman! Jag tror att Jonas Andersson hade tyckt att det hade varit väldigt mycket bättre för hans syn på hur demokratin ska fungera om ingen av oss hade haft något engagemang.

Faktum är att alla som sitter här inne har ett ideellt engagemang, till exempel i sina egna partier. Därutöver lovar jag att flera här inne också är medlemmar i olika organisationer där ute som jobbar med helt andra saker än direkt partipolitiska. Ska vi alla sluta vara engagerade och bry oss om dessa frågor när vi kommer hit?

Det finns personer som sitter här i kammaren som har egna verksamheter och som väcker motioner om hur dessa verksamheter kan gynnas. Det gäller till exempel kulturskolor. Är inte det ett felaktigt sätt att agera? Nej, det är det inte. Faktum är att vi alla är engagerade i olika frågor även utanför den här kammaren, och vi står upp för denna föreningsfrihet.

Det är inte vi i den här kammaren som fördelar pengar; det är myndigheter som fördelar pengar. Vi fastställer vilka riktlinjer som ska gälla för hur pengarna ska fördelas.

Detta är faktiskt ingen öm punkt, utan snarare tvärtom. Jag är otroligt stolt över att arbetarrörelsen har varit med och bidragit till att flera olika rörelser, till exempel folkbildningsrörelsen, har vuxit fram. Jag tror att många andra partier här inne också är stolta över det. Vi har Medborgarskolan, Vuxenskolan och många andra olika föreningar som är sprungna ur våra olika rörelser. Det ska vi vara stolta över, och vi ska se dem som en viktig del av vår demokrati och ingenting annat.

(Applåder)

Anf. 42 ANNE-LI SJÖLUND (C):

Herr talman! När man står här i kammaren kan politik ibland låta som något ganska tekniskt: budgetposter, betänkanden och reservationer.

Om vi ska vara ärliga handlar det vi debatterar i dag, nämligen kulturutskottets betänkande om civilsamhället, om något helt annat.

Det handlar om livet mellan besluten – det som händer efter skolan, på kvällen och under helgen. Det handlar om att någon öppnar en dörr och säger: Kom in, du är välkommen hit! Det är civilsamhället, och det är folkbildningen. Och det är på riktigt den väv som håller ihop Sverige.

Varje tråd i den här samhällsväven är en människa och en handling. Det är idrottsledaren som står där en regnig tisdag. Det är studiecirkelledaren som välkomnar någon som säger sina första ord på svenska. Det är körledaren som får generationer att sjunga tillsammans. De bygger inte bara verksamhet, utan de väver sammanhållning. Den här väven är inte bara vacker; den är avgörande för vårt lands styrka.

Statsvetaren Robert Putnam visade att starka föreningar skapar tillit mellan människor. Där tilliten är hög fungerar också demokratin bättre. Forskning från WHO visar att deltagande i kultur stärker vår mentala hälsa och motverkar ensamhet. Andra studier visar hur idrott och friluftsliv bygger folkhälsa och gemenskap. Kultur är alltså inte bara underhållning; det är sammanhållning. Idrott är inte bara motion; det är gemenskap. Folkbildning är inte bara en kurs; det är en väg in i samhället.

Herr talman! Det talas mycket om beredskap just nu. Man talar om lager, planer och strukturer. Men det finns också en annan beredskap, och det är den som inte går att lagra på hyllor. Det är den som finns mellan människor. Det är den mjuka beredskapen, den som håller ihop oss när världen skaver, när oron ökar och när ensamheten växer. Då finns de där: idrottsledarna, studiecirkelledarna, körledarna och scouterna. De bygger inte bara en verksamhet, utan de väver sammanhållning.

Forskningen är tydlig: Där människor möts växer tilliten, och där tilliten är stark fungerar demokratin. Det här är inte en mjuk politik utan en samhällsbärande kraft.

Just därför är det så allvarligt när regeringen och Sverigedemokraterna har valt att medvetet dra ut trådar ur den här väven. Det är precis vad som händer. När regeringen genomför nedskärningar på folkbildningen är det inte bara siffror, utan det är trådar som brister.

För varje miljon som dras in händer samma sak över hela landet. Lokala avdelningar tvingas dra ned, personal sägs upp och verksamheter som ibland har funnits i decennier försvinner. Det är replokalen där unga musikers drömmar tystnar. Det är språkcirkeln som var den första vägen in i den svenska gemenskapen. Det är den öppna mötesplatsen för äldre som nu släcker ljuset. Det är hundratals små, lokala initiativ som inte längre har råd med hyran.

Detta är inte bara att anså några kanter. Det är att aktivt försvaga den väv som bär vårt samhälle, och en väv med glesa trådar och stora hål brister när den utsätts för press.

Herr talman! Centerpartiets politik är raka motsatsen. Vi tror på människors förmåga att ta ansvar tillsammans, inte för att staten ska göra mindre utan för att människor ska få göra mer. Men om civilsamhället ska fortsätta vara Sveriges starkaste kraft måste vi ge det rätt förutsättningar, och efter vad jag har hört här i kammaren i dag känns det ändå som att vi här inne är rätt överens om den saken.

Vi vill se stabila, långsiktiga verksamhetsbidrag i stället för kortsiktiga projektpengar. Vi vill ha mindre krångel. Föreningslivet behöver trygghet för att kunna planera och inte en ständig jakt på nästa tillfälliga bidrag och fler krångliga blanketter.

Herr talman! Sverige byggs inte bara här inne. Det byggs i bygdegårdar och idrottshallar, i studiecirkel och körer och ute i naturen och på vandringsleder. Det byggs där människor möts. Vi som kommer från landsbygden vet det där. När affären stänger och avstånden är långa är det ofta föreningen som håller bygden levande.

Låt oss vara tydliga. Vi tänker inte stå och se på när samhällsväven repas upp. Vi vill stärka den. Vi vill knyta nya trådar och laga dem som har brustit. Vi vill ge kraft åt de tusentals ideella ledare som varje dag väver vårt Sverige starkare. Det är så vi bygger ett Sverige som håller ihop på riktigt. Sverige kan mer.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 13.)

§ 6 Utbyte av uppgifter i tillägsskatterapport och kompletteringar av förfarandet av tillägsskatt för företag i stora koncerner

Skatteutskottets betänkande 2025/26:SkU20

Utbyte av uppgifter i tillägsskatterapport och kompletteringar av förfarandet av tillägsskatt för företag i stora koncerner (prop. 2025/26:102)
föredrogs.

Utbyte av uppgifter i tillägsskatterapport och kompletteringar av förfarandet av tillägsskatt för företag i stora koncerner

Anf. 43 ERIC WESTROTH (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi skatteutskottets betänkande 20 beträffande utbyte av uppgifter i tillägsskatterapporter och kompletteringar av förfarandet av tillägsskatt för företag i stora koncerner.

Redan i december 2021 lade Europeiska kommissionen fram ett förslag om en global minimiskatt på 15 procent för multinationella företag inom EU som omsätter minst 750 miljoner euro.

Förslaget bygger på de modeller som OECD och G20 har arbetat fram. Det brukar ibland benämnas pelare 2. Dessa regler syftar till att motverka skattebaserobering och vinstförflyttning, det vill säga när företag flyttar vinster till länder med låga skattenivåer för att minimera beskattningen.

EU:s minimibeskattningsdirektiv har alltså som mål att säkerställa att stora multinationella koncerner betalar en effektiv skattesats på minst 15 procent på sina vinster, oavsett var i världen vinsten har upparbetats. Det är en viktig åtgärd för att skapa rättvisa villkor på den globala marknaden och för att skydda våra skattebaser. Direktivets regler bygger på koncernredovisning och kompletteras av detaljerade förklaringar och exempel som utarbetats av OECD och det inkluderande ramverket, vilket Sverige är en del av.

Herr talman! I Sverige har vi redan vidtagit åtgärder för att implementera direktivet. Den 1 januari 2024 trädde lagen om tillägsskatt för företag i stora koncerner i kraft. Denna lag är en del av vår strävan att säkerställa att de globala reglerna får genomslag även i vår nationella lagstiftning.

Tillägsskatten är alltså den skatt som kan tas ut, vanligtvis från moderbolaget, i de fall bolag haft verksamhet i andra länder där man betalat en lägre skatt, för att så att säga toppa upp skatten till 15 procent.

I december 2024 antogs vissa justeringar av lagen om tillägsskatt för att säkerställa att regelverket håller jämna steg med den internationella utvecklingen. I november 2025 kompletterades lagen ytterligare för att säkerställa att den tillämpas korrekt och följer de administrativa riktlinjer som det internationella ramverket bygger på.

Nu är det dags igen att anta ytterligare kompletteringar, samtidigt som vi tillåter Skatteverket att automatiskt utbyta information om uppgifter i de så kallade tillägsskatterapporterna, vilket kommer att minska administrationen såväl hos företag som hos Skatteverket. Samtidigt införs även en tillfällig sanktionslättning, vilket gör att inget skattetillägg föreläggs om företaget har vidtagit skäligen åtgärder för att redovisa korrekt. Det blir alltså en lättnad för företagen under uppstartsperioden när reglerna är nya och komplexa.

Och, herr talman, det *är* ett tekniskt och komplext regelverk. Men det är också viktigt att det hela tiden hålls uppdaterat. Vi har ett ansvar att se till att svenska regler harmonierar med andra länders så att systemet fungerar i praktiken och inte öppnar för kryphål, dubbelbeskattning eller onödiga administrativa bördor.

Tyvär har dock komplexiteten i regelverket, trots ett visst förenklingsarbete, ökat den administrativa bördan för framför allt företagen. Regeringen har därför betonat att en kontinuerlig översyn av regelverket är nödvändig. Vi måste kunna anpassa oss efter nya riktlinjer och säkerställa att Sveriges lagar harmonierar med andra länders så att systemet kan fungera som avsett. Samtidigt får den administrativa bördan på företagen inte bli alltför stor. Arbetet med kommentarer och riktlinjer pågår fortfarande internationellt, och vi har fullt förtroende för att regeringen även framöver kommer att genomföra de uppföljningar och analyser som behövs.

Herr talman! Att säkerställa en global minimibesättning är en utmaning men också en möjlighet att stärka förtroendet för våra skattesystem. Det är en signal om att vi inte accepterar att de största företagen smiter undan sitt ansvar samtidigt som vanliga medborgare och mindre företag gör rätt för sig.

Jag vill därför avsluta med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

(Applåder)

I detta anförande instämde Erik Hellsborn (SD).

Anf. 44 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Westroth, för ett klagande anförande! Jag skulle vilja säga att ledamoten på ett fullgott sätt redogjorde för den här lagstiftningsprocessen och även beskrev vilken komplexitet det faktiskt handlar om i de här frågorna.

I grund och botten handlar det om två saker: dels att se till att skattefusk och avancerad skatteplanering stoppas, dels att säkra ett bra företagsklimat. Vi socialdemokrater är säkra på att båda är möjliga.

Vi socialdemokrater har kritiserat SD-regeringen för att man släpat fötterna efter sig när det gäller skatteflykt och skattefusk och där inte adresserat viktiga frågor. Vi kan nu också se att man inte riktigt är beredd att ta rimliga steg för att värna företagsklimatet. När vi nu pratar om denna lagstiftningsprodukt blir det viktigt att fundera på hur vi kan se till att den inte blir mer komplex än nödvändigt.

Vi socialdemokrater har länge krävt en samlad konsekvensanalys, just på grund av den svåra och stora komplexitet som här råder. Ledamoten Westroth redogjorde för den på ett alldeles utmärkt sätt. Då blir ändå frågan, när det är så tydligt hur komplext detta är, hur snabbt lagstiftningsprocessen har gått och hur svårt det blir för företagen att följa efter: Varför kan inte Sverigedemokraterna se framför sig att det är en bra idé att göra en samlad konsekvensanalys?

Ledamoten Westroth säger att han litar på regeringen och att regeringen ska göra en kontinuerlig utvärdering. Sanningen är ju att en kontinuerlig utvärdering faktiskt inte är någonting.

Den stora frågan blir: Vad ska vi med riksdagen till? Är det inte riksdagen som faktiskt ska kräva en samlad konsekvensanalys så att den här lagen blir så bra som möjligt?

(Applåder)

Anf. 45 ERIC WESTROTH (SD) replik:

Herr talman! Tack för frågan, Mathias Tegnér!

Jag kan hålla med ledamoten i sak. Detta arbete har i många avseenden skapat ett administrativt monster för många företag. Jag kan dock försäkra ledamoten att det pågår ett arbete hos regeringen med detta. Att i det här läget skicka ett tillkännagivande till regeringen om en utvärdering tror jag inte skulle tillföra någonting.

Det är också sant, som ledamoten säger, att lagstiftningen har gått fort fram. Det internationella regelverket kräver att det ska gå snabbt. Även om man skulle starta en utvärdering nu tror jag att skatteutskottet skulle stå här och debattera andra förändringar i regelverket innan utvärderingen var klar.

Det här regelverket behöver nog komma på plats på ett bättre sätt innan man gör en utvärdering. Jag håller nämligen med ledamoten: När detta väl kommit på plats kommer en utvärdering att behövas.

Anf. 46 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Westroth för svaret.

Det vi socialdemokrater är rädda för är att man nu staplar regler på varandra. Då menar vi att en samlad konsekvensanalys skulle kunna göra att vi både ser vilka de administrativa kostnaderna blir och ser om lagstiftningen fyller det syfte vi vill att den ska fylla, samtidigt som vi dessutom tittar på möjligheterna att göra förenklingar.

Vi vet att lagstiftningsprocessen gick väldigt fort när lagen infördes vid det första tillfället. Delar av terminologin harmonierar inte med resterande svensk skattelagstiftning. Därför finns det speciella skäl att göra en konsekvensanalys av just den här lagen.

Jag drar mig till minnes den senaste mandatperioden, då jag satt i näringsutskottet. Ledamoten Westroths partivänner föreslog då konsekvensutredningar i parti och minut för var och varannan lagstiftning. Jag var konsekvent skeptisk till det. Det är inte riksdagens uppgift att alltid kräva konsekvensanalyser av varje lagstiftningsprodukt.

Men om det finns *en* lagstiftningsprodukt, herr talman, som vi faktiskt behöver göra en samlad konsekvensanalys av är det denna. Då förstår jag inte varför Sverigedemokraterna och den samlade högern inte kan komma fram till att en konsekvensanalys av dessa regler – som riskerar att inte träffa rätt och som riskerar att bli, som ledamoten själv sa, ett administrativt monster för våra största företag – vore bra. Varför är man inte beredd att ta viktiga steg för att göra dessa regler enklare för viktiga svenska exportföretag?

(Applåder)

Anf. 47 ERIC WESTROTH (SD) replik:

Herr talman! Det är ju generellt så när de internationella organisationerna ska ge sig in i lagstiftning att det inte alltid blir så genomtänkt.

Som sagt är lagstiftningen om tilläggs-katten och pelare 2 ett pågående förändringsarbete. Det är heller ingen nationell fråga. Även om vi skulle göra en utredning om förenklingar som behöver göras är det ingenting som vi nationellt kan besluta om. Det handlar om att förhålla sig till den internationella lagstiftningen.

Precis som Mathias Tegnér har jag som ambition att hålla den administrativa bördan för företagen på ett absolut minimum. I det avseendet är jag helt överens med ledamoten Tegnér. Men att i detta läge skicka ett tillkännagivande till regeringen tror jag inte skulle fylla någon större funktion. Den här lagstiftningen behöver komma på plats bättre innan man kan göra den utvärderingen och komma med förenklingsförslag att skicka in till det internationella arbetet med frågan.
(Applåder)

Anf. 48 MATHIAS TEGNÉR (S):

Herr talman! Vi står nu här ännu en gång och ska debattera tilläggs-katten, och vi har faktiskt tjuvstartat lite grann.

När det gäller det faktum att vi flera gånger har debatterat tilläggs-katten i kammaren skulle jag säga att det i sig är talande. Det här är inte en liten teknisk justering i marginalen som görs av komplicerad lagstiftning, utan det här är en del av ett större internationellt arbete som fortfarande pågår och som fortfarande kräver nya kompletteringar.

Bakgrunden är känd, men viktig att påminna om. Under flera år har OECD och G20 arbetat för att säkerställa att vinster beskattas där de upp-kommer och där värde skapas. År 2021 antogs modellreglerna för global minimibeskattning, som brukar kallas för OECD:s pelare 2, och inom EU genomfördes de genom minimibeskattningsdirektivet 2022.

I Sverige trädde lagen i kraft vid första möjliga tillfälle den 1 januari 2024. Därefter har bestämmelserna, som ni alla vet, kompletterats vid ett antal tillfällen. Nu står vi här igen och ytterligare ändringar krävs. Frågan är faktiskt om någon lagstiftningsprodukt har ändrats så många gånger på så kort tid.

Den proposition som kammaren nu behandlar handlar i huvudsak om två saker. För det första inför man ett nytt system för automatiskt utbyte av tilläggs-katterapporter, och för det andra är det förändringar i själva förfarandet. Vad betyder det, kanske någon undrar. Jo, man ändrar reglerna för rapportering, förelägganden, omprövningar och vissa deklara-tionsuppgifter samt inför en tillfällig sanktionslättnad. Allt detta kan verka tekniskt, men det är viktiga frågor för de företag som faktiskt omfattas av reglerna.

Herr talman! För oss socialdemokrater har utgångspunkten varit densamma hela tiden. Vi har accepterat ordningen, vi har accepterat tilläggs-katten, därför att grundidén är riktig. Det är rätt att stora multinationella koncerner inte ska kunna spela ut länder mot varandra. I ett race to the bottom, eller annorlunda uttryckt en kapplöpning mot avgrunden, är det rätt att sätta en nedre gräns för skattekonkurrensen. Det är rätt att försöka se till att de största aktörerna betalar åtminstone en miniminivå av bolagsskatt. Det här är inte en teknisk fråga, utan det här är en fråga om rättvisa.

Tidigare har jag själv sagt att det huvudsakligen handlar om att rätt ska vara rätt. Jag tycker fortfarande att det väl sammanfattar vad den här frågan

handlar om. Vanliga löntagare, småföretagare och medborgare betalar sin skatt varje månad. Om de ska känna tillit till systemet måste de också se att samma principer som gäller för dem även ska gälla för de största globala koncernerna. Annars urholkas legitimiteten för systemet och för den öppna ekonomin.

I en värld där en handfull män äger mer än vad halva jordens befolkning gör tillsammans blir frågan om ojämlikhet extremt viktig just när vi pratar om legitimiteten i skattesystemet. I en tid då klyftorna växer, då ekonomin och samhället blir hårdare och då vanliga hushåll förväntas bära allt större bördor blir frågan om skatterättvisa ännu viktigare. När människor samtidigt ser rubriker om avancerad skatteplanering – upplägg i skatteparadis – skadas tilliten; då växer känslan av att det finns ett system för vanligt folk och ett annat system för dem med de största resurserna.

Det är därför arbetet mot skatteflykt inte är en sidofråga utan i stället en del av kampen för sammanhållningen i samhället. Det handlar om ett samhälle som håller ihop och är en del av strävan mot en starkare samhällsgemenskap.

Herr talman! För oss socialdemokrater handlar skatt inte bara om intäkter i en tabell. Skatt är vår gemensamma finansiering av sådant som människor behöver i sin vardag. Skatt är tryggheten i form av poliser, domstolar och militärer. Skatt är välfärden i form av skola, hemtjänst och äldreomsorg. Skatt är näringspolitik i form av infrastruktur, testbäddar och innovationssystem. Skatt är samhällsgemenskap, tillit och framtidstro. Det är också därför som skatter och konkurrenskraft inte står i motsats till varandra. Sverige har i stället blivit starkt just för att det har kombinerat företagande och innovation med utbildning, tillit, fungerande institutioner och stabila spelregler. Det är just därför rättvis beskattning blir så viktig. Det är därför tilläggs skatten kan vara med och bidra till rättvisa globala spelregler, det som också kallas level playing field.

Herr talman! Men det här gäller enbart om man introducerar reglerna på ett rimligt sätt. Det är här den avgörande invändningen kommer. Att grundidén är riktig betyder inte att allt är guld och gröna skogar, utan vi måste kunna ha två tankar i huvudet samtidigt. Ja, vi ska bekämpa skatteflykt. Ja, Sverige ska leva upp till sina internationella åtaganden. Ja, vi ska bidra till en globalt rättvis beskattning. Men vi måste också våga säga att hotet med den här lagstiftningen är att den blir så komplicerad, så tung och så forcerat genomförd att den undergräver sitt eget syfte.

Med den nya side by side-lösningen, där Donald Trump har hotat sig till en separatlösning för amerikanska företag, blir riskerna ännu större. Det sämsta utfallet vore följande, herr talman, nämligen att företag som redan i dag gör rätt för sig får ökade administrativa kostnader, en större osäkerhet och tyngre rapporteringsbördor. Samtidigt hittar de mest aggressiva aktörerna fortfarande vägar runt systemet. Då har vi inte stärkt rättvisan utan bara gjort systemet mer svåröverskådligt för dem som försöker följa reglerna.

Det här är precis det vi har varnat för tidigare, och det är också därför som vi gång på gång har krävt en samlad konsekvensanalys av den här lagstiftningen.

Herr talman! Den proposition som vi har framför oss visar att komplexiteten i reglerna är extremt hög. Den tilläggs skatterapport som företagen ska lämna in innehåller omfattande uppgifter om

koncernstruktur, beräkningar av effektiv skatt i varje stat där man har verksamhet och fördelningen av eventuell tilläggs-skatt. Rapporteringen ska kunna lämnas in i en stat, vilket är positivt, och därefter utbytas mellan skattemyndigheter i olika länder. Som jag nämnde tidigare tillkommer nya regler om förelägganden, omprövningsfrister, sekretess, användningsbegränsningar och den tillfälliga sanktionslättningen.

Men bara det faktum att det nu behövs ytterligare en kompletteringsproposition visar att vi inte är färdiga med lagstiftningen. Det är just därför vi socialdemokrater tycker att regeringens hållning är så märklig. Man säger att konsekvenserna för företagen av de enskilda förslagen är begränsade. Samtidigt medger man att det handlar om ett omfattande och komplext regelverk. Jag tror att ledamoten Westroth för en stund sedan kallade det för ett administrativt monster.

Det här är ett mångårigt internationellt arbete som dessutom fortfarande utvecklas. Om saker och ting inte kommer på rätt plats vid rätt tillfälle finns det risk att reglerna inte blir ändamålsenliga. Därför menar vi socialdemokrater att det inte räcker att hoppas på framtida uppföljningar från regeringen. Vi menar att regeringen i stället måste åläggas att redovisa vad regelverket faktiskt kostar, hur det fungerar i praktiken och vilka förenklingar som är möjliga.

Vår reservation är rimlig och balanserad, menar jag. Vi står bakom de ändringar som nu föreslås i propositionen, eftersom de behövs för att anpassa svensk rätt till internationella överenskommelser. Men vi säger också att implementeringen har kantats av problem, att tempot har varit forcerat och att det finns en reell risk att regelverket blir orimligt betungande för de företag som redan i dag gör rätt för sig. Det är därför vi vill ha en samlad konsekvensanalys med redovisning av administrativa kostnader och en utredning av möjliga förenklingar.

Herr talman! Det här är alltså inte ett nej till internationellt samarbete – tvärtom. Det är verkligen inte ett nej till kampen mot skatteflykt. Vi menar som sagt att det är SD-regeringen som drar benen efter sig och är saktfärdig på området. Detta är inte heller ett nej till en global minimibeskattnings princip. Men vi kräver ordning och reda, en implementering som fungerar och en utvärdering av konsekvenserna. Därmed blir vårt förslag ett ja till rättvisa, ett ja till att stora bolag ska göra rätt för sig och samtidigt ett ja till rättssäkerhet, förutsägbarhet och rimlighet.

Om den här lagstiftningen ska hålla över tid måste den nämligen också uppfattas som legitim. Och legitimitet får man inte genom att stapla nya regler ovanpå gamla, likt klossar i ett barnrum, samtidigt som man håller tummarna för att tornet inte ska rasa. Legitimitet skapas om vi lagstiftare tar reda på vad reglerna vi beslutar om får för konsekvenser och tar ansvar för det. Legitimitet får man genom att se till att lagen träffar rätt, stoppar den avancerade skatteplaneringen och samtidigt inte vältrar över kostnaderna på de skötsamma bolagen. Det är där, och ingen annanstans, som skiljelinjen går i dagens debatt.

Herr talman! Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag under punkt 1 och bifall till reservationen under punkt 2.

(Applåder)

Anf. 49 ADAM REUTERSKIÖLD (M):

Herr talman! Vi debatterar i dag skatteutskottets betänkande nummer 20, som rör utbyte av uppgifter i tilläggs skatterapport och kompletteringar av regelverket för tilläggs skatt för stora koncerner. Det är, som många har påpekat tidigare, komplex och tekniskt avancerad materia. Men bakom tekniken finns en mycket tydlig politisk kärna: rättvisa villkor, fungerande konkurrens och ett skattesystem som människor och företag kan lita på. Låt mig börja där.

Sverige ska vara ett land där det lönar sig att arbeta, investera och driva företag. Vi ska ha ett företagsklimat som attraherar investerare och skapar nya jobb. Men vi ska också kunna ha skatteregler som är rättvisa och förutsägbara. Det är inte motsatser. Det är två sidor av samma mynt. Utan rättvisa regler urholkas förtroendet. Utan goda villkor urholkas tillväxten.

Herr talman! Under lång tid har vi sett att stora multinationella koncerner kunnat använda skillnader mellan länders olika skattesystem för att minska sin beskattning. Det har fått konsekvenser. Det har snedvridit konkurrensen. Mindre och mer lokalt verksamma företag, som inte har samma möjligheter till avancerad skatteplanering, har fått bära en större börda. Det har urholkat skattebasen, och det har i förlängningen påverkat förtroendet för hela skattesystemet.

Det är mot den bakgrunden som det internationella samarbetet om minimibeskattnings har vuxit fram. Sverige deltar i det, och det är i grunden bra. Men det ställer också krav på hur vi genomför regelverket nationellt.

Herr talman! Det betänkande vi nu behandlar handlar inte om att införa nya skatteregler eller att höja skattenivåer. Det handlar om att få ett redan beslutat system att fungera i praktiken. Det syftar till att skapa tydlighet, rättssäkerhet och effektivt utbyte mellan länder. Det är avgörande. Utan fungerande informationsutbyte riskerar regelverket att bli ineffektivt. I värsta fall riskerar det att skapa osäkerhet för företag som vill göra rätt men som inte får tydliga besked eller hamnar i olika länders regelverk.

Genom de kompletteringar som nu föreslås stärks möjligheterna att hantera tilläggs skatten på ett korrekt sätt. Det ger myndigheter bättre förutsättningar att arbeta effektivt, och det ger företagen tydligare spelregler.

Herr talman! En central invändning från oppositionen handlar, som vi hörde tidigare, om att det saknas tillräcklig konsekvensanalys. Det är en allvarlig invändning, och därför förtjänar den ett tydligt svar.

För det första: Vi har att göra med ett regelverk som i grunden är internationellt framtaget och förhandlat. Själva strukturen, principerna och omfattningen är redan fastlagda genom internationella överenskommelser. Handlingsutrymmet nationellt handlar i hög grad om hur vi implementerar och kompletterar detta.

För det andra: De kompletteringar vi nu behandlar är just kompletteringar, inte ett helt nytt system. De syftar till att säkerställa att informationsutbytet fungerar och att tillämpningen blir rättssäker. Att i det läget efterfråga en heltäckande konsekvensanalys av hela systemet blir missvisande. Det vi gör här är att justera och förbättra funktionaliteten inom ett redan beslutat ramverk.

För det tredje: Alternativet till att genomföra dessa kompletteringar är inte ett neutralt nolläge. Alternativet är ett sämre fungerande system, ett

system som brister i informationsutbytet och ökar osäkerheten och riskerna. Det innebär risk för både dubbelbeskattning och skatteundandragande.

Herr talman! Moderaterna menar att ansvarstagande politik handlar om att väga olika risker mot varandra. I detta fall är det tydligt att riskerna med att inte agera är större än riskerna med att genomföra föreslagna kompletteringar.

Vi får ett robustare system. Vi får tydligare regler. Och vi säkerställer att Sverige lever upp till sina internationella åtaganden på ett sätt som också värnar svenska företags konkurrenskraft. Det är rimligt och ansvarsfullt avvägt.

Herr talman! För oss är det viktigt att betona vad detta inte är. Det är inte ett förslag som i sig ökar skattebördan för svenska företag. Det är inte ett förslag som syftar till att göra det svårare att driva företag i Sverige. Det handlar tvärtom om att skapa ordning och reda i ett komplext internationellt system. Och just ordning och reda är avgörande för konkurrenskraften. Företag efterfrågar inte bara låga skatter. De efterfrågar också stabila, förutsägbara och rättvisa regler.

Vi moderater vill se fler företag som växer i Sverige. Vi vill se fler investeringar, mer innovation och fler jobb. Då måste vi säkerställa att spelreglerna är lika för alla. Förslaget i det här betänkandet bidrar till just det. Det minskar risken för att vissa aktörer kan skaffa sig konkurrensfördelar genom att utnyttja systemskillnader. Det stärker beskattningens legitimitet. Och det gör det enklare för seriösa företag att göra rätt.

Herr talman! Det är naturligt att det finns olika uppfattningar i frågor som är så här tekniskt avancerade. Men utskottets bedömning är tydlig: Regeringens förslag är ändamålsenligt och bör genomföras.

Att avstå skulle innebära ökad osäkerhet, sämre funktionalitet och ett svagt system i kampen mot skatteundandragande. Det vore inte ansvarsfullt.

Sverige ska vara en stark röst för fria marknader och företagande. Men vi ska också stå upp för rättvisa villkor och ett skattesystem som håller över tid. Detta betänkande är ett steg i rätt riktning.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna.
(Applåder)

Anf. 50 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Reuterskiöld för anförandet. I grund och botten tror jag att vi är eniga om mycket. Vi är eniga om att det är viktigt med ett bra företagsklimat. Möjligen tycker vi ibland lite olika om hur man uppnår det. Vi brukar vara eniga om att det ska finnas tydliga och väldefinierade regler som skapar förutsägbarhet. På område efter område är vi eniga om hur regelstrukturerna ska se ut. Ibland kan vi vara oeniga om sådant som skattenivåer och vad skatterna ska användas till.

Det jag möjligen hade invändningar mot i ledamotens anförande var att lyssnaren kunde ana och möjligtvis tro att det finns partier här i riksdagen som är emot att genomföra propositionen. Jag vill vara tydlig med att vi socialdemokrater har ställt oss bakom propositionen, eftersom den implementerar ett antal förändringar som gör det här lagstiftningskomplexet enklare att genomföra – om effekterna blir de som

vi avsett. Oklarheten om det sistnämnda är ett av skälen till att vi har krävt en konsekvensanalys.

Ledamoten Reuterskiöld konstaterade att det vi fattar beslut om nu inte är hela lagstiftningen utan bara en del av den. Det är helt riktigt. Men jag vill då påminna åhörarna och även ledamoten Reuterskiöld om att vi socialdemokrater föreslog en konsekvensanalys både vid det första beslutet om reglerna och när den senaste justeringen gjordes. På grund av att lagstiftningsprocessen varit jäktad och dessutom skett på ett annat sätt än vad som är brukligt finns det skäl att genomföra en konsekvensanalys av regelverken för att säkra att de inte blir mer komplicerade än nödvändigt. Frågan är varför Moderaterna är emot detta förslag.

(Applåder)

Anf. 51 ADAM REUTERSKIÖLD (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Tegnér för frågan. Den var väl inte helt oväntad, med tidigare debatt i backspeglarna.

Det är naturligtvis viktigt att vara tydlig om vad vi beslutar om. Det är ju inte regelverket som helhet vi beslutar om, utan det här är en komplettering. Att i det läget kräva en systematisk och genomgående analys av hur det skulle fungera i verkligheten blir kanske inte riktigt rimligt, och detta är heller inte det bästa sättet att göra det på.

De här kompletteringarna behöver göras, och vi tar ansvar för att genomföra dem. Sedan är en lagstiftning inte en slutgiltig produkt, speciellt inte när den är internationellt framtagen. Det kommer naturligtvis att påverka.

Man kan ju fundera på – och det kanske de åhörare som inte är involverade i politiken gör – varför ledamoten i det här läget, när vi gör en komplettering till en redan existerande lagstiftning, är så starkt fokuserad på just konsekvensanalysen. Det kan bero på att vi i grunden egentligen är överens om lagstiftningen, som ledamoten Tegnér också framförde. Vi är alltså inte oöverens om vitsen med systemet. Vi är inte oöverens om att det bör införas. Ingen av oss tycker att det här i grunden är negativt för svenska företag. Och det är alltså fråga om en komplettering.

Vi har också att ta hänsyn till att detta är en internationell överenskommelse. Det blir naturligtvis inte optimalt för varje enskilt land – det ligger i sakens natur. Jag tycker att det här ska genomföras. Jag tycker givetvis också, i likhet med vad tidigare talare anfört, att man bör titta över det kontinuerligt för att se hur det fungerar i verkligheten.

(Applåder)

Anf. 52 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Herr talman! För det första: Är vi oeniga om regelverket? Nej, det är vi inte. Vi är eniga om att den här typen av regler behövs. Det råder det inget tvivel om.

För det andra: Varför vill vi socialdemokrater genomföra en konsekvensanalys av regelverket nu? Jag vill påminna ledamoten Reuterskiöld om att vi vid varje tillfälle har föreslagit en konsekvensanalys, just eftersom det har varit en exceptionell lagstiftningsprocess där man också har infört terminologi som inte funnits i vår skattelagstiftning tidigare. Det är alltså en exceptionell situation som kräver exceptionella åtgärder.

Svaret på frågan varför vi åter föreslår en konsekvensanalys är att vi vill ge er en ny chans, Adam Reuterskiöld. Ni tog inte chansen första gången. Ni tog inte chansen andra gången. Nu får ni en tredje chans. Bifall en konsekvensanalys för att säkra att de här reglerna införs på bästa möjliga sätt!

De här reglerna kommer till svensk lagstiftning via EU:s minimiskattedirektiv. Det ger oss i Sverige en möjlighet att anpassa dem till de lagar vi redan har. Tankebanorna och tankemönstren från de här överenskommelserna behöver introduceras i svensk rätt. Men det finns möjlighet att göra det på olika sätt. Vi socialdemokrater har konstaterat att det måste göras på ett sätt som både sätter stopp för avancerad skatteplanering och gör att den administrativa bördan för företagen blir så liten som möjligt.

Nu ger vi er ytterligare en chans. Vi har gett er en första chans. Vi har gett er en andra chans. Nu ger vi er en tredje chans att se över lagstiftningen och göra en konsekvensanalys, så att man lever upp till båda de här kraven: Stoppa skatteplaneringen, och gör det på ett sätt som är så bra som möjligt för företagen! Då är det ledamoten som blir svaret skyldig. Varför är ni emot en konsekvensanalys som kan göra lagstiftningen bättre för Sveriges företag?
(Applåder)

Anf. 53 ADAM REUTERSKIÖLD (M) replik:

Herr talman! Tonläget i Mathias Tegnér's argumentation och polemik är högt, med tanke på att vi faktiskt talar om komplettering av existerande lagstiftning. Att i det här läget säga "mittåt – vi backar och gör om alltihop" vore ansvarslöst. Det vore också direkt negativt för hur vi uppfattas internationellt. Det här är ju inte bara EU-lagstiftning utan internationell lagstiftning som är större än så.

Det är intressant att höra hur polemiken går igen fast på motsatt sätt. Under föregående mandatperiod framförde ledamoten och Socialdemokraterna konstant det onödiga i att göra kontinuerliga konsekvensanalyser, så jag förstår att det här är politik också. Men att i detta läge säga att vi ska riva upp allting och göra en konsekvensanalys vore ansvarslöst, och det är också det som beredningen ger vid handen.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 7 Modernisering av Skatteverkets kontrollverktyg

Skatteutskottets betänkande 2025/26:SkU11
Modernisering av Skatteverkets kontrollverktyg (prop. 2025/26:107)
föredrogs.

*Modernisering
av Skatteverkets
kontrollverktyg*

Anf. 54 BLÅVITT ELOFSSON (S):

Herr talman! Vi ska debattera modernisering av Skatteverkets kontrollverktyg.

Vårt Sverige bygger på ett enkelt men kraftfullt samhällskontrakt. Vi arbetar, betalar skatt efter förmåga och finansierar tillsammans det som vi inte kan skapa ensamma, nämligen en stark välfärd, med en trygg sjukvård, en bra skola för våra barn och ett värdigt liv för våra äldre.

Det här kontraktet är själva grunden för det svenska samhället, men för att det ska fungera krävs att reglerna är lika för alla. När människor gör rätt för sig men blir varse att andra fuskar undergrävs tilliten och rättvisan i samhället. Det är därför frågan vi diskuterar i dag är så viktig.

Vi lever i en ekonomi som förändras snabbt. Affärsmodeller digitaliseras, bokföring lagras i molntjänster och transaktioner sker över nationsgränser på några sekunder. Men lagstiftningen har inte alltid förändrats i samma takt som samhället. Det betyder i praktiken att staten

ibland saknar de verktyg som krävs för att upptäcka avancerat skattefusk och ekonomisk brottslighet.

Herr talman! För oss socialdemokrater är detta en rättvisefråga. Varje krona som försvinner i skattefusk är en krona mindre till sjuksköterskan på akuten, en krona mindre till läraren i klassrummet och en krona mindre till omsorgen för de äldre. Lika viktigt är: Det är också en krona som snedvrider konkurrensen mellan företag.

De allra flesta företagare i Sverige gör rätt för sig. De betalar skatt, följer reglerna och tar ansvar för sina anställda. Det är när oseriösa aktörer fuskar och genom detta får en orättvis konkurrensfördel som skador uppstår på tilliten till seriösa företagare och på trovärdigheten för hela näringslivet. Det är därför staten måste kunna agera.

Herr talman! Jag vill vara tydlig med en sak. Det handlar inte om att ge staten obegränsade befogenheter. Det handlar inte om att öka bördan för de företag som gör rätt för sig, tvärtom.

Ett system som saknar moderna verktyg riskerar att bli trubbigt, och just trubbiga system tenderar att slå bredare och hårdare än nödvändigt. Med bättre, mer precisa verktyg kan vi i stället rikta insatserna dit där de faktiskt behövs.

Herr talman! Skatteverket är en av de myndigheter i Sverige som åtnjuter högst förtroende hos befolkningen. Det beror på att arbetet präglas av professionalism, rättssäkerhet och respekt för lagen. Men för att myndigheten ska kunna göra sitt arbete i en modern ekonomi behöver den också moderna verktyg.

Samtidigt är det avgörande – och här tror jag att vi delar en viktig utgångspunkt i denna kammare – att varje steg vi tar för att rättssäkra systemet sker med stor respekt för rättssäkerheten och den personliga integriteten.

I ett demokratiskt samhälle får aldrig kampen mot brott leda till att grundläggande rättigheter urholkas. Därför är det viktigt att kontrollåtgärderna omges av tydliga rättsliga ramar, proportionalitet och möjlighet till prövning.

Herr talman! Rättssäkerheten handlar inte bara om att skydda individen från staten. Det handlar också om att säkerställa att lagar faktiskt kan upprätthållas och följas. Ett regelverk som inte går att tillämpa i praktiken riskerar att bli orättvist i sig.

Herr talman! I grunden handlar detta om något större än tekniska regler i skattelagstiftningen. Det handlar om tilliten i samhället. Sverige har under många år varit ett av de länder i världen där människor litar på varandra och på landets institutioner. Den tilliten är ingen självklarhet. Den byggs varje dag genom rättvisa regler, genom fungerande myndigheter och genom ett gemensamt ansvarstagande.

När människor vet att alla bidrar efter förmåga stärks viljan att själv göra rätt. När människor vet att fusket bekämpas stärks legitimiteten för skattesystemet. När skattesystemet upplevs som rättvist kan vi fortsätta att finansiera en stark gemensam välfärd.

Herr talman! Socialdemokratin har alltid stått för idén om att ett starkt samhälle inte skapas genom att alla lämnas åt sig själva. Det skapas genom gemenskap, genom solidaritet och genom att vi bär varandra när livet är svårt och bygger framtiden tillsammans när tiderna är goda.

Men för att det ska fungera måste också ansvaret vara gemensamt. Ingen ska kunna ställa sig utanför samhällskontraktet och samtidigt dra nytta av det. För att det ansvaret ska gälla alla måste vi också ha verktyg för att se till att reglerna följs.

Det är därför arbetet mot skattefusk är så viktigt. Begår man avancerat skattefusk och avancerad skatteplanering ska man också utsättas för avancerad kontroll. Det handlar om rättvisa, det handlar om konkurrens på lika villkor och det handlar ytterst om att värna det svenska samhällsbygget.

(Applåder)

Anf. 55 BO BROMAN (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi förslag till lagändringar vad avser en modernisering av Skatteverkets kontrollverktyg, något som ett enigt utskott ställt sig bakom. Betänkandet och lagändringarna handlar i grunden om något mycket viktigt: att säkerställa att våra myndigheter har de verktyg som krävs för att upprätthålla skattesystemets legitimitet.

Herr talman! Sverige är ett land där vi finansierar vår gemensamma välfärd genom skatter. Då är det också helt avgörande att skatter betalas in korrekt. När människor eller företag medvetet undandrar skatt undergrävs inte bara statens finanser. Det slår också direkt mot tilliten i samhället. Det är därför nödvändigt att kontinuerligt modernisera och uppdatera lagstiftningen.

I dag finns det förbud mot att genomföra vissa typer av granskningar via telenätet, exempelvis vid revision, bevissäkring och punktskattebesök. Dessa regler hör hemma i en annan tid. I ett alltmer digitaliserat samhälle måste även kontrollverksamheten kunna ske digitalt. Genom de nu föreslagna lagändringarna tas dessa förbud bort.

Det innebär således att Skatteverket ges möjlighet att genomföra bevissäkring även på distans. Det handlar om att kunna eftersöka och kopiera handlingar i digitala system och att ta i anspråk tekniska hjälpmedel för att kunna verkställa sådana beslut. Det är en viktig förändring.

Herr talman! Vi vet att ekonomisk brottslighet i dag ofta är gränsöverskridande och digital. Information kan lagras i andra länder och flyttas med ett knapptryck. Om våra myndigheter inte kan agera i takt med denna utveckling riskerar vi att hamna steget efter. Därför är det också rimligt att bevissäkring på distans ska kunna ske även när informationen finns lagrad utomlands. Detta är ett nödvändigt steg för att komma i kapp verkligheten.

Herr talman! Regeringen och Sverigedemokraterna har tidigare sett till att stärka Tullverket med ökade befogenheter. Det har varit ett viktigt steg i arbetet mot smuggling och organiserad brottslighet. Nu tar vi nästa steg. Vi ser till att även Skatteverket får moderna och ändamålsenliga verktyg för att bekämpa skatteundragande. Det handlar ytterst om rättvisa, som Blåvitt Elofsson precis nämnde.

Den som gör rätt för sig ska inte behöva se andra fuska och komma undan. Seriösa företag ska inte konkurreras ut av aktörer som systematiskt bryter mot reglerna.

Herr talman! Utan skatteintäkter har vi ingen välfärd och inga resurser till skola, vård och omsorg. Därför är kampen mot skattefusk inte bara en teknisk fråga. Det är en grundläggande fråga om vilket samhälle vi vill ha.

Med dessa lagändringar stärker vi statens förmåga att agera. Vi anpassar regelverken till den digitala verkligheten och tar ett ytterligare steg för att värna den svenska modellen. Det är inget stort steg, men det är ett nödvändigt steg.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 56 BORIANA ÅBERG (M):

Herr talman! I dag debatterar vi betänkandet *Modernisering av Skatteverkets kontrollverktyg*. Att kalla det debatterar är att ta i, för vi är eniga över partigränserna om att våra myndigheter måste hänga med i utvecklingen.

Det är ett faktum att digitaliseringen i grunden har förändrat hur svenska företag hanterar sin bokföring. Tunga pärmar och dammiga arkiv är ett minne blott. I stället lagrar en stor och växande skara företag sina räkenskaper i molntjänster. Därför måste Skatteverkets kontrollverktyg hålla jämna steg med denna utveckling.

Som det är nu, enligt gällande rätt, får inte Skatteverket koppla upp sig mot internet vid revision, bevissäkring och punktskattebesök. I stället tvingas företagen skicka in fysiska kopior av sin bokföring: ett omständligt och ineffektivt förfarande som belastar både myndigheten och de granskade företagen.

Det är ingen överdrift att säga att den nuvarande lagstiftningen är lite ”på spaning efter den tid som flytt”. Därför behöver den moderniseras, och det är just det som regeringen nu har föreslagit.

Propositionen, som publicerades den 3 februari 2026, föreslår att förbuden mot granskning via telenät tas bort i skatteförfarandelagen (2011:1244) och lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor (1998:506).

Förbuden gäller, som jag redan har nämnt, i dag vid revision, bevissäkring och punktskattebesök. Förslaget ger Skatteverket rätt att använda egen teknisk utrustning för att inhämta elektronisk information direkt, exempelvis via uppkoppling mot molntjänster där företagens bokföring finns lagrad.

Även Tullverket och Kronofogdemyndigheten berörs, eftersom bestämmelserna om bevissäkring gäller även vid dessa myndigheters kontroller. Därmed får dessa myndigheter nya, modernare kontrollverktyg. De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 juli i år.

Reformen förändrar inte vilken information Skatteverket har rätt att ta del av, och den påverkar inte heller vilka personuppgifter myndigheten får behandla.

Revisionen ska alltså ske i samverkan med den som granskas. Tvångsmedel får bara användas i undantagsfall, och beslut om bevissäkring fattas av eller prövas av förvaltningsdomstol.

Reformen ger Skatteverket ett modernare sätt att nå information som myndigheten redan i dag har rätt att granska – inte utökade befogenheter att granska mer. Med andra ord behålls balansen mellan Skatteverkets befogenheter och den granskades rättigheter.

Moderniseringen av Skatteverkets kontrollverktyg väntas ge påtagliga praktiska effekter. Direktuppkoppling mot företagens bokföring ersätter manuell kopiering och inlämning, vilket minskar den administrativa bördan för både Skatteverket och de granskade företagen, vilket är mycket välkommet.

Därtill stärks Skatteverkets förmåga att upptäcka om ett företag försöker undanhålla information. Det gör kontrollerna mer träffsäkra och effektiva och bidrar till bekämpningen av ekonomisk brottslighet.

Det är en modern och tidsenlig lagstiftning som främjar effektivitet och som sannolikt innebär att vi kan lägga bakom oss tiden då skatterevisorenas främsta uppgift var att lägga pussel med klippta och klistrade kvitton eller att genomföra uppseendeväckande gryningsräder för att hämta hem lådvis med räkenskapsmaterial hos granskade företag.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 8 Inkomstskatt

Skatteutskottets betänkande 2025/26:SkU13
Inkomstskatt
föredrogs.

Anf. 57 MARKUS WIECHEL (SD):

Herr talman! I dag behandlar vi, som bekant, skatteutskottets betänkande om inkomstskatt. Det här är ett ärende som i grund och botten handlar om respekt för svenska medborgares arbete och deras rätt att behålla så mycket som möjligt av de tillgångar som de själva har tjänat ihop.

För Sverigedemokraterna är detta en kärnfråga. Vi värnar alltid den svenska medborgarens plånbok, lönekuvert och pension. Vi vill att arbete ska löna sig, att flit ska belönas och att den som har byggt upp detta land ska kunna leva ett tryggt och värdigt liv utan att staten tar en onödigt stor del av resultatet.

Riksdagen har redan under hösten ställt sig bakom regeringens skattepolitik för 2026. Vi har genomfört det tionde steget i jobbskatteavdraget. Vi har höjt det förhöjda grundavdraget för pensionärer och stärkt skatteminuset för sjuk- och aktivitetsersättning.

Det är konkreta åtgärder som ger mer kvar i plånboken för arbetande svenskar och pensionärer. Det bryter lågkonjunkturen, ökar köpkraften och skapar incitament att arbeta och stanna kvar på arbetsmarknaden. Det är helt enkelt en politik som sätter våra medborgare i Sverige först, inte ideologiska experiment eller specialintressen.

Herr talman! I betänkandet avstyrks nästan 150 motionsyrkanden. Låt mig därför vara tydlig när det gäller lite av det som vi avvisar.

Från vänstern vill man införa nya skatter och dessutom trappa av jobbskatteavdraget. Det drabbar inte bara de så kallade rika utan också andra, vanliga, högpresterande svenskar – ingenjörer, lärare, småföretagare och andra som redan bidrar mest till vår gemensamma

välfärd. Att kalla det för rättvist är att helt vända upp och ned på begreppen.

Rättvisa är att låta människor behålla mer av sin egen inkomst, om det inte är så att staten behöver just detta. De ska få behålla mer eftersom de har slitit. Man ska inte straffa dem för att de har lyckats.

Vi behöver en skattepolitik som skapar tillväxt och som också gör att vi behåller jobben här hemma i Sverige.

Ett antal socialdemokrater föreslår bland annat avdragsgilla fackföreningsavgifter samt ett avtrappat jobbskatteavdrag. Det är samma gamla politik som vi har hört om förut. Den gynnar fackliga organisationer, inte sällan med en tydlig socialdemokratisk koppling, på skattebetalarnas bekostnad.

Medlemsavgifter till fackföreningar är en personlig levnadskostnad, inte en utgift som staten ska subventionera med de svenska arbetarnas pengar. Det är således självklart att skattebetalare inte ska belastas ytterligare genom att finansiera politiska intressen. Medborgarnas tillgångar ska gå till välfärd och trygghet, inte till Socialdemokraternas intressen.

Herr talman! Vi i Sverigedemokraterna sätter alltid vårt samhälle och våra medborgare först. Vi vill att den som går upp tidigt varje morgon för att gå till sitt jobb ska få behålla mer av sin lön. Vi vill att pensionären som slitit ett helt arbetsliv ska kunna leva på sin pension utan onödiga skatteklifor.

Vi vill ha en skattepolitik som stimulerar arbete, sparande och tillväxt – inte en som straffar personer som sliter och tar ansvar.

Tack vare en genomtänkt ekonomisk politik har vi i Tidösamarbetet lyckats stoppa den negativa och destruktiva utveckling som fanns då vi tog över från Socialdemokraterna. Inflationen har bekämpats samtidigt som vi framgångsrikt har kunnat bekämpa bland annat den organiserade brottsligheten, tack vare att vi har fått reella skatteintäkter. Barnfattigdomen i Sverige – det har vi fått höra om de senaste dagarna – är den lägsta på tio år. Jag skulle kunna fortsätta att nämna en lång rad av framgångar, men det finns fler tillfällen att göra det.

Med detta sagt önskar jag yrka bifall till skatteutskottets förslag till beslut.

(Applåder)

Anf. 58 IDA EKEROTH CLAUSSON (S) replik:

Herr talman! Vi har precis hört en ledamot som är väldigt nöjd med regeringens och SD:s politik. Jag kan dock vara lite frågande till den.

Enligt en ny rapport från Hyresgästföreningen, Majblomman, Rädda Barnen och Röda Korset lever cirka 276 000 barn i Sverige med en mycket ansträngd ekonomi. Hälften av de ensamstående föräldrarna uppgav att de haft svårt att köpa näringsrik mat, och fyra av tio sa att de inte själva kunnat äta sig mätta. Lika många har behövt låna till grundläggande utgifter.

För barnfamiljer med låga inkomster är oron för den egna ekonomin på samma nivå som inflationsåret 2023.

I stället för att stödja dessa familjer med exempelvis höjda barnbidrag har regeringspartierna valt att prioritera enorma skattesänkningar för lånade pengar främst till dem som tjänar allra mest. Jag vill därför fråga Markus Wiechel: Är verkligen det här rätt prioriteringar?

Anf. 59 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Herr talman! Jag vill erinra om situationen innan Tidösamarbetet tog över i Sverige. Vi såg en väldigt destruktiv utveckling, som definitivt drabbade barnfamiljer väldigt hårt. Jag talar framför allt om den destruktiva tillväxtprognosen i landet, som majoriteten nu har lyckats bryta.

Precis som jag nämnde i mitt anförande är barnfattigdomen, som ledamoten var inne på, den lägsta på tio år. Det är någonting som är positivt. Vi har faktiskt lyckats vända en negativ utveckling.

Jag förstår faktiskt inte riktigt hur Socialdemokraterna genom höjda skatter och genom ytterligare press på vanliga familjer ska förbättra deras tillvaro. Jag förstår inte riktigt hur det går ihop.

Anf. 60 IDA EKEROTH CLAUSSON (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för svaret!

Sverige befinner sig i ett allvarligt ekonomiskt läge. Skuldutvecklingen hos Kronofogden talar sitt tydliga språk. Den visar att den ekonomiska krisen biter sig fast hos hushållen. På tio år har skulderna hos Kronofogden nästan fördubblats, och svenska hushåll har fått det allt svårare att få pengarna att räcka till. Vart elfte barn i Sverige växer upp i en familj där minst en förälder har skulder eller en pågående skuldsanering hos Kronofogden, vilket motsvarar nästan 200 000 barn.

Det är den här verkligheten vi har att förhålla oss till. Därför undrar jag om Markus Wiechel menar att rapporten som hjälporganisationerna har tagit fram är fel och om de ljuger om den svenska verklighet som de här föräldrarna vittnar om.

Vi socialdemokrater vill göra någonting åt det här. Varför vill inte regeringen och SD det?

(Applåder)

Anf. 61 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Fru talman! Självklart ska vi göra någonting åt det, och det är ju det vi gör. Min poäng var att utvecklingen var betydligt värre när Socialdemokraterna satt vid rodret. Då hade vi, som jag nämnde tidigare, en otroligt låg tillväxt och en prognos som såg jättedestruktiv ut. Därtill hade vi en skyhögt inflation som drabbade vanliga familjer väldigt hårt.

Tack vare Tidösamarbetet får vanliga barnfamiljer tusentals kronor mer i månaden genom skattesänkningar och olika lättnader. Dessutom har vi som sagt bekämpat inflationen väldigt effektivt, vilket naturligtvis är väldigt bra för just den grupp som ledamoten talar om.

Självklart ska vi göra allt vi kan för att underlätta för dessa grupper, men det är vår politik som har gjort det, inte Socialdemokraternas.

(Applåder)

Anf. 62 IDA EKEROTH CLAUSSON (S):

Fru talman! I dag debatterar vi betänkandet om inkomstskatt, SkU13.

Under regeringens snart fyra år vid makten har de ekonomiska klyftorna i Sverige ökat. Många hushåll har fått det allt svårare att klara sin vardagsekonomi, inte minst till följd av stigande boendekostnader, höga elräkningar och höga matpriser. Fattigdomen har vuxit, och allt fler har skulder hos Kronofogden.

Under samma tid har regeringen valt att prioritera omfattande skattesänkningar finansierade genom ökad upplåning. Dessa skattesänkningar har i huvudsak gynnat människor med höga inkomster och stora tillgångar. Sammantaget har regeringens politik inneburit att statens budget har underfinansierats med mer än 350 miljarder kronor.

Den politik som regeringen för är inte bara orättvis – vi kan till och med kalla den omoralisk i vissa avseenden – utan den har också visat sig vara skadlig för svensk ekonomi. I stället för att stärka vanligt folks ekonomi har Sverigedemokraterna och regeringen försämrat de ekonomiska förutsättningarna för de mest utsatta genom att göra det dyrare att hämta ut mediciner, försämra bostadsbidraget för barnfamiljer och ignorera att barnbidraget har urholkats. Vanligt folk har fått ta den ekonomiska smällen samtidigt som höginkomsttagare har fått stora skattesänkningar.

Samtidigt som hushållen har utsatts för stora påfrestningar har vår gemensamma välfärd försvagats. Skattesänkningar för de rikaste går hand i hand med nedskärningar i vård och skola. När vi bevittnar dålig arbetsmiljö inom vården och skolan måste vi koppla ihop det med skatt. Skattesänkningar leder till nedskärningar. Det finns ett direkt samband mellan hur mycket vi gemensamt betalar i skatt och vilken kvalitet vi kan ha i skolan, sjukvården och äldreomsorgen samt vår förmåga att stärka rättsväsendet och Sveriges försvar.

Fru talman! I Finanspolitiska rådets senaste rapport kan vi läsa att ”utökat jobbskatteavdrag är ett ineffektivt sätt att öka sysselsättningen, särskilt då det innebär en betydande och varaktig försämring av de offentliga finanserna”. I vårt budgetalternativ prioriterar vi vanligt folks ekonomi. Vi föreslog en rättvis skattesänkning för vanligt folk som ger lika mycket som regeringens förslag. Vi tycker däremot inte att det är läge för en ytterligare skattesänkning för dem som tjänar över 67 000 kronor i månaden. Vi står inte bakom borttagandet av avtrappningen i jobbskatteavdraget. De pengarna hade kunnat gå till viktigare saker, som att höja barn- och studiebidragen. Den senaste gången barnbidraget höjdes var 2018, som en händelse av en socialdemokratisk regering. Sedan dess har kostnaderna för barnfamiljer rusat, men Sverige är det enda land i Norden som inte har höjt barnbidraget under kostnadskrisen.

Fru talman! Full sysselsättning har en avgörande betydelse för hela befolkningens livskvalitet och för att minska de sociala och ekonomiska klyftorna i samhället. Socialdemokraternas grundsyn är att människor vill jobba. Vår politik strävar efter det goda arbetslivet och att alla som kan jobba också ska jobba. Genom att fler jobbar ökar skatteintäkterna, samtidigt som de offentliga utgifterna minskar.

Vår högsta prioritet är därför att få fler i arbete. Tillväxt, produktivitet och fler jobb är det bästa sättet att öka resurserna till välfärden och skapa reallöneökningar för löntagare. Genom den välfärd som skatterna finansierar skapar vi möjlighet för fler att delta på arbetsmarknaden. Skattefinansierad förskola, fritids och äldreomsorg gör att fler kan kombinera familj och yrkesliv. Skattefinansierade utbildningsinvesteringar höjer produktiviteten och förbättrar matchningen på arbetsmarknaden. Skatteuttaget möjliggör på så sätt ett högt arbetskraftsdeltagande och ett högt välstånd.

Fru talman! Hög facklig organiseringsgrad är en bärande del i den svenska arbetsmarknadsmodellen. År 2018 infördes en skattereduktion för fackföreningsavgiften, men 2019 avskaffades den av riksdagens högermajoritet. År 2022 införde den socialdemokratiskt ledda regeringen en skattereduktion för a-kasseavgiften. Socialdemokraterna anser att även fackföreningsavgiften ska vara avdragsgill på samma sätt som arbetsgivares avdragsrätt för serviceavgiften till arbetsgivarorganisationer.

Fru talman! Behovet av en ny, omfattande översyn av skattesystemet är stort. Vi socialdemokrater vill genomföra en skattereform som skapar förutsägbarhet och rättvisa och som vilar på breda skattebaser. Grunden för översynen är att skillnaden i beskattningen av arbete och kapital åtgärdas, alltså att de allra mest förmögna ska bidra mer. Utöver att bredda skattebasen vill vi höja beskattningen av stora men lågt beskattade kapitalinkomster, göra systemet enklare och mer likformigt samt begränsa möjligheterna till skatteundandragande och aggressiv skatteplanering.

Skattesystemets huvudsakliga uppgift är att säkerställa tillräckliga skatteintäkter för att finansiera välfärden. För att bidra till ett legitimt, rättvist och effektivt skattesystem är det viktigt att skattereglerna är generella med breda skattebaser och enhetliga skattesatser som är väl avvägda gentemot målen för den ekonomiska politiken. Skattesystemet ska ha så få särregler och undantag som möjligt. Det ska i samverkan med den ekonomiska politiken bidra till omfördelning, jämlikhet och jämställdhet.

Ett övergripande mål för att trygga välfärdens finansiering är att skattepolitiken ska ha en bred förankring i befolkningen. Skatt ska betalas efter förmåga och välfärd fördelas efter behov. Progressiviteten ska värnas så att den som har höga inkomster bidrar mer än den som har lägre inkomster, medan alla får ta del av den gemensamma välfärden. Det är så den svenska välfärdsmodellen ser ut.

Avskaffandet av ett flertal skatter samt stora inkomstskattesänkningar har lett till att de som har det bäst ställt ekonomiskt betalar lägre skatter. Kapitalinkomsterna har ökat kraftigt samtidigt som många med höga kapitalinkomster gynnas av omfattande undantag från ordinarie kapitalbeskattning.

Kapitalinkomsterna är mycket ojämnt fördelade jämfört med de andra inkomstslagen. Man kan fråga sig varför kassörskan ska betala en större andel av sin lön i skatt än vad affärskedjans ägare gör. Det går faktiskt inte ihop.

”Skatterna och avgifterna har varit de instrument med vilkas hjälp vi kunnat förvandla vårt land från ett privilegiesamhälle till en välfärdsstat – byggd på solidaritetens och gemenskapens principer.” Så står det i en socialdemokratisk riksdagsmotion från 1978 av Olof Palme, Lena Hjelm-Wallén, Ingvar Carlsson med flera, och det gäller än i dag.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag yrka bifall till reservation 2 under punkt 2 och reservation 5 under punkt 4.
(Applåder)

Anf. 63 CRISTER CARLSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för anförandet!

Jag har en fråga vad gäller skatt på de allra rikaste. En studie från Svenskt Näringsliv visar att avskaffandet av värnskatten har haft en själv-

finansieringsgrad på hela 200 procent, alltså att Sverige tjänat på att den skatten avskaffats. Analysen bygger på data från SCB:s inkomst- och taxeringsregister och avser hela befolkningen i åldersspannet 20–64 år. Efter reformen ökade skattebasen snabbare i gruppen som tidigare träffades av värnskatten. Ökningen var så betydande att reformen redan efter tre år genererade dubbelt så mycket skatteintäkter som om skattebasen varit oförändrad.

Fru talman! Anser ledamoten att det var bra att värnskatten avskaffades? Det var alltså skatten för de allra rikaste, som Socialdemokraterna tog bort.

Anf. 64 IDA EKEROTH CLAUSSE (S) replik:

Fru talman! Vi står i dag i ett Sverige med stora ekonomiska skillnader. Klyftorna i samhället ökar jättemycket, enligt rapporten jag tog upp tidigare i ett replikskifte med en annan ledamot.

Vi socialdemokrater tycker att det är ett stort problem att de rika blir allt rikare och att de fattiga blir allt fattigare. Vi vill därför se en mer likformig skattepolitik. Det är därför vi föreslår en översyn av skatterna och vill ha en stor skattereform.

Anf. 65 CRISTER CARLSSON (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för svaret, men jag vet inte om det var ett riktigt svar på frågan.

Ledamoten tog upp Kronofogdemyndigheten. Den största gruppen hos Kronofogdemyndigheten är unga män dömda till att betala skadestånd till brottsoffer. När det gäller familjer hos Kronofogdemyndigheten har socialtjänsten i kommunerna ett ansvar. Problemen är störst i Stockholm, Göteborg och Malmö, och de styrs av socialdemokratiska partikamrater. Har ledamoten frågat dem vad de gör för att minska gruppen hos Kronofogdemyndigheten?

(Applåder)

Anf. 66 IDA EKEROTH CLAUSSE (S) replik:

Fru talman! Det är lite roligt att jag de senaste gångerna jag stått här i kammaren har fått frågan vad jag ska fråga socialdemokratiska kommunpolitiker runt om i landet om. Jag kan självklart prata med dem, men Sverige har en regering som styr och som har en verklighet att förhålla sig till, och vi ser att skulderna hos Kronofogden ökar.

Jag tycker självklart att de som har begått brott ska betala skadestånd till brottsoffren, men det finns även en stor del hos Kronofogden som inte har begått brott utan har hamnat där för att de inte har haft råd att betala sina räkningar. De har inte haft råd att betala elräkningen. De har inte haft råd att betala hyran. Det tycker jag är ett problem. Där har vi som samhälle misslyckats. Anser inte ledamoten att det är ett problem och att vi borde göra någonting åt det? Är det rätt prioritering att sänka skatten så mycket för höginkomsttagare som ledamoten har varit med och gjort? Jag anser att det är en helt felaktig prioritering.

(TREDJE VICE TALMANNEN: Eftersom det var en slutreplik får frågorna i inlägget ses som retoriska.)

Anf. 67 CRISTER CARLSSON (M):

Fru talman! Jag yrkar bifall till skatteutskottets förslag i betänkande 13 *Inkomstskatt* och avslag på motionerna.

Sverige befann sig 2022 i en djup lågkonjunktur driven av höga räntor och kraftiga prisökningar som pressade hushållens köpkraft. I en lågkonjunktur faller skatteintäkterna automatiskt, och transfereringarna ökar. Det är grundläggande ekonomi och ingen politisk skandal som vissa vill göra gällande ibland. Den oansvariga nedläggningen av kärnkraften har också drivit upp priserna, vilket Tidöpartierna nu försöker ändra på.

Moderaterna har förstärkt jobbskatteavdraget med fokus på låg- och medelinkomsttagare i tre budgetar i rad. Budgetarna har sammanlagt procentuellt sett gett mest till dem som tjänar minst. Vi har extremt starka statsfinanser. Med reformerna i budgeten för 2026 får en vanlig familj med två barn runt 5 000 kronor mer i plånboken varje månad.

Av var och en efter förmåga, åt var och en efter behov; det är precis den politik vi nu bedriver. Vi sänker inkomstskatterna för hårt arbetande människor och kombinerar det med hårdare krav på dem som går på bidrag. Det är en riktig och rättvis politik. Det ska löna sig att arbeta och inte gå på bidrag. Svenskt Näringsliv har även gett oss stöd för att det leder till fler arbetade timmar och driver tillväxt.

Vad är alternativet? Jo, höjd skatt på arbete, återinförd arvs- och gåvoskatt, statlig fastighetsskatt på miljontals familjers bostäder och höjd skatt på kapitalinkomster. Är det det vi kommer att få se om olyckan är framme och Socialdemokraterna bildar regering med Vänstern, Miljöpartiet och Centerpartiet? Den typen av skattechock skapar inte fler jobb – den förstör.

Alltför höga skatter och en överreglerad ekonomi har historiskt hämmat tillväxt och jobbskapande och ibland drivit ekonomin i kris. Socialdemokraterna har inte bara Vänstern och Miljöpartiet att tampas med utan också sin egen intresseförening Reformisterna, som vill driva Socialdemokraterna vänsterut. Hur kommer den socialdemokratiska politiken att se ut om de vinner valet? Det tycker jag att svenska folket borde få veta före valet.

Klyftorna minskar inte av att man beskattar bort framgång. De minskar av att fler kommer i arbete. Det finns många människor i Sverige som inte är självförsörjande. Det är det verkliga problemet. Sysselsättningen har dock ökat. Moderaternas svar är att göra det mer lönsamt att arbeta och att bryta bidragsberoendet, inte att höja skatterna för dem som redan sliter och bidrar. Välfärden finansieras bäst av en växande ekonomi med fler i arbete. Den ekonomiska politiken ska skötas med respekt för skattebetalarnas pengar och det finanspolitiska ramverket.

Fru talman! Utbildning måste löna sig. De som pluggar vidare, kämpar och kanske går upp till sex år på universitet eller högskola får många gånger en studieskuld på hundratusentals kronor plus missad arbetsinkomst. Tanken är väl att det ska kompenseras av höga löner, men enligt OECD lönar det sig inte i samma utsträckning i Sverige som i andra länder.

Så fort lönen går över drygt 50 000 kronor per månad inträder den statliga inkomstskatten. Från och med den punkten kommer varje löneökning, varje bonus och varje extra timme att beskattas med mer än hälften. En sjuksköterska eller läkare som jobbar mycket, tar många overtidspass och kommer över brytgränsen borde väl åtminstone få behålla

hälften av sin lön, liksom den som ställer upp och åker från sin familj och tar ett extrapass på julafton för att det fattas folk eller åker till jobbet en ljummen fredagskväll när det luktar grillat i kvarteret? Är det verkligen rätt att höja skatterna för vårdpersonal som ställer upp och tar ett extrapass för samhällets bästa? Här har Socialdemokraterna varit motståndare till att höja brytgränsen.

Frågan om skatt för de allra rikaste tas med jämna mellanrum upp av vänstersidan. Dansk Industri har med hjälp av en ny studie från Princeton University uppskattat effekterna av det förslag de har om en halv procents skatt på förmögenheter över 25 miljoner kronor, vilket var danskarnas förslag. Analysen visar att skatten skulle sänka dansk bnp med en halv procent, vilket motsvarar 16 miljarder svenska kronor. Hela 850 000 jobb i familjeägda företag vore i farozonen.

Anledningen till att de flesta länder har avskaffat sådana skatter – Danmark 1997 och Sverige 2007 – är att de skadar hela ekonomin och att företagare och investeringskapital riskerar att fly landet.

Studien stödde sig på uppgifter från införandet av fastighetsskatt i Norge.

Regeringen vill försvåra för kommuner och regioner att höja skatten. En utredare har lagt fram ett konkret förslag om en skattebroms. En regering måste kunna få genomslag för sin skattepolitik. Om politiker på riksplanet beslutar att sänka inkomstskatten ska det inte ätas upp av att lokala politiker passar på att höja sin skatt.

Det skiljer 6,72 procentenheter mellan den kommun som har högst skatt i Sverige och den som har lägst. Den enorma skillnaden beror på politik, inte på dessa kommuners och regioners förutsättningar. Det finns ett utjämningssystem som ska kompensera för skillnader mellan kommuner beträffande invånarnas inkomstnivåer, åldersstruktur, geografi och så vidare. Alla kommuner ska så att säga ha samma chans.

När skattesatsen är hög kan det mycket väl bero på att lokalpolitiker inte har orkat sköta sin kommun eller region på bästa sätt utan i stället valt den enkla vägen att höja skatten.

Min region Dalarna har höjt skatten med 35 öre. Per år blir det en kvarts miljard kronor, och på två år har dalfolket betalat ungefär en halv miljard kronor. Med allt rensat har man gått 700 miljoner plus, men vad har dalfolket fått för det? Socialdemokraternas skattehöjning där har varit dålig för Dalarna – precis som Leksands uttåg ur SHL i går.

Får människor lite lägre skatt kan de lyxa till det med ett restaurangbesök, tapetsera om eller vad de nu prioriterar. Den privata konsumtionen är en central drivkraft och utgör 50 procent av Sveriges samlade bruttonationalprodukt. Lägre inkomstskatt är alltså en bra drivkraft för konsumtion. De allra flesta vet att höjd skatt drabbar dem med minst marginaler mest. Ofta gäller det fattigpensionärer och inte dem med redan höga löner.

Den 1 april sänks matmomsen för att människor med mindre marginaler ska få lite mer utrymme i plånboken. Att arbetsgivaravgiften sänks för unga är därtill ett sätt för unga att komma in på arbetsmarknaden och skaffa sig en försörjning.

Tidöpartierna har verkligen gjort skillnad. Bland mycket annat har inflationen sjunkit, räntan sjunkit, tillväxten ökat och skjutningarna minskat. Tyvärr har dock tragiska händelser skett de senaste dagarna.

Vad är alternativet på den vänstra sidan? Miljöpartiet tänker inte sitta i en regering som bygger ny kärnkraft. Centern ska inte ha Vänstern i en regering, men Vänstern ska in i en regering. Som jag ser det har man blandat ihop flera pussel och försöker nu få ihop bitarna till *ett* pussel, vilket är omöjligt.

(Applåder)

Anf. 68 IDA EKEROTH CLAUSSEON (S) replik:

Fru talman! Ledamoten Carlsson talade mycket om vikten av att jobba, och det är något som vi socialdemokrater håller med om. Den som kan jobba ska också jobba. Däremot har vi en verklighet att förhålla oss till.

Sverige har de senaste åren presterat sämre än övriga Europa. Stora svenska företag har lagt varsel och sagt upp personal. Konkurserna är även fortsättningsvis på rekordnivåer. Sedan regeringen tillträdde har nästan 30 000 företag gått i konkurs.

Man har misslyckats med arbetslösheten. När arbetslösheten har minskat i Europa har den fortsatt att öka i Sverige. Under det senaste året har Sverige haft en arbetslöshet som är den tredje högsta i EU. Över en halv miljon människor är arbetslösa. Fler personer saknar jobb i dag än under pandemin. Vi ser även att arbetslösheten ändrar form och åter sig in i nya grupper. Allt fler unga människor börjar sitt yrkesliv i arbetslöshet.

Det här är inte bara statistik. Bakom siffran cirka 9 procents arbetslöshet finns en halv miljon människor. Det handlar om personer som inte har råd att betala räkningar, föräldrar som inte har råd att låta sina barn idrotta och vanligt folk som inte har råd att hämta ut sina mediciner.

Man kan tro att regeringen inte förstår hur hårt arbetslösheten slår, framför allt för människor som vill göra rätt för sig, vill ha ett jobb att gå till och vill känna tryggheten av en egen inkomst. Jag vill därför fråga ledamoten: Anser inte ledamoten att detta är ett problem?

Anf. 69 CRISTER CARLSSON (M) replik:

Fru talman! Enligt SCB går barnfattigdomen ned. Andelen barn som lever i familjer med låg inkomststandard minskar. Regeringens ekonomiska politik över mandatperioden gynnar dem med lägst inkomster procentuellt sett mest.

Gini-koefficienten, det vill säga det vanligaste sättet att mäta ekonomisk ojämlikhet i form av inkomstspridning, beräknas minska över mandatperioden. Sverige har alltså blivit mer jämlikt sedan vi tog över.

Vi har även stärkt jämställdheten. Kvinnors inkomster beräknas i genomsnitt öka procentuellt något mer än mäns över mandatperioden.

Alla inkomstgrupper bedöms alltså ha fått stärkt köpkraft. Inkomsterna räcker till mer i slutet av mandatperioden än vad de gjorde i början av mandatperioden.

(Applåder)

Anf. 70 IDA EKEROTH CLAUSSEON (S) replik:

Fru talman! Vi kan se att klyftorna har ökat i Sverige sedan början av 2000-talet. Det totala välståndet har stigit, men inkomstökningen har varit ojämnt fördelad. Det här borde vi göra något åt.

Mellan 2003 och 2022 har de 10 procent med högst ekonomisk standard haft en dubbelt så bra ekonomisk utveckling som den övriga befolkningen. Den översta decilen har dubblat sin ekonomiska standard, medan den övriga befolkningen har sett den öka med mellan 35 och 50 procent.

I det här sammanhanget försvarar ledamoten Crister Carlsson att man har tagit bort avtrappningen i jobbskatteavdraget. Man har alltså velat ha en skattesänkning exklusivt riktad till dem som tjänar allra mest pengar.

I gårdagens Dagens Nyheter kunde man återigen läsa om rapporter från Rädda Barnen, Röda Korset och Majblomman. Föräldrar vittnar där om att de inte har råd att köpa näringsrik mat till sina barn. De har inte råd att betala medlemsavgiften till barnens idrottande.

Vi socialdemokrater anser att det här är ett problem och tycker därför att den orättvisa avtrappningen av jobbskatteavdraget inte borde vara kvar. Vi vill ta bort den, och vi vill även se en översyn av hela skattesystemet.

Jag kan inte riktigt förstå hur ledamoten inte kan se att det här är ett problem. Jag vill därför ge honom en chans att återigen förklara hur det kan vara rätt att de som tjänar allra mest ska få det ännu bättre samtidigt som en stor del av Sveriges befolkning bara fått det sämre under hans partis regeringstid.

Anf. 71 CRISTER CARLSSON (M) replik:

Fru talman! Vilka är de som tjänar allra mest? Är det de som har gått många år på universitet och tagit stora studieskulder? Som jag sa i mitt anförande kan det handla om läkare som har gått fem sex år på universitet och därigenom fått en arbetsinkomstförlust. Är de inte värda att få tjäna lite extra? Och är inte de som startar företag också värda att kunna tjäna lite pengar på de arbetsinsatser de gör?

Om man jämför med när de rödgröna styrde Sverige är det ganska slående. Ojämligheterna ökade från 2014 för att nå en ny toppnivå under 2021. Ojämligheterna ökade alltså när Socialdemokraterna styrde Sverige. Det är ytterligare en negativ trend som vi har vänt under den här mandatperioden.

(Applåder)

Anf. 72 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V) replik:

Fru talman! Jag blev lite paff, måste jag säga, när Crister Carlsson sa att kommuner som har hög skatt missköter sin ekonomi. För ett par år sedan kom en enig utredning fram till att man behövde ändra utjämnings-systemet. Men Crister Carlsson säger alltså här att det inte behövs. Jag har hört andra moderater säga att det pågår en beredning i Regeringskansliet gällande ett nytt utjämnings-system, men ska jag tolka Crister Carlssons inlägg som att det inte kommer att komma ett förslag om ett nytt utjämnings-system för att kommuner med hög skatt är kommuner som missköter sin ekonomi?

Det skiljer ungefär 7 kronor i skatt mellan de kommuner som har högst skatt och de som har lägst skatt. Den som har lägst skatt är en Stockholmskommun, och den som har högst skatt är Dorotea. I Dorotea bor det knappt 2 300 personer. Här måste man hålla igång skolor med tio elever, för det är tio mil till nästa skola. Behöver man göra det i de

tätbefolkade Stockholmsorterna? Det kostar att vara en liten kommun som också är en glesbefolkad kommun.

Jag skulle vilja att Crister Carlsson förklarar för sina partikamrater i Norrland hur de ska klara ekonomin när Moderaterna och Crister Carlsson anser att det är dåligt skött ekonomi som gör att det är svårt att få ekonomin att gå ihop i Norrlands inland.

Anf. 73 CRISTER CARLSSON (M) replik:

Fru talman! Jag märker att ledamoten Waldau medvetet missförstår det jag sa här i talarstolen. Jag sa att det *kan* vara så. Och jag säger inte att det är så överallt. Det *kan* vara så. Och jag vet inte, ledamoten Waldau, om alla kommuner sköter sina ekonomier exemplariskt och gör exakt allting effektivt. Är det så?

Jag sa att det *kan* vara så.

Anf. 74 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för icke-svaret! Jag har fortfarande inte fått svar på vad regeringen avser att göra med Utjämningskommitténs förslag. Tycker Moderaterna att man inte ska ändra utjämningsystemet?

Jag tänker berätta lite mer om Dorotea. Dorotea är till ytan lika stort som Blekinge och nästan lika stort som halva Stockholms län. I Dorotea bor det, som jag sa, knappt 2 300 personer och i Stockholms län över 2,4 miljoner. För att Dorotea och andra små glesbygdskommuner ska klara sig behöver vi ett utjämningsystem som utjämnar mer.

Skälet till att kommuner och regioner höjer skatten är inte att regeringen ger det utrymme genom att sänka skatten, utan det beror på att högerregeringen när den sänkt skatten inte har några pengar kvar till statsbidragen till kommuner och regioner. Alltså höjer man skatten i kommuner och regioner för att kunna bekosta det som man inte längre klarar, på grund av inflation och liknande, när den här regeringen väljer att inte öka statsbidragen. Det hänger ihop.

Ge kommunerna och regionerna ett statsbidrag som gör att de kan ha en bra verksamhet i stället för att hålla på och sänka skatter och, framför allt, i stället för att införa en stopplag som straffar kommuner som måste höja skatten och belönar kommuner som har ett ekonomiskt utrymme att sänka skatten. Vi behöver ett nytt utjämningsystem.

Jag ber om ursäkt, fru talman, för att vi diskuterar detta här när det egentligen ligger på finansutskottet.

Anf. 75 CRISTER CARLSSON (M) replik:

Fru talman! Jag har inte hundra procent koll på utjämningsystemet. Men det ska ju fördela utifrån de behov som finns i kommunerna.

Jag vill påpeka att jag sa att det *kan* vara så att man ibland lite lättvindigt höjer skatten. Sedan finns det också många kommuner med väldigt stora utmaningar – det ska vi hålla i minnet.

Vad gäller utjämningsystemet har allting sin process. Det kan mycket väl behöva ses över, absolut. Men det är en annan fråga än den som vi diskuterar i dag.

(Applåder)

Anf. 76 ANDERS KARLSSON (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Crister Carlsson, för ditt anförande!

Jag häpnade lite över hur ledamoten beskrev skatteutjämningsystemet. Även om ledamoten nämnde att han menade att det *kan* vara så var ledamoten övertydlig med hur det kan uppfattas att kommuner som inte klarar sin ekonomi slösar med skattemedel. Precis som har beskrivits här är det stora skillnader i landet. I norra Sverige är skatten väsentligt högre än i södra Sverige, med undantag för höglandet och några andra delar.

Menar ledamoten att nuvarande skattesystem är tillräckligt för att få ett mer jämlikt samhälle genom just skatten? Jag anser att vi måste förstärka detta för att få ett bättre fungerande system.

Tittar man på de kommuner som har höga skatter ser man att de inte har bäst välfärd. Där görs många gånger prioriteringar. En del kommuner får ta bort exempelvis cykelvägar och annat som anses vara självklarheter för att klara av välfärdens kärna, som skola och omsorg.

Anf. 77 CRISTER CARLSSON (M) replik:

Fru talman! Jag uppfattade inte riktigt frågan. Men jag får lov att upprepa det jag tidigare sa i min replik till en annan ledamot: Det *kan* finnas kommuner som lite lättvindigt höjer sina skatter. Men det finns absolut också kommuner som har stora utmaningar. Norrlandskommuner är exempel på detta.

Jag uppfattade alltså inte riktigt frågan utan får kanske be om lite förtydliganden.

Anf. 78 ANDERS KARLSSON (C) replik:

Fru talman! Frågan var om ledamoten inte ser förstärkningar av utjämningsystemet som ett sätt att få en mer jämlik välfärd i hela landet. Det kan faktiskt vara så att även en kommun med lågt skattetryck slösar med sina pengar, som ledamoten uttrycker det. Det behöver inte vara den som har ett högt skattetryck.

En annan sak som ledamoten lyfte i sitt anförande är skatten på arbete. Centerpartiet anser att vi bör gå ännu längre när det gäller att sänka skatten på arbete, för den är skadlig i ett välfärdssamhälle.

Samtidigt måste man få in finansiering. Ledamoten var negativ till en breddning av skattebasen, men på något sätt måste vi ändå få ihop detta. Om vi är överens om att vi vill få ned skattetrycket på arbete måste pengarna in någonstans. Jag undrar alltså också vilken väg Moderaterna vill gå.

Anf. 79 CRISTER CARLSSON (M) replik:

Fru talman! Vi är inte emot skattesänkningar där de behövs. Skadliga skatter ska naturligtvis bort.

Jag funderar ändå lite över Centerpartiet här. Nu blir det en retorisk fråga, men hur ska Centerpartiet få igenom sin politik när man står tvärt emot vad Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och även Miljöpartiet står för?

Jag välkomnar Centerpartiet i ett Tidösamarbete framöver för att vi ska kunna jobba med att sänka våra skatter och ta bort skadliga skatter.

(Applåder)

Anf. 80 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V):

Fru talman! Regeringens politik riktar in sig på att göra det dyrare att vara fattig. Den som är sjuk och fattig ska betala högre skatt än den som jobbar. Egenavgiften på medicin har höjts, och den som saknar säkerhet för att ta ett banklån får inte göra ränteavdrag.

Situationen för ensamstående låginkomsttagare blir värre och värre för varje år. Hälften av alla ensamstående föräldrar med låg inkomst har vid ett eller flera tillfällen inte haft råd att köpa näringsriktig mat till sig och sina barn. 270 000 barn bedöms växa upp i fattigdom, och 824 barn vräktes från sitt eller föräldrars boende under 2025. Sedan regeringen tillträdde har antalet svenskar i materiell och relativ fattigdom dubblerats och var vid årsskiftet 730 000 personer.

Regeringen är stolt över att man sänker skatten för dem som jobbar, men man låter dem som är sjukskrivna eller arbetslösa betala en högre skatt. I somras kunde vi se att vart tredje barn till föräldrar som är arbetslösa eller sjukskrivna var hemma hela sommaren utan planerade aktiviteter.

För högermajoriteten går skattesänkningar för höginkomsttagare före satsningar på barn och unga, satsningar som kan förebygga att unga dras in i kriminalitet. Barnperspektivet lyser helt med sin frånvaro.

En uppväxt utan meningsfulla aktiviteter ökar riskerna för att barn hamnar i isolering eller i värsta fall i destruktiva miljöer och kriminalitet. Men lösningen för regeringen är inte att ge alla barn en bra uppväxt utan att sänka straffbarhetsåldern, införa hårdare straff och köpa fängelseplatser utomlands. Det handlar inte om att förebygga kriminalitet utan om att straffa.

Mitt tips till regeringsföreträdarna är att läsa den senaste rapporten från Bris. Antalet samtal från barn i ekonomisk utsatthet har ökat från 2022 till i dag. Här är några röster från barn som ringer in:

”Om jag tar mat från affären, kommer jag att komma i fängelse då?”

”Jag vill inte ta egentligen. Jag tog makaroner och korv. Det fanns ingen mat hemma.”

”Jag har sex för att ha pengar att sova och äta.”

”Jag behöver snatta ibland för att inte behöva sova hungrig.”

”Jag brukade alltid va ute på kvällen och natten. Dom började prata med mig och köpte mat till mig för att jag inte hade ätit. Dom köpte en jacka till mig för jag hade ingen. Sen började dom fråga om jag kunde göra små saker för dem, och då ville jag va snäll mot dom, för det kändes bra att va med dom, så då gjorde jag det. Sen har det bara blivit mer och mer.” Här syftar ”dom” på ett kriminellt gäng.

Det är fattigdomen som göder de kriminella gängen. Det bästa sättet att förebygga kriminalitet är att satsa på barnfamiljer, inte att sänka skatten för höginkomsttagare och att hota fattiga barn med fängelser eller, om det är möjligt, utvisning.

Fru talman! Sverige hör till de OECD-länder där den ekonomiska ojämlikheten har ökat mest sedan 1980-talet. Regeringen har sänkt skatterna för höginkomsttagare med sammanlagt 110 miljarder kronor under den här mandatperioden. Bara i år har skatterna sänkts med 50 miljarder.

Ett fåtal skattesänkningar gynnar dem med små marginaler, men det mesta går till dem med höga inkomster. En genomsnittsfamilj har fått mindre skattesänkningar på ett år än vad exempelvis statsministern får på en månad. Skatteflyktan mellan den som är sjuk eller arbetslös och den som är frisk och arbetar ökar varje gång den här regeringen höjer jobbskatteavdraget. Den som har det allra svårast att få ekonomin att gå ihop är den som får minst när högermajoriteten sänker inkomstskatterna.

Enligt högerretoriken behöver en höginkomsttagare få mer pengar i plånboken för att stimuleras att arbeta mer. Men den som är sjuk eller arbetslös måste få mindre pengar för att vilja arbeta. I själva verket vill ju den som är sjuk bli frisk och arbeta, och den som är arbetslös vill ha ett jobb. Men det förutsätter att sjukvården fungerar och att det finns ett jobb att få.

En viktig skatteprincip är enligt Vänsterpartiet att lika inkomster ska beskattas lika. Denna princip slogs sönder av den borgerliga regeringen i och med införandet av de olika jobbskatteavdragen. Det innebär att den som är arbetslös och får 25 000 kronor i månaden från a-kassan betalar cirka 1 900 kronor mer i skatt varje månad än den som har motsvarande arbetsinkomst. Därför vill Vänsterpartiet se att skatteflyktan sluta för alla inkomster. Det innebär sänkt skatt för grupper med små ekonomiska marginaler. Vi vill också att jobbskatteavdraget trappas av på inkomster över 50 000.

Fru talman! I Sverige är det förbjudet att köpa sex. En utvärdering av sexköpslagen har visat att den har varit ett viktigt verktyg för att begränsa sexhandeln i Sverige. Men samtidigt kan kvinnor som utnyttjas i sexhandeln bli tvungna att betala skatt. Regeringen måste ta fram riktlinjer för hur personer i sexhandeln inte ska behöva skatta för den betalning de får när de utnyttjas. Om en förändring av skattelagstiftningen är nödvändig måste den göras. Det övergripande målet måste vara att stoppa exploateringen av människor i prostitution, och den här beskattningen bidrar inte till det.

En annan viktig fråga är att sänka kostnaderna i kollektivtrafiken. Det skulle stärka jämlikheten och jämställdheten. Kollektivtrafiken skapar tillgänglighet till resor för stora grupper med låg inkomst. Eftersom kvinnor för närvarande i större utsträckning använder sig av kollektiva färdmedel skulle en sådan reform i högre utsträckning gynna kvinnor, som också generellt har lägre inkomster än män.

I dagsläget kan en arbetsgivare stimulera miljövänliga resor med bil men inte med kollektivtrafik. En avskaffad beskattning av kollektivtrafikkort skulle medföra en betydlig kostnadsminskning.

Det är min och Vänsterpartiets absoluta övertygelse att Sverige behöver en ny stor skattereform som ökar skatteintäkterna och stärker likformigheten i skattesystemet – ett skattesystem som bidrar till en stark, gemensamt finansierad och jämlik vård, låg arbetslöshet och ett starkt socialt försäkringssystem som motverkar klassamhället. Dagens stora klyftor mellan människor måste minska.

Fru talman! Jag står naturligtvis bakom samtliga motioner från Vänsterpartiet, både dem som jag har talat om i det här anförandet och skattereduktion för fackföringsavgift, att rotavdraget görs om till ett helt grönt avdrag för fastighetsförbättringsarbeten, ett avståndsbaserat och färdmedelsneutralt reseavdrag med mera. De är alla viktiga och skulle

bidra till ett mer jämlikt och jämställt samhälle. Men, fru talman, jag vill särskilt yrka bifall till reservation 3 om avtrappning av jobbskatteavdraget.

Anf. 81 CRISTER CARLSSON (M) replik:

Fru talman! Ledamoten var inne på sjukersättning och aktivitetsersättning.

En skattereduktion för sjukersättning och aktivitetsersättning infördes 2018 och höjdes 2022. Den 1 januari 2026 förstärktes skattereduktionen för personer med sjuk- och aktivitetsersättning genom att reduktionen nu ges för alla som har ett underlag som överstiger 54 000 kronor per år.

Anser inte ledamoten att det här är ett bra initiativ?

Anf. 82 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V) replik:

Fru talman! Ibland vill man inte upprepa sig för mycket. När vi diskuterade budgetpropositionen berömde jag just att man slöt skattekllyftan för dem som hade sjuk- och aktivitetsersättning, precis som jag berömmar den förra socialdemokratiska regeringen för att man tog bort skattekllyftan mellan pensionärer och dem som jobbar.

Men det finns fortfarande skattekllyftor kvar att sluta. Jag tycker inte att det är rimligt att det skiljer nästan 2 000 kronor i skatt mellan den som är arbetslös och får a-kassa och den som arbetar vid samma inkomst. Jag tycker inte heller att det är rimligt att den som är sjukskriven har högre skatt eller att den som är föräldraledig har högre skatt.

Det finns fortfarande många skattekllyftor kvar att sluta. Jag skulle önska att även den här regeringen kunde sluta fler skattekllyftor, men jag har inte så stort hopp om det. Jag har betydligt större hopp om att vi kommer att få en rödgrön regering efter valet, och då vet jag att det är fler partier än Vänsterpartiet som vill sluta alla skattekllyftor.

Anf. 83 CRISTER CARLSSON (M) replik:

Fru talman! Det är väldans mycket prat om det här med skattesänkningar för dem som tjänar mycket och mest.

Jag måste gå tillbaka och tänka på mitt eget yrke inom vården. Läkare och sjuksköterskor har stora studieskulder och har haft ett stort inkomstbortfall under tiden då de har studerat. Man jobbar också mycket övertid. Man jobbar kvällar och helger. Man jobbar julafton – jag brukar säga att man åker ifrån sin familj på julafton när det är Kalle. Anser inte ledamoten att man ska få behålla åtminstone hälften av sin lön under sådana premisser?

(Applåder)

Anf. 84 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Jag tror inte att det är hur mycket man får behålla av sin lön som avgör vad man utbildar sig till eller hur man väljer att jobba.

Det ni i regeringen och i högern tror är att om man får lägre skatt jobbar man mer. Men det finns utredningar som visar att om man får lägre skatt och därmed mer pengar i plånboken jobbar man mindre, för man behöver inte jobba lika mycket för att få ihop till vardagen. Det talar ju emot det

som ledamoten säger här. Men jag vet att ledamoten inte har möjlighet att svara.

Väldigt många av dem som har dålig ekonomi och svårt att få vardagen att gå ihop, som till exempel inte har råd att köpa mat till sina barn, är personer som jobbar inom vården och inom omsorgen. Det är vårdbiträden, undersköterskor och andra som inte får tillbaka lika mycket på skatten som de som har högre inkomster.

Jag tänker på människor som sliter och kämpar för att få ekonomin att gå ihop, som kämpar för att få mat till sina barn, som kämpar för att kunna köpa en jacka till sitt barn och som kämpar för att barnen ska kunna ha en fritidsaktivitet eller ens vara med på gymnastiken genom att få gymnastikkläder. För mig är det otroligt viktigt att vi har ett skattesystem som gör att det kommer in pengar till samhället så att vi kan stötta och hjälpa dem. Det är de som har svårt att få det att gå ihop som behöver skattesänkningar, inte de som redan har höga inkomster.

Anf. 85 CECILIA ENGSTRÖM (KD):

Fru talman! Vi behandlar i dag betänkandet om inkomstskatt. Det berör centrala delar av svensk skattepolitik: skatteskala, jobbskatteavdrag, skattereduktioner, rot- och rutavdrag och civilsamhällets villkor.

För Kristdemokraterna är utgångspunkten tydlig: Skattesystemet ska vara rättvist, ansvarsfullt och samhällsbyggande. Det ska finansiera välfärden men också stärka samhället. Man ska kunna arbeta. Familjer ska fungera, företagandet ska fungera och civilsamhället ska fungera.

Fru talman! Sverige har befunnit sig i en utdragen lågkonjunktur. I det läget är det rätt att, som regeringen har gjort, fokusera på att stärka hushållens ekonomi. Sänkt skatt på arbete och pension ger människor större ekonomiskt utrymme och bidrar till att göra ekonomin lite lättare igen. Samtidigt är det rimligt att skattepolitiken präglas av stabilitet och långsiktighet.

Fru talman! Jobbskatteavdraget är en hörnsten i arbetslinjen. Förstärkningen för inkomster bidrar till att det lönar sig bättre att arbeta. Det är avgörande inte bara för individen utan för hela samhällsekonomin. Välfärden behöver stärkas. Men man gör inte det genom att höja skatter och minska sysselsättningen, för det dämpar tillväxten. Ett starkare skatteunderlag skapas genom att fler arbetar och att företag växer, inte genom att skatterna höjs för dem som redan bär en stor del av finansieringen.

Samtidigt välkomnar vi att beskattningen av sjuk- och aktivitetsersättningen har justerats så att det inte längre är någon skatteflykta där.

Fru talman! När det gäller rot- och rutavdragen kan vi tydligt se deras betydelse.

Rotavdraget har bidragit till att minska svartarbete och stärka sysselsättningen i byggsektorn. Höjningen av taket under 2025 var ett viktigt konjunkturstöd.

Rutavdraget har i sin tur skapat jobb, inte minst för personer som står långt från arbetsmarknaden. Det är viktigt att det fortsatt riktas mot tjänster där trösklarna in i arbete är lägre, där svartarbete kan undvikas och där efterfrågan kan öka sysselsättningen.

Samtidigt delar vi utskottets bedömning att rutavdrag inte bör omfatta tjänster som kräver avancerad specialkompetens och tung teknisk utrustning. Det skulle förändra avdragets grundläggande syfte.

Fru talman! Vi kristdemokrater har länge drivit frågan om gåvoskatteavdraget.

Civilsamhället spelar en avgörande roll i vårt samhälle för att stötta utsatta, bygga gemenskaper och fånga upp människor där det offentliga inte alltid räcker till. Genom ett fungerande gåvoskatteavdrag kan vi stärka incitamenten för människor att bidra till ideella organisationer och välgörande ändamål.

Vi har nu tagit ett viktigt steg genom att införa skattereduktion även för juridiska personer, det vill säga företag. Deras gåvor till social hjälpverksamhet och vetenskaplig forskning ger nu också gåvoskatteavdrag. Det är ett viktigt steg i rätt riktning mot att fler delar av civilsamhället omfattas. Samtidigt vill vi stärka kvaliteten och legitimiteten för gåvorna. Kristdemokraterna vill gärna gå ännu längre i det.

Fru talman! I betänkandet finns också reservationer om höjda skatter, förändrade avdrag och breda omtag av skattesystemet.

Kristdemokraterna menar att vägen framåt inte är att höja skatter på arbete och företagande. Det riskerar att hämma tillväxten och slå mot hushållens ekonomi.

Samtidigt ser vi att oppositionen talar om stora skattereformer men utan en gemensam riktning. Här krävs det tydlighet. En skattereform måste bygga på stabila principer: att arbete ska löna sig, att företag ska kunna växa och att välfärden ska finansieras långsiktigt.

Fru talman! Skattepolitiken handlar ytterst om vilket samhälle vi vill ha – ett samhälle där staten tar allt större plats eller ett samhälle där människor, familjer, företag och civilsamhället ges kraft att bära varandra. Kristdemokraterna väljer absolut det senare. Det är ett samhälle där arbete lönar sig och företagande uppmuntras. Med ansvar för ekonomin och respekt för skattebetalarnas pengar och med ett starkt civilsamhälle bygger vi ett Sverige som håller ihop. Det är så vi bygger ett starkt samhälle – tillsammans.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 86 ANDERS KARLSSON (C):

Fru talman! Vi debatterar skatteutskottets betänkande SkU13 *Inkomstskatt*.

System för att finansiera ett lands kostnader är byggda väldigt olika i olika länder. Det beror på att länder har olika mycket naturresurser, och det beror på storleken på landet och hur tätbefolkat det är.

Sverige har valt att beskatta arbete mer än i många andra länder. Det leder till många negativa effekter, som jag återkommer till, men det totala skattetrycket är väl så högt i många andra länder. Vi var med utskottet i USA och såg då att flera stater har högre skattetryck än Sverige, dock inte på arbete utan genom en breddning av skattebasen. Centerpartiet vill sänka skatten på arbete och sänka arbetsgivaravgifterna och egenavgifterna för företag.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till reservation 26 under punkt 19 om grön skatteväxling. Vi vill växla skatt genom att sänka skatten kopplat till arbete och beskatta utsläpp, växthusgaser och miljöförstöring mer. Detta kommer att leda till att fler kommer i arbete. Vi kan inte göra som dagens regering och acceptera att det är 500 000 som inte har ett jobb. Det är den

största skillnaden i välfärden: att inte ha ett jobb eller att ha ett jobb. Här måste vi göra skillnader, och lägre beskattning på arbete och lägre arbetsgivaravgifter går absolut i den riktningen.

Detta kommer att stärka företagens konkurrenskraft, men det uppstår kostnader på vägen som vi måste kompensera för så att företagens kostnader inte ökar när vi gör denna omställning. Det är viktigt att vi på det här området har långsiktiga spelregler som inte helt plötsligt ändras. Vi måste ha en långsiktig bild av vad vi vill med vårt skattesystem. Det här påverkar många branscher. Det påverkar transportsektorn i allmänhet och vägtrafiken i synnerhet, men många branscher kommer att påverkas.

I det här betänkandet tar vi också upp många enskildheter inom skatteområdet. Jag kommer att gå igenom några av dem som ligger med i betänkandet. En sak är stimulansen för solel, som har minskat med 60 öre per kilowattimme. Med tanke på att den precis har mer eller mindre stoppats måste vi ha en fortsatt stimulans av något slag. Centerpartiets förslag är att skatten på egenanvänd solel slopas.

En annan detalj är att konverterande av fossila bilar till fossilfria bilar behöver stimuleras. När regeringen sänker skatten på bensin och diesel, vilket har föreslagits, vill Centerpartiet att även bränslen som el följer med i sänkningen för att inte missgynna de elbilar som har svårt att få bra fart i försäljningen och som också är bra för miljön.

Rot- och rutavdrag för tjänster är också en sak som vi tar upp i betänkandet. De går också att använda som ett verktyg för att förbättra och stärka miljöeffekten och få en grön profil.

I den del av betänkandet som berör gåvor är vi positiva till det som gäller stöd för social hjälpverksamhet och vetenskaplig forskning. Centerpartiet vill också bredda gåvomöjligheten för kulturverksamhet.

Det är också, vilket har nämnts tidigare, ologiskt att beskatta sexuella tjänster, för dessa är ju olagliga. Här får man göra om och göra rätt. Vi måste få till en förändring, för det är orimligt att kvinnor utsätts för våld på grund av ett skattesystem.

Vi måste ta sikte på ett nytt och modernt skattesystem. Det är stort och komplext, och det är viktigt att man har ett transparent och lättförståeligt system för att få hög trovärdighet i det. De miljöeffekter som jag beskrev tidigare bör prioriteras, liksom återbruk och cirkulering av material. När det gäller detta, fru talman, är skatteverktyget väldigt effektivt.

Jag vill avsluta med att säga att utsläppen måste ned. Sverige kan mer!

Anf. 87 ANDERS EKEGREN (L) replik:

Fru talman! En hel del av det Anders säger känns rätt och riktigt. Jag tänker framför allt på sänkta inkomstskatter, för det tror jag är viktigt. Jag pratar med olika typer av skatteexperter, och de säger att det är en av de viktigaste sakerna vi ska göra, alltså att sänka inkomstskatterna. I en internationell värld där man faktiskt kan bo i Sverige och jobba någon annanstans kan inte skillnaderna i skatt vara för stora.

När jag läser igenom vad olika politiska partier tycker i skattefrågor ser jag tre olika konstellationer. Den ena är det gäng som sitter där borta i salen, alltså Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Jag tycker i och för sig inte att de har en identisk politik, men de går ändå åt ett och samma håll – det vill säga att de av olika skäl gillar höjda skatter. Sedan finns Tidöpartierna, som har kunnat enas om en gemensam

skattepolitik, och så finns den stora outsidersn – Centerpartiet – som ju i skattefrågor faktiskt inte är ett centerparti utan ett extremt högerparti, skulle jag vilja säga.

Min före detta partikollega Birgitta Ohlsson vill ju gärna sitta i en socialdemokratisk regering och ha Magdalena Andersson som statsministerkandidat. Min fråga är: Hur ska Centerpartiet, som har en diametralt motsatt skattepolitik jämfört med de tre rödgröna partierna, kunna enas med dem kring en gemensam linje?

(Applåder)

Anf. 88 ANDERS KARLSSON (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Anders Ekegren, för den frågan! Jag märker att ledamoten har uppfattat Centerpartiets skattepolitik helt korrekt. Var vi kommer att befinna oss efter valet vet inte jag – jag tror inte att du vet det heller. Ledamoten Crister Carlsson gav en inuit tidigare och sa att vi åtminstone är välkomna någonstans. Hur det blir står skrivet i stjärnorna fram till valdagen, men det blir ju ett kompromissande oavsett hur det blir.

Vi är väldigt tydliga i den här delen. Att sänka skattetrycket på arbete och förstärka det gällande miljöskadlig verksamhet tror jag att vi skulle kunna få en ganska stor bredd i acceptansen för av många partier efter valet.

Anf. 89 ANDERS EKEGREN (L) replik:

Fru talman! Som det politiska landskapet ser ut är det väl självklart att man måste genomföra kompromisser i politiken.

Det är självklart att det går att kompromissa om huruvida det ska byggas fyra eller sex nya kärnkraftverk, exempelvis. Det går ju att kompromissa om; man kan landa i att bygga fem. Men om några partier vill höja skatterna och ett parti vill sänka inte bara inkomstskatten utan även arbetsgivaravgifter – du nämnde dessutom något mer – ser jag inte att en kompromiss är möjlig. På något sätt har ni alltså hamnat i fel sällskap. Det är ju självklart att skatter och ekonomi är en väldigt viktig fråga om man ska bilda regering ihop.

Du är dock väldigt välkommen till vårt gäng. Min morfar satt i kommunfullmäktige för Centerpartiet, så jag känner er ganska bra. Alltså: Välkommen till ett annat gäng!

(Applåder)

Anf. 90 ANDERS KARLSSON (C) replik:

Fru talman! Vi i Centerpartiet har en väldigt tydlig profil för sänkt skatt på arbete, ledamoten Ekegren. Men vi vill göra det på ett rättvist sätt, och det är möjligt att vi skiljer oss lite från andra partier gällande hur skattesänkningen ska se ut och hur en sådan skatteskala ska se ut.

För oss är det viktigt att insteget ska vara lågt. Man ska ha en låg beskattning i början av skatteskalen. Sedan har vi tagit bort de helt extrema skattemodeller som gällde på 80- och 90-talen – kända från Pomperipossadebatten, som Astrid Lindgren startade – där kapitalskatten lades över tjänsteinkomsten och det var marginalskatteeffekter på detta. De stora bitarna är gjorda, men vi har även en stor del kvar.

Vi tittar ofta på den nivå som Sverige har just nu, men vi måste även jämföra med andra, konkurrerande, länder. Vi måste också se vilken skadeeffekt som höjd skatt på arbete har, med tanke på den stora arbetslöshet som er regering har bidragit med här. Det är 500 000 som inte har ett jobb att gå till. Det finns bättre sätt.

När det gäller det som ledamoten inte uppfattade handlade det om egenavgifterna för företagarna. Den frågan är jätteviktig för att vi ska få fler företag och fler personer i arbete.

Anf. 91 TREDJE VICE TALMANNEN:

Vi är nästan i slutet av mandatperioden, men i all ödmjukhet påminner jag om att vi inte duar varandra i kammaren. Samtliga ledamöter talar i stället via talmannen, och vi använder för- och efternamn.

Anf. 92 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Anders Karlsson för hans inlägg.

I sitt inlägg nämnde Anders Karlsson beskattning av sexuella tjänster. Efter att ha hört hans och de andra oppositionspartiernas inlägg kan jag konstatera att ingen yrkade bifall till vår gemensamma reservation. Därför passar jag helt enkelt på att yrka bifall till reservation 16.

Anf. 93 ANDERS KARLSSON (C) replik:

Fru talman! Jag yrkade inte bifall till den eftersom jag hade yrkat bifall till en annan reservation, och enligt det regelverk vi har gjort upp om partierna emellan bör man inte yrka bifall till fler än en. Jag avstår därför från det, men jag anser att ledamoten gör helt rätt. Vi är överens om att det måste till en förändring i den frågan.

Anf. 94 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V) replik:

Fru talman! Jag har full respekt för den överenskommelse vi har om att yrka bifall enbart till en reservation. Jag konstaterar dock att ett av de partier som är reservanter i frågan inte deltar i debatten och därmed inte har möjlighet att yrka. Därför yrkar jag i stället.

Anf. 95 ANDERS EKEGREN (L):

Fru talman! I dag diskuterar vi en av den kommande valrörelsens viktigaste frågor, nämligen skatter – och speciellt inkomstskatter.

Förra gången jag stod här i talarstolen missade jag att det då var precis 50 år sedan som Astrid Lindgren publicerade sin artikel om Pomperipossa i Monismanien utifrån att hon fick betala 102 procent i skatt. Vi hoppas väl att vi inte ska behöva läsa en sådan artikel igen.

I svensk politik är detta en vattendelare mellan å ena sidan Tidöpartierna och å andra sidan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet – och Centerpartiet är som en fri fågel längst ute på högerkanten.

Tidöpartierna har sänkt ett flertal skatter under den här mandatperioden, allt från inkomstskatter till olika punktskatter, och genomfört en del andra förändringar för att göra skattesystemet mer effektivt. Det gäller exempelvis tonnageskatten.

Den förra regeringen lämnade över en skenande inflation på över 10 procent och en hög räntenivå, vilket urholkade befolkningens ekonomi och gjorde att alla fick det sämre. Tidöpartierna har fått ned inflationen kraftigt och genomfört ett antal olika skattesänkningar som har gjort att alla har fått det bättre. En vanlig medelinkomstfamilj har kvar 5 000 kronor mer varje månad. Det gynnar elektrikern, sjuksköterskan, polisen och många andra yrkesgrupper, och den sänkningen hade de aldrig fått med en vänsterregering.

När oppositionen talar hör man de inlärdade talepunkterna om att Sverige drar isär och att bara de rika får det bättre. Inget kunde vara mer fel. I går presenterade Statistiska centralbyrån, som är en statlig myndighet, en undersökning som visar att barnfattigdomen är på den lägsta nivån sedan 2014. Antalet barn som lever på låg inkomststandard har gått från 10 procent till 6 procent. Socialdemokraterna styrde, antingen ensamma eller tillsammans med Miljöpartiet, i åtta år. Vad gjorde de under den tiden? Tidöpartierna har nu vänt trenden, men givetvis finns det mer att göra innan vi är nöjda.

Fru talman! Skulle det bli maktskifte i Sveriges riksdag kan vi förvänta oss kraftigt höjda skatter, inte alltid för att skattehöjningarna behövs utan mer av principiella skäl: De rika ska betala mer. Men det gör de ju faktiskt redan. Tjänar du över en viss nivå – lite över 50 000 i månaden – betalar du 20 procent extra i statlig skatt. Och alla kommer vi väl ihåg valpskatten som infördes 1987. Det var en omsättningskatt på värdepappershandel som inte gav några inkomster till staten utan fick aktieaffärerna att flytta utomlands – allt för att tillfredsställa vänsterfalangen inom det socialdemokratiska partiet.

Vi kommer att få se mer av den typen av skattehöjningar. Socialdemokraterna är otydliga med vilka som kommer att omfattas av skattehöjningarna, men mitt tips är att det blir alla. Efter dagens debatt och ledamoten Ekeröth Claussons inlägg är det väl ganska tydligt att vi kan förvänta oss väldigt mycket.

Den som vill se vilka olika skatteförslag oppositionen presenterar kan läsa respektive partis skuggbudget.

Socialdemokraterna vill införa en tillfällig bankskatt som ska ge 12 miljarder kronor per år. De vill återinföra värmskatten, som ibland kallas beredskapsskatt, i flera olika steg. Vilka kommer att omfattas av den? De vill även ha progressiv beskattning av ISK och andra skattehöjningar på kapitalinkomster.

Miljöpartiet är faktiskt det parti som vill höja skatterna mest. Man vill höja koldioxidskatten på bensin och diesel. Man vill ha återinförd flygskatt och bankskatt. Man vill också ha ett minskat jobbskatteavdrag, det vill säga en indirekt skattehöjning på arbete.

Vad vill då Vänsterpartiet? Jo, man vill ha höjd skatt för personer som tjänar över 50 000 kronor per månad. Man vill ha en bankskatt. Man vill avskaffa både rutavdraget och rotavdraget, vilket skulle innebära att folk får betala mer. Man vill ha höjd skatt på ISK. Man öppnar även för en återinförd statlig fastighetsskatt.

Centerpartiet, som kommer att ingå i en vänsterregering om man ska tro Birgitta Ohlsson, vill någonting helt annat. Man vill sänka inkomstskatterna och arbetsgivaravgifterna, vilket kanske inte är fel i sig.

Som jag tidigare har tagit upp i olika debatter i kammaren behöver Sverige en skattereform. Principerna bakom 1991 års skattereform är fortfarande vägledande för dagens system, men genom olika beslut har skattesystemet gjorts mer komplicerat och mindre överblickbart. Kommunal-skatt på 30 procent, statlig inkomstskatt på 20 procent och enhetlig moms gäller inte längre.

Även verkligheten har förändrats genom internationaliseringen, digitaliseringen och övergången från industriföretag till den allt viktigare tjänstesektorn, och AI kommer att innebära att arbetsmarknaden förändras.

Alla skattesakkunniga som jag har talat med under det senaste året har sagt att det viktigaste är att se över inkomstskatterna. Sverige kan inte ha alltför avvikande skatter på inkomster i en värld där man kan jobba i ett land och bo i ett annat. Därför behöver vi ta ett helhetsgrepp om skattesystemet så att i alla fall en majoritet av riksdagen kan ställa sig bakom en skattereform, eller åtminstone principerna, även om vi inte når konsensus om nivåerna.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till förslaget i skatteutskottets betänkande.

(Applåder)

Anf. 96 JAMAL EL-HAJ (-):

Fru talman! Jag vill gärna lyfta fram fyra av de motioner som behandlas i betänkandet.

På det amerikanska skatteverkets byggnad i Washington DC är följande ord inhuggna: Skatt är priset vi betalar för ett civiliserat samhälle. De påminner oss om en grundläggande sanning: Utan en rättvis fördelning av resurser kan vi inte bygga ett samhälle där alla får möjlighet att leva ett gott liv.

Vår väg framåt är tydlig. Jag tror på en reglerad marknadsekonomi där staten sätter ramarna, skyddar de svaga och samtidigt skapar utrymme för mer innovation. Staten kan inte abdikera inför marknadskrafterna – den måste styra dem. Att lämna klimatet, välfärden och rättvisan åt en oreglerad marknad är att svika både dagens och morgondagens generationer.

För att klara av klimatomställningen och stärka vår välfärd krävs modiga investeringar. Företag som bidrar till omställningen ska premieras, medan verksamheter som skadar människor eller miljö ska bära sina verkliga kostnader.

Skatter ska inte bara finansiera välfärden utan också forma framtiden. Genom progressiva skatter och rättvis fördelningspolitik kan vi minska arbetslösheten och bekämpa barnfattigdomen. Ett jämlikt samhälle är inte bara mer humant utan också mer stabilt och hållbart.

Fru talman! Sverige har en av världens starkaste fackföreningsrörelser. Detta har tjänat oss väl. I samverkan med ansvarstagande arbetsgivare har fackföreningarna bidragit till hög produktivitet och fungerande välfärd. Den svenska modellen bygger på att arbetsmarknadens parter tar ansvar för lönebildningen, och därför är en ömsesidig avdragsrätt rimlig. Fackligt medlemskap bör vara avdragsgillt, precis som arbetsgivarnas avgifter redan är. Det stärker balansen och hela arbetsmarknaden.

Vi måste dock också se framåt, fru talman. Det nuvarande skattesystemet är omkring 40 år gammalt. Det har lappats och lagats, men det räcker inte längre. Vi kan inte lösa dagens problem med gårdagens system.

Skattekvoten låg runt 50 procent på 80-talet. I dag är den omkring 42 procent. Vi möter 2020-talets utmaningar – fler äldre, en växande befolkning och ökade krav på välfärden – med ett skatteuttag som i praktiken har stått still i över 40 år. Konsekvenserna ser vi redan i form av ökade klyftor, pressade kommuner, nedskärningar i skolan och en sjukvård som går på knäna. Vi kan inte möta morgondagens behov med gårdagens skattenivåer. Något måste göras.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 9 Punktskatt

Skatteutskottets betänkande 2025/26:SkU16
Punktskatt
föredrogs.

Anf. 97 ERIK HELLSBORN (SD):

Fru talman! Då ska vi alltså diskutera punktskatterna. Sverigedemokraterna står bakom utskottets förslag till beslut.

Sveriges skattepolitik måste präglas av rättvisa, logik och respekt för människors vardag, men så är inte alltid fallet. Trängselskatten har till exempel blivit något helt annat än vad den från början utlovades att vara. Den skulle minska trafiken och förbättra miljön i våra storstäder, men verkligheten ser annorlunda ut. Vi ser i dag hur denna skatt fungerar som en extra pålaga på människor som inte har något alternativ till bilen. Det är en straffskatt på arbetare, småföretagare och pensionärer som kämpar för att få livspusslet att gå ihop.

Trängselskatten slår särskilt hårt mot låg- och medelinkomsttagare. För många är bilen inte en lyx utan en nödvändighet. Det handlar om att kunna ta sig till jobbet, skjutsa barnen till skolan eller ta sig till vårdcentralen. Skatten gör det dyrare att arbeta, inte minst för dem som bor i ytterområden eller på landsbygden, där tillgången till kollektivtrafik är begränsad. Det här är både orättvist och samhällsekonomiskt ineffektivt.

Folkomröstningen om trängselskatt i Göteborg ger också en fingerisning om ett lågt folkligt stöd. Det kan därför vara värt att titta på en successiv utfasning av trängselskatten för att i stället söka andra lösningar.

Trängselskatten är dock inte den enda skatt som behöver ses över, fru talman. Framöver vill vi även se ett avskaffande av malusbeskattningen. Den drabbar dem som behöver använda större fordon, till exempel företagare eller funktionsnedsatta som behöver extra lastutrymme för exempelvis en ramp eller en rullstol. Malus resulterar också i att färre byter till modernare fordon, vilket ironiskt nog leder till ökade utsläpp. Den är samtidigt i praktiken en straffskatt för handikappade. Det är dags att skrota detta misslyckade system.

En översyn av kemikalieskatten är också önskvärd. Den är i praktiken en straffskatt på hemelektronik som har minimal miljöeffekt men stor negativ påverkan på svenska företag och konsumenter. Den svenska marknaden är helt enkelt för liten för att påverka stora, globala företagsutbud, och skatten fungerar därför bara som ett extra påslag för konsumenten utan att miljön vinner något alls på det.

Fru talman! Det finns också skatter som vi har förändrat till det bättre under mandatperioden. Den differentierade alkoholskatten har inte bara gynnat små företag och hjälpt dem att expandera utan har samtidigt gjort en insats för svensk turistnäring och dryckeskultur. Den sänkta bränsleskatten har i kombination med minskad reduktionsplikt gjort bensin och diesel flera kronor billigare, och sänkningar av elskatten har räddat många svenska hushåll från att fullständigt ruineras. Mycket gott har gjorts, men mer återstår att göra.

(Applåder)

Anf. 98 KALLE OLSSON (S):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 23 om kemikalieskatten.

Punktskatter är alltså konsumtionskatter på vissa varor och tjänster. Det är skatter som sammantaget genererar betydande intäkter till staten, väl över 100 miljarder per år. Precis som andra skatter ger de medel som vi kan använda till olika kollektiva nyttigheter, så när man tankar bilen, slår på strömbrytaren eller inhandlar fredagsölen kan man ha med sig att man också bidrar till det gemensamma, vilket kanske kan skänka någon form av tillfredsställelse även i dessa dyrtider.

Det som annars utmärker punktskatter är att de ofta har ett ytterligare syfte än det rent fiskala, nämligen att verka styrande. Det finns många åsikter om hur punktskatterna styr och slår. Exempelvis har nykterhetsrörelsen och de alkoholproducerande aktörerna diametralt olika uppfattning om huruvida nivån på spritskatten, vinskatten och ölskatten är rätt.

Som ledamöter i skatteutskottet har vi den stora förmånen att få ta del av bredden i de synpunkter som finns om punktskatterna, och det är viktigt att ta in den. Många vill ju påverka sin punktskatt i en mer fördelaktig riktning. Personligen slås jag av att det ofta finns om inte goda så rimliga argument också för synpunkter jag initialt kan vara ganska skeptisk till. En vanlig invändning är att en viss skatt leder fel och inte har den stymningseffekt vi vill uppnå. Ibland är dessa invändningar rimliga, och ibland är kritiken mer ett utslag av att det är en ovälkommen kostnad som äter upp marginalerna. Oavsett vad är det viktigt att återkommande fundera på skatternas verkan och om de styr i den riktning vi vill att de ska styra i.

Folkhälsa och miljöhänsyn är två exempel där rätt utformade punktskatter kan bidra i en mer positiv riktning. Sverige var till exempel ett av de första länderna att införa en koldioxidskatt; det gjordes under tidigt 90-tal. Inte rätt utformade kan punktskatter bli mer av kostsamma irritationsmoment. Ett exempel som alltmer tyder på det senare är kemikalieskatten, eller elektronikskatten i vardagligt tal.

Syftet med elektronikskatten är att minska förekomsten av farliga ämnen i människors hemmiljö genom att beskatta vitvaror som kylskåp, mikrovågsugnar och elektronik som innehåller vissa flamskyddsmedel.

Syftet med skatten får alltså beskrivas som gott, men utvärderingar visar att den varken haft positiva miljöeffekter eller varit kostnadseffektiv. Elektronikmarknaden är global, och Sverige står för bara några tiondelars procent av den totala marknaden. En elektronikskatt i Sverige påverkar inte tillverkningsprocesserna i någon större utsträckning, utan skatten blir i huvudsak en extra kostnad för importörer, svenska handlare och i slutändan redan hårt pressade svenska hushåll.

Punktskatter är kanske inte i epicentrum för de stora skattepolitiska tvisterna. Vi socialdemokrater menar dock att utformningen av elektronikskatten bör ses över för att säkerställa att skatten ger önskvärda effekter. Det mest rimliga kan vara att lyfta upp frågan till europeisk nivå och eftersträva ett mer samlat europeiskt svar.

I både detta och tidigare betänkanden om punktskatter kan man notera en bred samsyn hos partierna om att elektronikskatten är problematisk och bör ses över eller, som vissa argumenterar för, rent av avskaffas direkt. I det borgerliga lägret har kritiken mot elektronikskatten varit tydlig under lång tid. Innan man hamnade i styrande ställning 2022 var man jättemycket emot skatten, men sedan har man mjuknat. Det framstår därför som lite märkligt att inte fler partier kan ställa sig bakom en översyn av skatten.

Frågan om elektronikskatten är en av många exempel på varför Sverige skulle må bra av en bredare skatteöversyn. Utgångspunkten för en sådan översyn bör bland annat vara att eftersträva stabila skatteintäkter för att säkra finansieringen av våra gemensamma åtaganden men också att skapa förutsägbarhet så att medborgare och företag vet vad som gäller och, apropå elektronikskatten, förstår syftet med skatten.

(Applåder)

Anf. 99 BORIANA ÅBERG (M):

Fru talman! I måndags kom beskedet från regeringen att skatten på drivmedel skulle sänkas tillfälligt för att motverka följderna av kriget i Mellanöstern. Skatten på bensin sänks till EU:s miniminivå och blir cirka 1 krona billigare per liter vid pump medan skatten på diesel sänks med cirka 40 öre per liter vid pump.

Det pågående kriget i Mellanöstern har inneburit en störning på de globala energimarknaderna och har medfört snabba prisökningar på olja och gas, vilket om utvecklingen blir långvarig riskerar att hämma den ekonomiska utvecklingen globalt och i Sverige.

Därför agerar regeringen kraftfullt och snabbt. Högre energipriser kan medföra minskad köpkraft samtidigt som företagens produktionskostnader ökar. Därför är det viktigt att stötta de svenska hushållen. Människor som jobbar, bidrar till samhället och kämpar med vardagspusslet ska känna att stöd finns när krisen kommer. Regeringen tar höjd för att krisen kan bli långvarig och kommer att ansöka om undantag hos EU-kommissionen för att få sänka skatten på bränsle ytterligare. Det skulle kunna öppna för en sänkning med uppemot ytterligare 3 kronor per liter.

Tyvärre har inte alla samma krisinsikt. Redan timmarna efter regeringens presskonferens uttalade Miljöpartiets språkrör att regeringen genom sänkt drivmedelsskatt låser fast hushållen i ett fossilberoende.

Fru talman! Varje gång någon i talarstolen talar positivt om skattesänkningarna på drivmedel kommer någon annan talare och utmålar dessa som ett svidande nederlag för klimatet och miljöarbetet. Men

kritikerna glömmet att sänka drivmedelspriser var ett löfte som Tidöpartierna gick till val på, vilket bidrog till att de fick svenska folkets förtroende att bilda regering.

Svenska folket vill ha drivmedelspriser som man har råd med. Politiken med sänkta skatter på drivmedel har en mycket stor legitimitet.

Ytterst få kör bil för nöjes skull. Människor behöver bilen för att få sin vardag att fungera. Undersköterskan som jobbar natt och inte har något annat alternativ än att ta bilen är inte någon miljöbov. Industrierbetaren och småbarnspappan som måste lämna barnen på förskolan och behöver bilen för att komma i tid till jobbet är inte någon miljöbov. De som bor utanför tätorterna i områden där kollektivtrafiken är gles är inte heller några miljöbovar. I ett avlångt land med stora avstånd som Sverige är mobilitet en nödvändighet, inte någon lyx.

Detsamma gäller flyget. Därför avskaffade regeringen flygskatten, en kontraproduktiv skatt som Vänsterpartiet och Miljöpartiet nu vill återinföra, dessutom i en ny, mer aggressiv version. Miljöpartiet vill dubbla den avvecklade flygskatten, och Vänsterpartiet vill göra den progressiv. Troligtvis blir det både och om olyckan är framme och dessa två tillväxtfientliga partier får vara med och bilda regering efter höstens val.

Oavsett vilket är förslaget om återinförd flygskatt helt verklighetsfrånvänt, särskilt i dessa tider när kriget i Mellanöstern höjer bränslepriserna och Rysslands krig i Ukraina förlänger flygvägarna.

Sverige är det land som har tappat mest tillgänglighet med flyg sedan pandemin. Nyligen meddelade SAS att bolaget ställer in hundratals flygningar under mars och april, detta för att inte vältra över kostnaderna på passagerarna.

Flygbolagen är en del i ett kretslopp som även omfattar flygplatser, markpersonal och en massa andra näringar i anslutning till flygbranschen. Alla vet, eller borde åtminstone veta, hur viktiga de lokala flygplatserna är för ambulansflyget och för beredskapen när ett krig pågår i Sveriges omedelbara närhet. Därför ska flyget inte belastas med extra skatter.

Fru talman! Sverige var en gång ett av världens mest energieffektiva länder, med trygga elförsörjningssystem och låga elpriser. Det lade grunden till en stark och framgångsrik exportindustri och till Sveriges välfärd.

Tyvär är Sveriges robusta elförsörjning, byggd på kärnkraft och vattenkraft, ett minne blott. Decennier av misskötsel och nedstängning av fullt fungerande kärnkraftsreaktorer har inte bara lett till miljarder kronor i förlorat värde utan också till effektbrist, väderberoende och import av smutsig kolkraftsel – och, det sorgligaste av allt, till höga elpriser, särskilt för oss i Skåne och resten av elprisområde 4 och även elprisområde 3.

Den 1 januari sänkte regeringen energiskatten på el med 20 procent. I går kom också beskedet att regeringen vill att den årliga indexeringen av elskatten ska avskaffas.

Snart kommer det att betalas ut elstöd till hushållen som kompensation för de höga elpriserna i januari och februari. Det är naturligtvis välkommet. Dock är stödet något som enbart lindrar symtomen, inte botar sjukdomen.

Det som botar sjukdomen är utbyggnad av fossilfri, väderberoende, planerbar kärnkraft. För första gången på 40 år har vi en regering som ser

till att ny kärnkraft kommer på plats i Sverige, något som framtida generationer svenskar kommer att ha anledning att vara tacksamma för.

Fru talman! Sverige har en välskött ekonomi. Sedan september 2022 har Sverige gått från botten till toppen av EU:s tillväxtliga, inflationen gått från 10 procent till under 2 procent och bolåneräntorna sjunkit. Och kanske viktigast av allt: Skattetrycket är det lägsta på 50 år – ja, faktiskt ända sedan Gunnar Strängs dagar.

Vi moderater anser att vanliga människor ska ha makt över den egna ekonomin. Det ska löna sig att gå upp, gå till arbetet, kämpa och göra rätt för sig.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag, fru talman.
(Applåder)

Anf. 100 ANDREA ANDERSSON TAY (V):

Fru talman! Vi står i dag inför en planetär trippelkris. Global upphettning, förlust av biologisk mångfald och föroreningar hotar våra framtida livsmöjligheter. Det finns mycket som måste göras för att ta oss ur dessa kriser, och skattepolitiken är ett verktyg vi måste använda. Vänsterpartiet vill se en genomgripande skattereform som utjämnar de ekonomiska och regionala klyftorna och främjar ett hållbart resursutnyttjande med låg miljö- och klimatpåverkan i enlighet med våra klimat- och miljömål.

Ett viktigt steg är att snabbt avveckla de klimatskadliga subventionerna. Den förra regeringen avvecklade några få av dem, men den nuvarande regeringen har tydligt visat att den inte prioriterar klimatomställningen. Det är bråttom att vidta åtgärder för att Sverige ska komma på banan igen i arbetet för nollutsläpp.

Ett exempel är den nuvarande utformningen av reseavdraget, som gynnar bilåkande höginkomsttagare i storstäder. Riksdagen beslutade 2022 att göra om systemet, men det stoppades av den nuvarande regeringen. Vi vill se en handlingsplan för hur kvarvarande klimatskadliga subventioner kan avvecklas i närtid. Därför yrkar jag bifall till reservation 8.

Ett annat exempel på en klimatskadlig subvention är skattenedsättning för fossil diesel inom jordbruket. Klimatpolitiska rådet bedömde i sin rapport 2025 att regeringen borde förstärka och effektivisera stödet till klimatåtgärder i jordbruket och lyfte bland annat behovet av att snabbt fasa ut skattenedsättningar för fossil diesel. Detta ska kombineras med kompensatoriska styrmedel som gör att lantbrukares konkurrenskraft inte försämras.

Vi i Vänsterpartiet instämmer med Klimatpolitiska rådet och anser att regeringen måste verka för en snabb utfasning av skattenedsättning för fossil diesel och samtidigt införa kompensation till jordbrukare för att undvika negativ påverkan på deras lönsamhet.

Fru talman! Det är viktigt att styrmedel utformas på ett sätt som gör att de inte förstärker utan minskar klyftor mellan stad och landsbygd samt att man sätter in kompensatoriska åtgärder för att undvika negativa fördelningseffekter. För att möta en ökad elektrifiering av vägtrafiken med starkt regional rättvisa är det viktigt att påbörja arbetet med en reform av vägtrafikbeskattningen.

Vi vill se en utredning av förutsättningarna för en geografiskt anpassad vägskatt för personbilar, med en högre vägskatt i storstäder som har god tillgång till kollektivtrafik och en låg eller slopad vägskatt på landsbygden där alternativ till bil saknas. En differentierad vägbeskattning av den här typen kan styra mot mer hållbara transportslag, samtidigt som den skulle bidra till stärkt regional rättvisa.

Potentialen för ett mer transporteffektivt samhälle är störst i storstäder och större städer. Större städers miljö- och klimatpåverkan från transporter kan åtgärdas exempelvis med hjälp av trängselavgifter och satsningar på bättre kollektivtrafik och möjligheter att cykla.

En kommun kan i dag inte själv fatta beslut om att införa trängselavgift. Det tycker vi är fel. Kommuner och regioner bör själva få avgöra om de vill införa trängselavgifter och hur de ska använda intäkterna.

I dag undantas eldrivna kollektivtrafikfordon som tåg, tunnelbana och spårvagn från energiskatt i Sverige. Elektrifierade bussar omfattas dock inte av denna skattebefrielse, trots att de bidrar till minskade utsläpp och mindre luftföroreningar och buller. Möjligheter för regeringen att låta elbussar omfattas av samma befrielse från energiskatt finns redan i energiskattedirektivet. EU-kommissionen har bekräftat det och godkänner att medlemsstater inför skattebefrielse för elbussar.

Vi menar att Sverige bör utnyttja den här möjligheten. På samma sätt som annan eldriven kollektivtrafik är undantagen från energibeskattning bör även elbussarna vara det.

Fru talman! Den tunga lastbilstrafiken betalar i dag inte för den påverkan den har genom sina externa kostnader för samhället i form av exempelvis miljö- och klimatpåverkan och slitage på vägarna.

Vänsterpartiet har under lång tid förespråkat en avståndsbaserad skatt på tunga lastbilar som ska vara möjlig att differentiera. I samarbete med oss tog den tidigare regeringen fram en promemoria där det föreslogs att beskattningen av tung lastbilstrafik ändras från en tidsbaserad till en avståndsbaserad beskattning.

Förslaget syftar till att lastbilstrafiken i högre grad ska betala för sina externa kostnader och i större utsträckning bidra till att finansiera infrastruktur och jämna ut konkurrensförhållandena mellan svensk och utländsk lastbilstrafik som kör i Sverige. Det är hög tid att det här genomförs.

Fru talman! Flygresor orsakar en oproportionerligt stor del av växthusgasutsläppen och måste därför minska kraftigt. Vänsterpartiet vill ha en progressiv flygskatt som innebär att resenärerna betalar mer skatt ju mer de flyger. Vid den första flygresan ska skatten vara ganska låg för att sedan successivt höjas i takt med att flygresorna ökar i antal.

Fru talman! Vid sidan om klimatkrisen står vi som sagt också inför en föroreningskris. Sedan 2017 finns det en skatt på kemikalier i viss elektronik som syftar till att minska förekomsten av farliga ämnen i människors hemmiljö.

En utvärdering av Skatteverket och Kemikalieinspektionen visar att skatten inte har fått de positiva miljöeffekter som man tänkte sig och att den inte heller är kostnadseffektiv. Vänsterpartiet vill därför att skatten utvärderas och revideras för att se till att den inte motverkar återanvändning och cirkulära lösningar.

Med anledning av hoten mot den biologiska mångfalden, och mer specifikt mot pollinatörer, är det också mycket angeläget att Sverige får en bättre beskattning av bekämpningsmedel. Dagens beskattning har tyvärr alldeles för liten miljöeffekt. Danmark, Norge och Frankrike har en betydligt starkare lagstiftning, där skatten ökar med medlets giftighet, vilket har lett till att lantbrukare byter till mindre giftiga medel.

Vänsterpartiet ser ett stort behov av att införa en differentierad beskattning av bekämpningsmedel i Sverige som i likhet med vad som gäller i andra länder ökar med medlets giftighet. Intäkterna från skatten bör återföras till lantbruket för att utveckla hållbara växtskyddsmetoder.

Anf. 101 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Fru talman! Tack för anförandet, Andrea Andersson Tay, och välkommen till skatteutskottets debatt!

Ledamoten sa att hennes parti vill ha en progressiv flygskatt. Ju mer man reser, desto högre skatt ska man alltså betala. Förutom de principiella invändningar jag har mot flygskatten, nämligen dess negativa påverkan på Sveriges konkurrenskraft och på tillgängligheten och dess oklara klimatnytta eftersom skatten inte tar hänsyn till huruvida flyget använder miljövänligt bränsle eller inte, handlar det framför allt om dess brist på effektivitet. En nationell skatt gör inte någon skillnad, utan det vore mycket bättre om man kan komma överens på EU-nivå eller globalt.

Mina frågor handlar om den praktiska utformningen. Vem kommer att hålla reda på hur mycket en person flyger? Ska de olika flygbolagen bli skyldiga att rapportera till någon instans? Ska var och en i sin deklaration uppge hur många gånger man har rest? Hur ska det kontrolleras att man har uppgett det exakta antalet resor? Kommer det att spela någon roll om man reser i jobbet eller nöjesreser? Kommer det att spela roll om man reser i inrikes eller utrikes, inom Europa eller till någon annan kontinent?

Fru talman! Jag tycker att detta är mycket intressanta frågor att få svar på.

Anf. 102 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik:

Fru talman! Låt oss börja med att konstatera att flygandet måste minska om vi ska nå klimatmålen.

Flyget står för en oproportionerligt stor del av utsläppen, särskilt sett till hur många människor som flyger på ett år och hur mycket utsläpp som kommer från flygandet.

Det skulle naturligtvis vara alldeles utmärkt om man kunde lösa sådana här frågor på internationell nivå, men tyvärr finns inte de möjligheterna i dag. Då måste vi använda de medel som står till buds, och därför lägger Vänsterpartiet fram förslaget om progressiv flygskatt. För oss är det viktigt att man tillgodoser den personliga integriteten när man utformar en sådan här skatt. Det har vi varit tydliga med, och vi vill såklart också att skatten effektivt tjänar sitt syfte: att minska flygandet.

Utöver det kan jag tyvärr inte ge några detaljer i dag. Om Boriana Åberg har fler frågor om detta får hon jättegärna ställa dem vid ett annat tillfälle till Vänsterpartiets trafikpolitiska talesperson, som säkert har djupare kunskaper.

Anf. 103 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att vi behöver minska flyget. Däremot borde vi satsa mer på miljövänliga lösningar, som redan finns. Det finns flygbränsle som framställs av uttjänt matolja, och det finns elflyg. Det finns alla möjligheter att öka tillgängligheten och konkurrenskraften i Sverige genom flyg.

Frågan om hur man ska hålla reda på hur mycket människor reser för att applicera en skatt är också en ideologisk fråga. Andrea Andersson Tay representerar ett parti som i sina rötter har varit väldigt – hur jag nu ska säga detta på ett snällt sätt – framgångsrikt i att övervaka människor.

Storebror ser dig. Jag kommer själv från Bulgarien, ett land som har styrts av föregångarna till Andrea Andersson Tays parti. Där var det verkligen inte någon frihet och inte heller någon jämlikhet, trots att man ville ha ett samhälle där alla var jämlika. I stället körde man helt över individens behov i namn av en lysande framtid och ett lysande samhälle – det socialistiska och kommunistiska samhället.

Jag är därför väldigt orolig för en progressiv skatt där man ska kontrollera hur mycket människor reser, för det kommer oundvikligen att utmynna i ett kontrollsamhälle, som jag inte vill ha. Jag vill understryka, fru talman, att jag inte heller vill ha flygskatt.

(Applåder)

Anf. 104 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik:

Fru talman! Jag beklagar verkligen de dåliga erfarenheter som Borian Åberg har från sitt ursprungsland.

Ett sådant system är naturligtvis inte något som Vänsterpartiet står bakom. Det finns partier som i dag lägger fram förslag som innebär ökad övervakning i Sverige. Bland dem finns inte Vänsterpartiet, utan det handlar i allra högsta grad om den sittande regeringen.

Den stora skillnaden mellan Vänsterpartiet och Moderaterna när det gäller klimatpolitiken är att vi å vår sida lyssnar till forskningen och vill se till fakta medan Moderaterna å sin sida bygger sin klimatpolitik på fantasier och förhoppningar av olika slag.

Biobränslen är i dag en ytterst begränsad företeelse inom flyget. Enligt forskningen finns det i dag inga förutsättningar att göra flyget klimatneutralt.

Den möjlighet vi har är därför att kraftigt minska flygandet, och det måste vi göra.

Anf. 105 CECILIA ENGSTRÖM (KD):

Fru talman! Vi behandlar i dag frågan om punktskatter – skatter som i mycket hög grad påverkar människors vardag. Det handlar om vad det kostar att ta sig till jobbet, att driva ett företag, att värma sitt hem och att leva ett vanligt liv i Sverige.

Det är viktigt att sätta denna debatt i sitt sammanhang. Sverige befann sig för några år sedan i en situation där kostnaderna för bland annat drivmedel och energi hade drivits upp till nivåer som slog hårt mot hushåll och småföretagare. Det är de som inte har några realistiska alternativ till bilen och som är beroende av rimliga energikostnader.

Fru talman! Sedan 2022 har Kristdemokraterna och regeringen steg för steg lagt om politiken. Vi har sänkt skatten på bensin och diesel och

justerat reduktionsplikten och därigenom pressat tillbaka drivmedelspriserna. Det har inte varit symbolpolitik; det har varit konkreta lättnader i människors plånböcker.

Man har också agerat på energiområdet. I ett läge där elpriser och energikostnader har utgjort en stor källa till oro för både hushåll och företag har regeringen prioriterat stabilitet och konkurrenskraft. Detta är en tydlig kursändring från en politik där skatter i hög grad används för att styra till en politik där man också väger in människors faktiska livsvillkor.

Fru talman! Detta bekräftades också så sent som i måndags när regeringen höll en presskonferens. Återigen betonades behovet av att hålla ned kostnaderna för hushåll och företag. Fokus ligger på att stärka ekonomin, värna köpkraften och säkerställa att Sverige inte tappar i konkurrenskraft. Det är ett bra besked. I tider av internationell kris och ekonomisk osäkerhet behövs inte fler pålagor, utan det behövs stabilitet och ansvar samt en regering som agerar som man nu gör när man sänker såväl drivmedelspriserna som energiskatten.

Fru talman! Mot denna bakgrund blir också reservationerna i betänkandet tydliga. Här finns förslag om att ändra eller skärpa olika punktskatter på drivmedel, energi och transporter. Det är förslag som riskerar att återigen öka kostnaderna för vanliga människor. Vi kristdemokrater menar att det är fel väg att gå. Klimatomställningen är nödvändig, men den måste ske på ett sätt som människor klarar av. Om politiken blir för dyr eller uppfattas som långt ifrån människors verklighet riskerar den att tappa i legitimitet.

Fru talman! Punktskatterna måste också ses i ett större sammanhang, nämligen Sveriges konkurrenskraft. Företag som verkar i Sverige konkurrerar inte bara med varandra utan också med företag i andra länder. Om kostnaderna för energi, transporter och produktion blir för höga riskerar investeringar att utebli och jobb att försvinna från Sverige. Det är därför avgörande att skattesystemet inte försvårar företagande i onödan.

Fru talman! Det handlar i grunden om vilket samhälle vi vill ha. Vi kristdemokrater vill ha ett samhälle där politiken tar ansvar för helheten, där klimatmål, ekonomisk tillväxt och människors livsvillkor vägs samman. Vi vill inte ha ett samhälle där skatter i allt större utsträckning används för att styra människors vardag oavsett konsekvenserna.

Fru talman! Kristdemokraterna vill ha en politik där det lönar sig att arbeta, där företag kan växa och där människor, oavsett var i landet de bor, kan få vardagen att fungera. Därför säger vi nej till förslag som driver upp kostnaderna ytterligare. Jag står därför bakom utskottets förslag i betänkandet, och jag yrkar avslag på motionerna.

(Applåder)

Anf. 106 ULRIKA LILJEBERG (C):

Fru talman! Vi debatterar i dag punktskatter – ett ämne som för många kan låta tekniskt och kanske lite torrt. Men jag vill hävda att det är tvärtom. Det vi talar om i dag är själva fundamentet i vårt samhällskontrakt. Man jobbar, man gör sitt bästa, man följer lagar och regler och man betalar skatt i olika former. I gengäld uppfyller det offentliga, staten, sina åligganden, exempelvis försvar, rättsväsen, välfärd och infrastruktur. Det kallas samhällskontraktet, och i det är skatter en fundamental del. Men skatter är också ett styrmedel där vi vet att man genom att sänka eller höja skatter kan påverka beteenden.

Fru talman! I betänkandet framför oss ser vi ett mönster som har blivit alltför tydligt. En lång rad viktiga och framåtsyftande förslag från Centerpartiet och andra oppositionspartier viftas bort. Regeringen hänvisar till pågående arbete och menar att allt är i stort sett i sin ordning. Men för den som driver ett företag på landsbygden, för den som är beroende av bilen för att få vardagen att gå ihop eller för den som vill investera i den gröna omställningen är allt inte i sin ordning. Verkligheten utanför Rosenbads väggar är en annan.

Centerpartiet ser skatter som ett av våra mest kraftfulla styrmedel. Vi kan, och vi ska, använda skattepolitiken för att bygga Sverige starkare. Vår princip är enkel och har varit vägledande för oss i många år, nämligen en grön skatteväxling. Vi ska höja skatten på det vi vill ha mindre av, det vill säga utsläpp och miljöförstöring, och vi ska använda intäkterna för att sänka skatten på det vi vill ha mer av, det vill säga jobb och företagande, som i sin tur skapar tillväxt och ökade skatteintäkter till vår välfärd.

Låt oss tala om landsbygden. För den som bor i Vansbro, Krokombro eller Limmared är bilen inte ett val, utan den är en absolut nödvändighet för att få livet att gå ihop. Att då, som vi har sett under lång tid, straffbeskatta avstånd är både orättvist och kontraproduktivt. Vi vet från Trafikanalys rapporter att landsbygdens bilister redan betalar långt mer än de samhälls-ekonomiska kostnaderna för sitt bilåkande, medan det är tvärtom i städerna.

Centerpartiets svar är inte en ensidig skattesänkning som främst gynnar storstadsbilismen, utan det handlar om riktade och rättvisa reformer. Vi har föreslagit ett reseavdrag med högre milersättning på landsbygden och en kraftigt sänkt drivmedelsskatt just där alternativen till bilen saknas. Detta är också anledningen till att vi har drivit på så att den tillfälliga nedsättningen av skatten på jordbruksdiesel inte bara ska förlängas utan också permanentas och göras om till ett teknikneutralt jordbruksavdrag.

Sveriges bönder är ryggraden i vår livsmedelsförsörjning, och de behöver långsiktiga och konkurrenskraftiga villkor. De ska inte behöva leva med en ständig osäkerhet, beroende av tillfälliga förlängningar i årliga budgetar. Det är en fråga om strategisk självförsörjning och trygghet för hela vårt land.

Fru talman! Ett annat område där regeringens passivitet är påtaglig rör våra småföretagare. Sveriges små och medelstora företag är motorn i vår ekonomi. De skapar fyra av fem nya jobb. Centerpartiet välkomnar därför den sänkta alkoholskatten för småproducenter, men vi vill gå längre och höja taket så att fler kan omfattas.

Vi i Centerpartiet vill också differentiera spelskatten för att hämma riskfyllt spelande på nätkasinon till förmån för spelformer som är kopplade till idrott och föreningsliv i hela landet, till exempel travet.

Sammanfattningsvis ser vi ett mönster. När Centerpartiet föreslår konkreta åtgärder för att påskynda klimatomställningen, förenkla för företagare och skapa rättvisa villkor mellan stad och land svarar regeringen med passivitet, hänvisningar till pågående arbete och en ovilja att ta problemen på det allvar de förtjänar.

Det duger inte. Förtroendet för våra gemensamma system bygger på att de fungerar, att de är rättvisa och att staten agerar med kraft och vision. Vi behöver en bred skattereform som tar ett helhetsgrepp, det vill säga en reform som förenklar, som sänker skatten på jobb och företagande och som

på riktigt växlar över skattebördan till miljöskadliga utsläpp. Det är så vi bygger ett starkare, grönare och mer sammanhållet Sverige.

Fru talman! Med det sagt yrkar jag bifall till Centerpartiets reservation 27 om skatt på spel.

Anf. 107 ANDERS EKEGREN (L):

Fru talman! Dagens debatt handlar om punktskatter. I huvudsak kan man säga att vi har punktskatter för två olika syften, som i och för sig kan förenas.

Det första syftet är att punktskatter är rent fiskala. Staten behöver pengarna för att använda dem för olika ändamål. Vägsikten kan väl anses vara en sådan skatt.

Det andra syftet är att staten vill styra konsumtionen. Det kan gälla att minska koldioxidutsläppen, minska alkoholkonsumtionen eller styra mot användning av mer miljövänliga alternativ.

I dag ska vi behandla motioner som spänner över ett brett område, nämligen energiskatter, drivmedelsskatter och trängselskatt samt skatt på flyg, alkohol och bekämpningsmedel – för att nämna några områden.

Punktskatter lever inte ett självständigt liv. Först tar staten ut skatt på inkomst från arbete och pension. Därefter betalar medborgarna, med tidigare beskattade medel, såväl moms som olika punktskatter.

Den 1 januari förra året sänktes två punktskatter, på bensin och diesel, eftersom kostnaderna för den enskilde konsumenten närmade sig 30 kronor per liter. Trumps krig mot Iran ställer verkligen till det för såväl den svenska ekonomin som världsekonomin. I dag har kriget hållit på i nästan en månad, och ingen fred är i sikte. Det har medfört kraftiga prisuppgångar på bensin och diesel. Tidöpartierna kommer därför att sänka skatten på bensin och diesel till EU:s miniminivå under fem månader, från den 1 maj till den 30 september. Det handlar om 40 öre på diesel och 1 krona på bensin.

Det är en viktig åtgärd för att undersköterskan som bor på landet ska kunna ta sig till sitt jobb. Vill man att hela landet ska leva krävs det faktiskt åtgärder.

Det ska bli intressant att se hur oppositionen, framför allt Vänsterpartiet och Miljöpartiet, kommer att ställa sig till detta. Mycket talar för att de i stället vill höja skatterna på bensin och diesel.

Fru talman! Jag tänker i denna debatt i kammaren fokusera på energiskatterna. Att staten behöver pengar till olika ändamål kommer vi inte ifrån, men att lägga betydande skatter på el känns inte som rätt prioritering. Den negativa miljöpåverkan som elen eventuellt kan föra med sig, beroende på hur den produceras, löses bäst genom skatt på utsläpp.

Sveriges energisystem har blivit mindre robust och planerbart genom vänsterpartiernas onödiga och förtida avveckling av kärnkraften. Den ledde till att ett av världens bästa energisystem med kärnkraft och vattenkraft som huvudsakliga energislag kraftigt försvagades. Sverige var tidigare självförsörjande dygnet runt och året runt. Det var bra för företagens och hushållens ekonomi och för klimatet, och det var säkerhetspolitiskt klokt.

Avvecklingen har lett till effektbrist när vi behöver elen som mest. Sverige behöver en mix av olika energislag där kärnkraften ingår som en viktig del och på ett bra sätt kan kombineras med mer väderberoende energislag. Det är oerhört viktigt att det finns planerbar kraft. Under

vintern är soltimmarna få. I år var det även så kallt att vindkraften helt enkelt stod still. Liberalerna har inte något emot förnybara energislag, men vi måste ha mycket av säkra energislag som baskraft.

Fru talman! Elskatten har vissa år varit väldigt betungande för företag och privatpersoner i framför allt södra Sverige. Därför har regeringen under tidigare år gått in med stöd under vinterhalvåret. Även i år sänker regeringen energiskatten, med 10 öre per kilowattimme, vilket innebär cirka 2 000 kronor per år för en villaägare. Sänkningen med nästan 20 procent gäller hela landet.

Det råder en bred politisk samsyn om att vi behöver ställa om vårt energisystem. Det har ju funnits olika skäl till att ha en punktskatt på el, från rent fiskala skäl till oljepriser och energieffektiviseringar. Nu borde energiskatterna snarare sänkas för att gynna elektrifieringen i Sverige. Sveriges konkurrenskraft och välfärd bygger på att det finns tillgång till fossilfri energi till konkurrenskraftiga priser. Det är viktigt för både företag och privatpersoner.

Liberalernas uppfattning är att energiskatterna är för höga, och jag uppfattar att även de andra Tidöpartierna har insett det. Det är därför vi sänker dem. Företrädare för framför allt Socialdemokraterna har i kammaren gjort stor affär av när indexering av elskatterna kommer att tas bort. Nu händer det. Förslaget är att indexeringen av elskatten ska tas bort från och med den 1 januari 2027.

Socialdemokraterna hade under åtta år möjlighet att genomföra denna förändring. Men förändringen sker nu tack vare Tidöpartierna, och Liberalerna anser att det är en väldigt bra åtgärd.

Även andra åtgärder är möjliga. Det viktiga är att vi sänker skatten på el för att gynna elektrifieringen.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 10 Våldsbrott och brottsoffer

Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU12
Våldsbrott och brottsoffer
föredrogs.

Anf. 108 PONTUS ANDERSSON GÄRNVALL (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi betänkandet *Våldsbrott och brottsoffer*. Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, bland annat med hänvisning till pågående arbete.

Under alltför lång tid har fokus i kriminalpolitiken legat på förövarens väl och ve, på att gärningsmannen på mest effektiva sätt ska rehabiliteras och återanpassas till samhällsgemenskapen. Det är inte fel i sig. Frågan är inte svart eller vit. Men det är uppenbart att fokuset på brottsoffrets upprättelse har åsidosatts när fokuset har varit på grova våldsbrottslingars rehabilitering och återanpassning till samhället.

Det finns egentligen hur många exempel som helst, sedan lång tid tillbaka, på att samhället borde ha agerat med full kraft men gång på gång, av olika skäl, har struntat i brottsoffrens situation.

Anledningen till att jag kan uppfattas som kategorisk är att politiken aktivt har valt att inte agera trots att man har insett att fel begåtts och att man hade kunnat skydda människor från att utsättas för samma sak i framtiden. Det finns mängder av exempel från de senaste årtiondena på flickor som blivit våldtagna av pojkar som var under 15 år och som gått fria eftersom de inte var straffmyndiga.

Nu är Sverigedemokraterna med i lagstiftningsprocessen. Därför sänks straffmyndighetsåldern till 14 år och till 13 år för grova brott.

Det finns exempel på personer som begått en våldtäkt innan de blivit straffmyndiga och som därför gått fria men som dömts för våldtäkt i straffmyndig ålder. Samhället hade kunnat förhindra den framtida våldtäkten om man hade agerat direkt och med full kraft.

Det finns även massor av exempel på flickor och kvinnor som tvingats möta sin förövare på gatan mindre än ett år efter att ha blivit utsatt för en våldtäkt, eftersom straffet var alldeles för kort och fokuset från samhällets sida var på att återanpassa gärningsmannen till samhället.

Nu är Sverigedemokraterna med i lagstiftningsprocessen. Ungdomsrabatten avskaffas helt. Samtidigt ska domstolar använda hela straffskalan, och maximistraffet för våldtäkt höjs till tolv år. Upprepade våldtäkter ska ge livstids fängelse.

Tidigare har regeln varit att brottsoffret själv ska driva in skadestånd från sin gärningsman, till exempel en våldtäktsman. Antingen har han fått betala in själv, eller så har man fått kräva att Kronofogden agerar.

Nu kommer i stället staten att direkt betala ut skadeståndet till brottsoffret. Sedan blir det statens uppgift att driva in pengarna från gärningsmannen. Då slipper exempelvis ett våldtäktsoffer komma i kontakt med sin förövare igen och kan snabbare gå vidare med sitt liv utan att ha den processen hängande över sig. Det är en direkt följd av Sverigedemokraternas och regeringens förändringar som nu kommer att genomföras.

Något annat som förändras i och med den nya lagstiftningen om ersättning till brottsoffer gäller ersättning till personer som frihetsberövats. Tidigare har stora ersättningsbelopp betalats ut till personer som frikänts för brott trots att det varit klarlagt att de gjort sig skyldiga till handlingar som i sig är straffbara och som hade kunnat motivera frihetsberövandet. De senaste tio åren har omkring 800 miljoner kronor betalats ut. Ibland har det varit motiverat. Men det har även skett i fall som det nu välkända exemplet med en kille som begick två grova våldtäkter och dömdes till fängelse men fick 840 000 kronor i ersättning för att han hade suttit frihetsberövad för länge när man upptäckte att han i själva verket var under 18 år vid brottstillfället. Han fick mångdubbelt mer än vad våldtäktsoffren fick i skadestånd tillsammans. Den typen av utbetalningar är det slut på nu med Sverigedemokraternas och regeringens nya lagstiftning.

Jag kan låta kategorisk när jag säger det, men utan Sverigedemokraternas politiska inflytande hade vi inte nått till den punkt där vi förändrar dessa delar av lagstiftningen. Låt mig vara tydlig: Dessa problem har varit kända i decennier. Under denna period har Sverige haft både blå och framför allt röda regeringar. Ingen har åtgärdat detta förrän

nu. Det som Sverigedemokraterna och regeringen har gjort på det kriminalpolitiska området på inte ens fyra års tid, de insatser vi genomfört för att såväl beivra brottslighet som ge brottsoffer upprättelse, har inte någon regering någonsin tidigare varit i närheten av. Det är ett paradigmskifte vi ser i svensk rättspolitik. Jag är oerhört stolt över att få vara med på denna resa, som vi gör tillsammans med våra samarbetspartier inom Tidöavtalet. Steg för steg gör vi Sverige till ett tryggare och friare land.

Anf. 109 SANNA BACKESKOG (S):

Fru talman! Mäns våld mot kvinnor är en livsfarlig epidemi och det yttersta beviset på att samhället är ojämnt. Våldet orsakar ett stort lidande och ger livslånga konsekvenser. Den farligaste platsen för en kvinna i dag är hemmet. Där kontrolleras, plågas, våldtas och mördas kvinnor året om. Våldet kan ta sig många uttryck och omfattar fysiskt, psykiskt, ekonomiskt, materiellt, digitalt och sexuellt våld. En man är ofta som farligast just när kvinnan har samlat stöd och kraft att lämna relationen. Att stoppa mäns våld mot kvinnor är en fråga om trygghet, frihet, respekt och rättvisa.

Fru talman! Det här är mandatperiodens sista betänkandedebatt om brottsoffer. Det är bra att vi i utskottet har kunnat enas om några viktiga frågor. Varken kvinnor som plågas i hemmet, barn som växer upp under hedersförtryck eller barn som utsätts för sexuella övergrepp gynnas av politisk pajkastning eller politisk profitering på den utsattas bekostnad.

Under den här mandatperioden har vi bland annat enats om att förbjuda köp av sexuell handling på distans, att stärka det straffrättsliga skyddet för barn mellan 15 och 17 år som utsätts för våldtäkt eller sexuella övergrepp, att stärka och förbättra kontaktförbudslagstiftningen och att kriminalisera oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp. I samtliga fall har den socialdemokratiska regeringen tillsatt en utredning som legat till grund för en proposition som den nuvarande regeringen lagt på riksdagens bord. Det är bra.

Vi har gemensamt i justitieutskottet riktat ett utskottsinitiativ till regeringen om ett riktat uppdrag till polisen att uppdatera arbetet med de så kallade stoppsidorna för att säkerställa att man stoppar all internettrafik till sidor där det bedrivs handel med verkligt övergreppsmaterial, tecknade bilder eller så kallade pedofildockor. Snart kriminaliserar vi också psykiskt våld och stärker det straffrättsliga skyddet för vissa hedersbrott.

Men kvinnor och barn fortsätter att utsättas, och uppdragen och utredningarna räcker inte till. Samhället och lagen måste stå på den utsattas sida. Vi måste alltså fortsätta, för det är uppenbart att dagens regelverk inte räcker till.

Vi socialdemokrater vill att man utreder och kriminaliserar ekonomiskt våld och eftervåld. För att bättre kunna upptäcka det hänsynslösa våldet i hemmet och samla bevis som håller för lagföring utan att allt ansvar ligger på den utsatta vill vi att polisen i större utsträckning använder hemliga tvångsmedel. Vi vill också se ett omvänt kontaktförbud, så kallad områdesarrest. Det ska vara förövarens givna område som anges och begränsas. Skyddet för den våldsutsatta personen måste alltid väga tyngre än friheten för förövaren.

Fru talman! Våld föder våld. Inget barn i Sverige ska behöva utsättas för våld. Men när det ändå sker måste samhällets samlade resurser finnas där för att bevaka barnens rättigheter och säkerställa skydd, stöd och upprättelse. Konsekvenserna för våldsutsatta barn är ytterst allvarliga. Våldet kan innebära livslånga allvarliga känslomässiga och psykiska skador.

Ett problem som ofta lyfts gällande misstänkta brott mot barn är de långa utredningstiderna. Rädda Barnen har gjort granskningar som visar på stora brister och ojämlikhet över landet. Sveriges Radio granskade i januari 200 fall av barnfridsbrott och konstaterade att endast hälften av utredningarna genomförts inom föreskriven tid.

Vi socialdemokrater vill se en nationell strategi för att förebygga, upptäcka och stoppa våld mot barn. Vi vet att barnahus kan vara en otroligt bra verksamhet för våldsutsatta barn. Men det behövs jämlik tillgång över landet. Vi vill att man inför en speciell certifiering för barnhusen för att garantera kvaliteten på verksamheten och öka likvärdigheten mellan landets barnahus.

Fru talman! Känslan av att ha lämnats ensam efter att ha utsatts för brott är alltför vanlig. Brottsoffers rättigheter måste stärkas. Vi socialdemokrater vill se en brottsofferlag som samlar och stärker brottsoffers rättigheter men också tydliggör vem som ansvarar för vad och när i processen.

När vi pratar om stöd till brottsoffer måste vi också nämna civilsamhället. Det finns en särskild kraft i och en särskild plats för våra kvinnojourer och brottsofferjourer. De behövs som komplement till statens, regionens och kommunens verksamheter. De behövs för stöd till den enskilda men också för sina opinionsbildande och folkbildande insatser. Stödet till våra kvinnojourer och brottsofferjourer måste vara långsiktigt. Vi socialdemokrater vill också att kommunens upphandlingar av skyddade boenden ska reserveras för idéburna organisationer.

Fru talman! När samhället drabbas av svår kriminalitet skapas också indirekta brottsoffer. I spåren av den fruktansvärda gängkriminaliteten, som skördar liv, är systemhotande för demokratin och förstör ungas liv genom hänsynslös grooming, drabbas hela bostadsområden och alla som bor där av otrygghet, oro och frustration.

I Gävle och min stadsdel Andersberg tar vi vår del av ansvaret. Vi gör allt som står i vår makt för att hålla kriminalitet och nyrekrytering stängna. Vi gör det genom familjecentral, fältare, social insatsgrupp, föräldrautbildningar, mötesplatser och satsningar på skolan och på det otroligt viktiga föreningslivet, till exempel Rädda Barnen, Scouterna och Helges IF, som är en naturlig del av Andersberg och bidrar till mycket gott hos oss. Självklart har vi också ett gediget samarbete med polisen.

För att stävja segregation och känslan av utanförskap och av att vara bortprioriterad satsar vi också stort på de fysiska och sociala miljöerna i Andersberg. Genom Stadsdelslyftet rustar vi trapphus, gör grönområdena tryggare och trevligare, bygger mötesplatser, bygger säkrare trafiklösningar, investerar i totalrust av skola och idrottshall och bygger en ny aktivitetsyta.

Men vi i Gävle kommun känner oss ensamma i det här arbetet. Kriminalitet och segregation är ett nationellt problem, och staten måste ta sin del av ansvaret. Det är dags för en ny förverkandefond. Förverkandelagstiftningen ger polisen möjlighet att beslagta brottsvinster

i form av såväl pengar som tillgångar såsom lyxprylar och bilar. Vi vill att de här brottsvinsterna ska fonderas för att sedan kunna användas till civilsamhället eller till upprustning av de fysiska miljöerna i de bostadsområden där gängkriminaliteten satt skräck i samhället. Det är dags att ge tillbaka till dem som drabbas.

Fru talman! Jag vill också säga några ord om köp av sexuell handling. Sexköp är inte en fråga om frivilliga överenskommelser mellan jämlika parter. Det hänger tätt ihop med människohandel och är exploatering och utnyttjande av kvinnor och ett tecken på en unken kvinnosyn. Sexköp är ett brutalt uttryck för ojämställdhet där makt, pengar och utsatthet möts.

Vi socialdemokrater drev en gång i tiden igenom den svenska sexköpslagen. Den har haft stor betydelse för att minska efterfrågan. Den markerar också på ett normerande sätt att flickors och kvinnors kroppar inte är till salu.

Nu har vi också här tillsammans beslutat att det är straffbart att köpa sexuell handling över nätet via sidor som Onlyfans, och det är bra. Men lagen måste följas upp så att vi kan säkerställa att de digitala bordellerna också stängs ned.

Fru talman! Polismyndigheten bedömer att omfattningen av människohandel för sexuella ändamål och prostitution i Sverige fortfarande är mycket oroande ur både ett brottsbekämpande perspektiv och ett brottsofferperspektiv. De prostituerade kvinnorna utnyttjas inte bara av den som köper sex utan också av människohandlare och kopplare som gör ekonomisk vinning på utsattheten oavsett om det sker digitalt eller fysiskt.

Lagstiftningen om människohandel och människoexploatering är svår att tolka och tillämpa. Oklarheter i domstolarna som ska tolka lagarna gör att nästan ingen blir dömd för människohandel eller människoexploatering. Riskerna för förövarna är mycket låga.

Lagstiftningen måste ses över. Regeringen behöver agera för att komma åt dessa hänsynslösa personer. Samtidigt behöver vi säkerställa att de som utsätts för sexköp får sina rättigheter tillvaratagna. Det är några av samhällets mest utsatta.

Vi kan inte ha en sådan ordning att det avgörs från fall till fall om sexköpet ska klassas som brott mot staten eller brott mot person. Dessutom vet vi att bara en av tio personer som utsatts för fullbordade brott och försöksbrott har fått målsägandestatus. Så kan vi inte ha det.

Regeringen måste tillsätta en utredning om möjligheterna att ge personer som säljer sexuella handlingar målsägandestatus så att de klassas som brottsoffer under förundersökningen och rättegången mot sexköpare.

Fru talman! Samtycke kan aldrig köpas för pengar. Jag står bakom alla våra reservationer. Jag yrkar bifall till reservation 11 om kontaktförbudslagstiftningen.

(Applåder)

Anf. 110 CHARLOTTE NORDSTRÖM (M):

Fru talman! Det finns ögonblick som förändrar ett liv för alltid. Inte gradvis, inte varsamt, utan plötsligt, våldsamt och utan förvarning. En kvinna som inte längre vågar gå hem ensam på kvällen. En pensionär vars livsbesparingar lurades ifrån honom av en bedragare. Ett barn som förlorat sin barndom till ett övergrepp. Det är inte ord och siffror i ett betänkande.

Det är verkliga människor, med namn och ansikten och med ett berättigat krav på att samhället ska stå upp för dem.

Prot. 2025/26:97
25 mars

Ett brott drabbar inte bara den som blir utsatt för brottet. Det slår mot familjen, mot vännerna och mot alla som älskar den som drabbats. Ändå har svensk rättspolitik alltför länge haft gärningsmannen i fokus, framför tryggheten och respekten för brottsoffer.

Straffen har varit för låga, och ersättningssystemen har krånglat. Den som drabbats av brott har ensam fått kämpa vidare – mot byråkratin, mot Kronofogden och mot ett system som inte är byggt för henne.

Våldet och otryggheten har inskränkt friheten och vardagen för allt fler. Det har varit ett stort misstag. Det misstaget rättar vi nu till. När historien skrivs om denna mandatperiod vill jag att den berättar om en regering som vågade göra mer än att tala, en regering som agerade och som förstod att det bakom varje siffra i statistiken finns ett ansikte, en människa.

Den moderatledda regeringens politik innebär ett perspektivskifte. Offrets trygghet kommer alltid först, och våld ska aldrig accepteras. Det är inte en kompromiss. Det är en övertygelse. En central del handlar om straffen. De har länge, alltför länge, utgått från förövarens perspektiv och inte från samhällets skyddsbehov.

Farliga brottslingar ska sitta inne, så att föräldrar våga låta sina barn gå hem från träningen och så att kvinnor inte ska behöva frukta för sina liv på vägen hem på kvällen eller i sitt eget hem. Hederliga människor ska helt enkelt kunna vara ute och vara trygga.

Vi har sett till att kriminella med hög återfallsrisk inte ska frigges i förtid. Vi har beslutat om säkerhetsförvaring. De farligaste brottslingarna, våldtäktsmän och pedofiler med hög återfallsrisk, ska kunna sitta inlåsta på obestämd tid och aldrig släppas ut så länge som de utgör en fara.

Vi har skärpt kontaktförbudslagstiftningen. Vi har skärpt straffen för bedrägerier mot äldre. Svenska lagar ska skydda skötsamma människor, inte dem som begår brott. För oss moderater är det en självklarhet.

Fru talman! Den 5 mars i år fattade regeringen beslut om lagrådsremissen *Ersättningsregler med brottsoffret i fokus*. Det är en grundläggande förändring. I dag tvingas brottsoffer jaga sin förövarare för att kräva in pengar. Det är orimligt.

När en dom vunnit laga kraft ska brottsoffret kunna få brottsskadeersättning direkt från Brottsoffermyndigheten. Det är sedan myndighetens uppgift – inte brottsoffrets – att kräva tillbaka pengarna från gärningsmannen. Staten tar bördan från den som redan har burit tillräckligt. Det är inte en teknisk regeländring. Det är ett ställningstagande: offret ska inte behöva kämpa dubbelt. Bakom varje obetalt skadestånd finns en människa som väntar på upprättelse. Det ansvaret tar vi. Förslaget föreslås träda i kraft den 1 september 2026.

Ni minns väl de 45 miljoner kronorna? Så mycket lurades 73 pensionärer på på bara sex månader, metodiskt, hänsynslöst och manipulativt, via falska sms och telefonsamtal. Deras livsbesparingar – de pengar de sparat för att leva tryggt på sin ålderdom – fördes över till bedragare.

Polisen grep gärningsmännen. De dömdes, och deras tillgångar förverkades. Vad hände sedan? Sedan försvann pengarna in i statskassan. De 73 pensionärerna fick kämpa vidare själva. Den orättvisan måste rättas till.

Konfiskerade brottsvinster ska inte spårlöst försvinna in i statens räkenskaper. En förverkandefond ska kunna stärka rättvisan och skapa en

tydlig koppling mellan brottsbekämpning och upprättelse för dem som drabbats.

Förverkandeutredningens betänkande, som redovisades i februari, föreslår att 30 procent av intäkterna från förverkad egendom ska tillföras Brottsofferfonden för att användas till förmån för brottsoffer. Betänkandet är nu ute på remiss till den 3 juni. Riktningen är given: brottsvinster ska bli brottsoffers upprättelse, inte statens intäkt.

Fru talman! När en människa utsätts för brott rasar tryggheten. I det ögonblicket måste samhället vara som starkast, inte i ord utan i handling och genom ett rättsväsen som ser henne, hör henne och står upp för henne. Det är därför vi tar ett helhetsgrepp där alla aktörer i rättskedjan tar sitt ansvar. Vi ser till att brottsoffer får information, stöd och ett gott bemötande genom hela rättsprocessen. För oss är ett starkt brottsofferperspektiv inte förhandlingsbart. Det är en fråga om grundläggande anständighet, en fråga om respekt för den vars trygghet har kränkts. Vi har vänt blicken från förövaren till den som drabbats. Det är där fokus alltid borde ha legat.

Vi behandlar här ett antal motioner och reservationer. Jag förstår ambitionen, och jag förstår orden bakom dem. Men i de mest angelägna yrkandena efterfrågas åtgärder som glädjande nog redan är omhändertagna eller nu omhändertas av regeringen – det är allt från beslut till pågående utrednings- och beredningsarbete.

Fru talman! Den här regeringen har genomfört ett perspektivskifte i kriminalpolitiken – inte som en fras på en valaffisch utan som konkret lagstiftning. Men i slutändan är det inte formuleringar från majoritet eller opposition i ett betänkande som avgör om vi lyckas. Det är de som blir utsatta för våld som ska känna att samhället står på deras sida. Det är vår uppgift, och det är vårt ansvar. Vi har agerat, vi agerar och vi fortsätter att agera. Ingen uppgift är nämligen viktigare än ett tryggare och friare Sverige.

Med hänvisning till pågående arbete och genomfört arbete yrkar jag bifall till utskottets förslag – att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 111 GUDRUN NORDBORG (V):

Fru talman! Tidöpartierna berömmar sig ofta för att stå för perspektivskiften. Ett ofta markerat sådant är att brottsoffer ska prioriteras. Det handlar då ofta om tron på att högre straff gynnar brottsoffren. Att prioritera reformer som stärker brottsoffer i sig och i sin egen rätt är mer sällsynt. Här finns verkligen mycket kvar att göra.

Skörden av motionsyrkanden från allmänna motionstiden, som vi nu diskuterar, visar detta tydligt. Det är ett perspektivskifte också från regeringens fokus på gäng, som främst handlar om mäns brott mot män, till mer fokus på mäns övergrepp mot kvinnor och barn.

Jag står bakom samtliga reservationer som Vänsterpartiet har, men jag väljer att yrka bifall bara till reservation 2. Den reservationen känns mest allvarlig. Den berör ett mycket eftersatt område. Det handlar om prostitution och människohandel för främst sexuella ändamål. Det är ett av de allvarligaste brotten mot kvinnors mänskliga rättigheter. Det är snäppet efter kvinnors död, som dessvärre också inträffar i samband med människohandel och prostitution.

Människohandel och exploatering sker allt oftare på subtila sätt. I början kan det framstå som en affärsmissig uppgörelse, där den utsatta lockas in i till synes vanliga, riktiga, affärsavtal. Men det finns också – nu kanske några av er får en flashback till filmen *Lilja 4-ever* – det man kallar för loverboys. Det är män som med tal om kärlek och relationer i ett annat land lockar med sig kvinnor och unga flickor till bland annat Sverige för att låta dem exploateras i prostitution och människohandel.

Det här genererar stora summor. Men det är också så att de som blir utsatta ska betala tillbaka en del omkostnader, som man kallar det. Det kan handla om kostnader för resan hit och för boende och uppehälle, som de då ska betala genom så kallat arbete, vilket då är att bli en sexslav.

Tillvägagångssätten genererar stora summor pengar, ofta till organiserad brottslighet. Vi är kanske vana vid att se narkotikan som den stora inkomstkällan i de här grupperingarna. Men narkotika säljs *en gång*. Kvinnor och barn kan exploateras sexuellt gång på gång, inte sällan många gånger per dag. Jag har träffat dem som har fått ställa upp på sexuella tjänster fler än tio gånger på en dag. Det här genererar då brottsvinster, och det skapar naturligtvis oerhörda skador för offren.

Det finns mycket dokumentation om människohandel och prostitution, men det är som att vi ändå inte tar det på fullt allvar. Det kommer enstaka initiativ då man försöker lyfta vissa frågor här, men det finns sällan något totalt grepp om detta. Det handlar inte enbart om kvinnor. Jag tror att jag också har markerat att det också är stor risk för sexuell exploatering av barn.

Här ligger man generellt långt efter med arbetet. Det gäller inte enbart inom rättsväsendet. Det gäller också i det kommunala arbetet, där man försöker hantera brottsförebyggande åtgärder. Antalet fällande domar är försvinnande litet, men det kommer larm om att det här är ganska frekvent.

Nationella samordningen mot prostitution och människohandel ger ut årliga rapporter. I sin senaste rapport visar de att barn gromas till att begå brott inom de kriminella nätverken men att man sällan kopplar det till människohandel, vilket man rimligen borde göra. De konstaterar också att kunskapen om kopplingarna mellan rekrytering till kriminella nätverk och barns och ungas egna utsattheter i olika kontexter, inklusive i de egna familjerna, behöver fördjupas.

Vi anser att de problem som framkommer behöver åtgärdas och att man måste samla sig för att ta krafttag mot denna exploatering.

Här handlar det också om att vi måste bredda perspektiven. Justitieutskottet tog för inte så länge sedan initiativ till en utredning via RUFSS, riksdagens utvärderings- och forskningssekretariat, för att belysa människohandel och prostitution på ett skarpare sätt. Det som bland annat har kommit fram i ett utkast till en rapport handlar om samarbete med socialtjänst, inte minst via regionkoordinatorerna, som finns i våra olika länsstyrelser.

Här vill vi att regeringen agerar på ett skarpare sätt och gör mer för att bekämpa människohandeln.

Frågan om målsägandestatus har redan berörts här i talarstolen. Med målsägande menar vi på juridiska att man får en position som ett juridiskt erkänt brottsoffer i processen. Här är praxis sedan länge, tragiskt nog, att den som har varit involverad i prostitution och sålt sexuella handlingar hanteras som ett vittne. Det är en skymf mot den personen. Om offret för

brottet skulle tillerkännas brottsofferstatus skulle offret kunna få rätt till skadestånd, brottsskadeersättning och målsägandebiträde under processen samt tillgång till andra stödinsatser som är givna för flera grupper av brottsoffer.

Sådana här åtgärder kan naturligtvis bli avgörande för kvinnor som är involverade i en allvarlig verksamhet. Det skulle kunna öka deras möjligheter att satsa på ett liv med andra förtecken än prostitution.

Jag vill också nämna kontaktförbuden. Där har det ganska nyligen skett en del viktiga förändringar, där man har utvidgat skyddsområdena för de kvinnor som kan få ett kontaktförbud. Frågan är ändå om vi är på rätt väg. Delvis är vi det, men frågan är om vi inte skulle behöva skifta perspektiv på allvar. Här vill jag gärna utmana partierna inom Tidöregimen.

Frågan är vems frihet vi behöver värna. En kvinna som har lämnat en våldsam man eller blivit utsatt för allvarliga övergrepp på annat sätt borde garanteras sin rörelsefrihet och kunna tillåtas den medan vi i stället borde fokusera på gärningsmannen som borde få en geografisk zon anvisad. Om han ska vistas utanför den zonen borde det anmälas så att kvinnan får vetskap om förändringen. Det är en uppgift som vi också tycker att man borde beakta mer.

Det finns ytterligare en punkt som jag vill beröra. Det finns ett uttryck för det perspektivskifte som jag efterlyser för att fokusera mer på brottsoffer, och det är uttrycket reparativ rättvisa. Det skulle innebära att vi tänker oss för i hur vi lanserar hela rättssystemet och rättsprocessen så att vi gör det möjligt för den som är utsatt att snabbt få tillgång till både stödresurser och välfärdssamhällets övriga insatser, något som skulle kunna leda till en snabbare känslomässig återhämtning och en upplevelse av både rättvisa och tilltro till rättssystemet.

I dag är brottsoffrets berättelse i en process främst ett bevismedel, medan brottsoffrets behov av stöd, upprättelse och återhämtning i princip inte har någon plats i processen. Genom erkännande, ansvarstagande och åtgärder som främjar återuppbyggnaden av förtroende och relationer skulle vi kunna komma mycket långt i rättsväsendet. Det skulle också kunna innebära möjligheter att begränsa återfallsriskerna. En snabb samordning och tillgång till psykologiskt, juridiskt och socialt stöd och därmed en reell möjlighet till läkning och verklig upprättelse skulle vara ett sant brottsofferperspektiv.

(forts. § 14)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.52 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 19 mars

SfU17 Ekonomisk familjepolitik

Punkt 1 (Familjepolitikens inriktning)

1. utskottet

2. res. 2 (V)

3. res. 4 (MP)

Förberedande votering:

21 för res. 2

15 för res. 4

258 avstod

55 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Lina Nordquist (L) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Huvudvotering:

149 för utskottet

21 för res. 2

125 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 17 KD, 14 L, 2 -

För res. 2: 19 V, 2 -

Avstod: 92 S, 17 C, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 7 (Överlåtelse av föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning)

1. utskottet

2. res. 19 (MP)

Votering:

149 för utskottet

15 för res. 19

131 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 17 KD, 14 L, 2 -

För res. 19: 15 MP

Avstod: 92 S, 17 C, 19 V, 3 -

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 8 (Socialförsäkringsskyddet för gravida)

1. utskottet

2. res. 20 (S)

Votering:

166 för utskottet

93 för res. 20

36 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 17 C, 17 KD, 14 L, 2 -

För res. 20: 92 S, 1 -

Avstod: 19 V, 15 MP, 2 -

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 9 (Barnbidrag)

1. utskottet

2. res. 24 (C)

Votering:

183 för utskottet

17 för res. 24

95 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 19 V, 17 KD, 15 MP, 14 L, 2 -

För res. 24: 17 C

Avstod: 92 S, 3 -

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU10 Riksrevisionens rapport om socialförsäkringsskyddet vid internationell rörlighet

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU14 Folkrätt, inklusive mänskliga rättigheter

Punkt 1 (Folkrätt)

1. utskottet

2. res. 2 (V)

Votering:

149 för utskottet

22 för res. 2

124 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 17 KD, 14 L, 2 -

För res. 2: 19 V, 3 -

Avstod: 92 S, 17 C, 15 MP

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 2 (Ekocid)

1. utskottet

2. res. 5 (S)

3. res. 6 (V, MP)

Förberedande votering:

93 för res. 5

37 för res. 6

165 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Huvudvotering:

149 för utskottet

93 för res. 5

53 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 17 KD, 14 L, 2 -

För res. 5: 92 S, 1 -

Avstod: 17 C, 19 V, 15 MP, 2 -

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 3 (Övergripande om mänskliga rättigheter och demokrati)

1. utskottet

2. res. 9 (C)

Votering:

241 för utskottet

17 för res. 9

37 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 57 SD, 59 M, 16 KD, 14 L, 3 -

För res. 9: 17 C

Avstod: 19 V, 1 KD, 15 MP, 2 -

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 8 (Kvinnors och barns rättigheter samt sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter)

1. utskottet

2. res. 18 (S, MP)

Votering:

149 för utskottet

108 för res. 18

38 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 57 SD, 59 M, 17 KD, 14 L, 2 -
För res. 18: 92 S, 15 MP, 1 -
Avstod: 17 C, 19 V, 2 -
Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU33 Riksrevisionens rapport om Skatteverkets åtgärder mot svartarbete

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 12 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 23 mars

UbU12 Högskolan

Punkt 1 (Styrning av högskolan)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

3. res. 2 (C)

Förberedande votering:

94 för res. 1

17 för res. 2

183 avstod

55 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

183 för utskottet

95 för res. 1

17 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 19 V, 17 KD, 15 MP, 14 L, 2 -

För res. 1: 92 S, 3 -

Avstod: 17 C

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 3 (Högskolans internationella verksamhet)

1. utskottet

2. res. 7 (MP)

Votering:

242 för utskottet

17 för res. 7

36 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 57 SD, 59 M, 17 KD, 14 L, 3 -

För res. 7: 15 MP, 2 -

Avstod: 17 C, 19 V

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 4 (Utbildningsutbud)

1. utskottet

2. res. 9 (V)

Votering:

149 för utskottet

21 för res. 9

125 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 17 KD, 14 L, 2 -

För res. 9: 19 V, 2 -

Avstod: 92 S, 17 C, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU13 Forskning

Punkt 1 (Övergripande forskningsfrågor)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

3. res. 2 (C)

Förberedande votering:

95 för res. 1

17 för res. 2

183 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

183 för utskottet

95 för res. 1

17 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 19 V, 17 KD, 15 MP, 14 L, 2 -

För res. 1: 92 S, 3 -

Avstod: 17 C

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 2 (Särskilda forskningssatsningar)

1. utskottet

2. res. 4 (V)

3. res. 5 (MP)

Förberedande votering:

21 för res. 4

15 för res. 5

259 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

167 för utskottet

21 för res. 4

107 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 57 SD, 59 M, 17 C, 17 KD, 14 L, 2 -

För res. 4: 19 V, 2 -

Avstod: 91 S, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Matilda Ernkrans (S) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 3

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU12 Luftfartsfrågor

Punkt 1 (Finansiering och drift av flygplatser)

1. utskottet

2. res. 2 (C)

Votering:

168 för utskottet

17 för res. 2

110 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 19 V, 17 KD, 14 L, 2 -

För res. 2: 17 C

Avstod: 92 S, 15 MP, 3 -

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 3 (Arlanda och Bromma flygplats)

1. utskottet

2. res. 6 (S, V, MP)

Votering:

165 för utskottet

129 för res. 6

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 58 M, 17 C, 17 KD, 14 L, 2 -

För res. 6: 92 S, 19 V, 15 MP, 3 -

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 10 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Lars Jilmstad (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 4 (Flygets klimatpåverkan)

1. utskottet

2. res. 8 (V)

3. res. 10 (MP)

Förberedande votering:

22 för res. 8

15 för res. 10

257 avstod

55 frånvarande

Kammaren biträdde res. 8.

Elin Nilsson och Helene Odenjung (båda L) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

148 för utskottet

21 för res. 8

126 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 17 KD, 14 L, 1 -

För res. 8: 19 V, 2 -

Avstod: 92 S, 17 C, 15 MP, 2 -

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU13 Cykelfrågor

Punkt 1 (Mål för cykling)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V, C, MP)

Votering:

149 för utskottet

146 för res. 1

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 17 KD, 14 L, 2 -

För res. 1: 92 S, 17 C, 19 V, 15 MP, 3 -

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 4 (Infrastruktur för cykling)

1. utskottet

2. res. 10 (C)

3. res. 11 (MP)

Förberedande votering:

18 för res. 10

15 för res. 11

262 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 10.

Helene Odenjung (L) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

149 för utskottet

17 för res. 10

129 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 17 KD, 14 L, 2 -

För res. 10: 17 C

Avstod: 92 S, 19 V, 15 MP, 3 -

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 5 (Friliggande cykelvägar)

1. utskottet

2. res. 12 (S, V, C, MP)

Votering:

149 för utskottet

146 för res. 12

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 17 KD, 14 L, 2 -

För res. 12: 92 S, 17 C, 19 V, 15 MP, 3 -

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU25 Statlig förvaltning och statistikfrågor

Punkt 3 (Styrning av de statliga myndigheterna)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

183 för utskottet

93 för res. 1

19 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 19 V, 17 KD, 15 MP, 14 L, 2 -

För res. 1: 92 S, 1 -

Avstod: 17 C, 2 -

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 6 (Statens fastighetsförvaltning)

1. utskottet

2. res. 6 (V)

Votering:

166 för utskottet

21 för res. 6

108 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 17 C, 17 KD, 14 L, 2 -

För res. 6: 19 V, 2 -

Avstod: 92 S, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU34 Offentlig upphandling

Punkt 1 (Utformning av upphandlingsregelverket – förenklingar och arbetsrätt)

1. utskottet

2. res. 2 (V)

Votering:

181 för utskottet

21 för res. 2

93 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 17 C, 17 KD, 15 MP, 14 L, 2 -

För res. 2: 19 V, 2 -

Avstod: 92 S, 1 -

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 4 (Miljökrav)

1. utskottet

2. res. 6 (C)

Votering:

242 för utskottet

17 för res. 6

36 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 57 SD, 59 M, 17 KD, 14 L, 3 -

För res. 6: 17 C

Avstod: 19 V, 15 MP, 2 -

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 5 (Antalet underleverantörer)

1. utskottet

2. res. 8 (S)

Votering:

181 för utskottet

93 för res. 8

21 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 17 C, 17 KD, 15 MP, 14 L, 2 -

För res. 8: 92 S, 1 -

Avstod: 19 V, 2 -

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SoU20 Socialtjänstens ansvar för våldsutsatta m.m.

Punkt 2 (Våld mot barn, unga och särskilt sårbara och utsatta personer)

1. utskottet

2. res. 4 (C)

3. res. 5 (MP)

Förberedande votering:

18 för res. 4

17 för res. 5

260 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

242 för utskottet

17 för res. 4

36 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 57 SD, 59 M, 17 KD, 14 L, 3 -

För res. 4: 17 C

Avstod: 19 V, 15 MP, 2 -

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 3 (Regionala resurscentrum)

1. utskottet
2. res. 6 (V)

Votering:

274 för utskottet

21 för res. 6

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 57 SD, 59 M, 17 C, 17 KD, 15 MP, 14 L, 3 -

För res. 6: 19 V, 2 -

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 5 (Skyddade boenden m.m.)

1. utskottet
2. res. 7 (S)

Votering:

183 för utskottet

95 för res. 7

17 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 19 V, 17 KD, 15 MP, 14 L, 2 -

För res. 7: 92 S, 3 -

Avstod: 17 C

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU8 Civila samhället, trossamfund och folkbildning

Punkt 1 (Finansiering av civilsamhällets organisationer)

1. utskottet
2. res. 3 (MP)

Votering:

168 för utskottet

17 för res. 3

109 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 19 V, 17 KD, 14 L, 2 -

För res. 3: 15 MP, 2 -

Avstod: 92 S, 17 C

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 2 -

Punkt 3 (Civilsamhället och mänskliga fri- och rättigheter)

1. utskottet

2. res. 5 (V)

3. res. 6 (C)

Förberedande votering:

22 för res. 5

17 för res. 6

256 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Huvudvotering:

255 för utskottet

21 för res. 5

18 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 57 SD, 58 M, 17 KD, 14 MP, 14 L, 3 -

För res. 5: 19 V, 2 -

Avstod: 17 C, 1 MP

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 10 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Margareta Cederfelt (M) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Nils Seye Larsen (MP) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 10 (Folkhögskola för särskilda grupper)

1. utskottet

2. res. 12 (S)

Votering:

200 för utskottet

95 för res. 12

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 17 C, 19 V, 17 KD, 15 MP, 14 L, 2 -

För res. 12: 92 S, 3 -

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU20 Utbyte av uppgifter i tillägsskatterapport och kompletteringar av förfarandet av tillägsskatt för företag i stora koncerner

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Konsekvensanalys av ändringarna i lagen om tilläggs katt)

1. utskottet
2. res. (S, V, C, MP)

Votering:

149 för utskottet

146 för res.

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 17 KD, 14 L, 2 -

För res.: 92 S, 17 C, 19 V, 15 MP, 3 -

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

SkU11 Modernisering av Skatteverkets kontrollverktyg

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU13 Inkomstskatt

Punkt 2 (Jobbskatteavdrag)

1. utskottet

2. res. 2 (S)

3. res. 3 (V)

Förberedande votering:

95 för res. 2

21 för res. 3

179 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Janine Alm Ericson (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

181 för utskottet

93 för res. 2

21 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 17 C, 17 KD, 15 MP, 14 L, 2 -

För res. 2: 92 S, 1 -

Avstod: 19 V, 2 -

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 4 (Medlemsavgifter m.m.)

1. utskottet

2. res. 5 (S, V)

Votering:

181 för utskottet

114 för res. 5

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 17 C, 17 KD, 15 MP, 14 L, 2 -

För res. 5: 92 S, 19 V, 3 -

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 13 (Beskattnng av sexuella tjänster)

1. utskottet

2. res. 16 (S, V, C, MP)

Votering:

149 för utskottet

146 för res. 16

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 17 KD, 14 L, 2 -

För res. 16: 92 S, 17 C, 19 V, 15 MP, 3 -

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 19 (Grön skatteväxling)

1. utskottet

2. res. 26 (C)

Votering:

261 för utskottet

17 för res. 26

17 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 57 SD, 59 M, 19 V, 17 KD, 14 L, 3 -

För res. 26: 17 C

Avstod: 15 MP, 2 -

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU16 Punktskatt

Punkt 6 (Avveckling av klimatskadliga subventioner)

1. utskottet

2. res. 8 (V, MP)

Votering:

259 för utskottet

36 för res. 8

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 57 SD, 59 M, 17 C, 17 KD, 14 L, 3 -

För res. 8: 19 V, 15 MP, 2 -

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 16 (Övrigt om skatt på kemikalier m.m.)

1. utskottet

2. res. 23 (S, V)

Votering:

164 för utskottet

114 för res. 23

17 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 17 KD, 15 MP, 14 L, 2 -

För res. 23: 92 S, 19 V, 3 -

Avstod: 17 C

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 3 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 19 (Skatt på spel)

1. utskottet

2. res. 27 (C)

Votering:

274 för utskottet

17 för res. 27

2 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 57 SD, 59 M, 18 V, 17 KD, 15 MP, 14 L, 2 -

För res. 27: 17 C

Avstod: 2 -

Frånvarande: 14 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 4 V, 2 KD, 3 MP, 2 L, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 14 (forts. från § 10) **Våldsbrott och brottsoffer** (forts. JuU12)

*Våldsbrott och
brottsoffer*

Anf. 112 TORSTEN ELOFSSON (KD):

Fru talman! I september 2022 gick svenska folket till val för att utse sina företrädare i den här kammaren. En eskalerande och brutaliserad våldsbrottslighet i form av skjutningar, sprängningar och förnedringsrån och åratal av misslyckad migrationspolitik gjorde att tryggheten stod högst upp på agendan, och det med all rätt. Folket valde en ny, borgerlig regering i hopp om förändring.

Utvecklingen av gängkriminalitet och organiserad brottslighet hade underlättats genom tillgång till en god rekryteringsbas, goda organisationsmöjligheter och goda vinstmöjligheter och svaga kontrollmöjligheter. Alltsedan tillträdet har Kristdemokraterna tillsammans med övriga Tidöpartier oförtrutet verkat för att bryta den utvecklingen.

De brottsbekämpande myndigheterna har fått nya och effektiva verktyg. Vistelseförbud, utökade möjligheter till användning av hemliga

tvångsmedel, nya regler om självständigt förverkande, ökad kameraövervakning, ökat informationsutbyte och skärpta påföljder är några exempel.

Fru talman! Centralt i allt detta är att vi nu sätter människors trygghet och brottsoffret i centrum.

Vi stärker insatserna mot brott i nära relationer. Reglerna om kontaktförbud har uppdaterats med ökat fokus på förövaren snarare än på offret. Det är förövaren som ska få sin rörelsefrihet begränsad, inte den som utsätts för våld, hot och trakasserier. Polisen arbetar nu metodiskt för att kartlägga våldsamma och farliga män, och i dagsläget har man identifierat över 600 män som potentiellt farliga förövare.

En annan viktig aspekt är brottsoffrets berättigade krav på upprättelse och att gärningsmannen ska få sitt straff och sona sitt brott.

Föregående talare nämnde i förbifarten att straffet inte har någon betydelse. Jag är av motsatt uppfattning, särskilt efter att ha träffat brottsoffer vars anhöriga har blivit mördade, vars barn har blivit mördade. I de fallen kan man konstatera att de anhöriga gärna hade sett att vi låst in mördarna i tid och evighet och gärna kastat bort nyckeln, så att straffet inte har någon betydelse för brottsoffrets upprättelse håller jag inte med om.

Vi ger nu brottsoffret ökat stöd. Brottskadeersättning ska utbetalas direkt från Brottsoffermyndigheten efter att domen vunnit laga kraft, som Charlotte Nordström nämnde här. I dag måste brottsoffret i första hand vända sig till gärningsmannen för att få ersättning, men nu ändrar vi som sagt på det.

Ny lagstiftning, ökade anslag till rättsväsendet och ny arbetsmetodik har gett resultat. Vi ser nu en markant ökning av brottsuppleringen för de grova våldsbrotten i gängmiljö, från runt 20 procent till över 70 procent.

Häromdagen noterade jag att Polismyndigheten gått ut med redovisningen för dödsskjutningar 2025. Man har klarat upp samtliga brott utom ett, men det är också på väg att klaras upp. Det är ju glädjande, även om skjutningarna fortfarande är ett stort problem. Vi ska inte underskatta den problematiken, för vi är inte klara med det arbetet ännu.

De goda resultaten återspeglas också i den ökade beläggningen på våra kriminalvårdsanstalter. På häkten och anstalter kämpar man med överbeläggning. Nya byggen planeras för fler häktes- och anstaltsplatser. I avvaktan på färdigställande kan vi, om förslaget vinner bifall i kammaren, hyra 600 platser på anstalten i estländska Tartu. Det är en anstalt som jag själv har besökt, och jag kan konstatera att lokalerna är väl i linje med svenska motsvarigheter och att personalen är välutbildad.

Fru talman! Efter ett gott samarbete med Europol och andra länder har flera kriminella i det absoluta toppskiktet gripits på platser där de levde i villfarelsen att de var oåtkomliga för den svenska rättsvisan.

Om några dagar får vi också ny lagstiftning på plats som tar sikte på de så kallade osjälvständiga brottsformerna försök, förberedelse och stämpling, primärt i syfte att förhindra fullbordat brott. Rekrutering av unga på nätet blir straffbart, och vi får även i övrigt en lagstiftning som är bättre anpassad till den brottsutveckling som vi ser.

Fru talman! Runt 400 000 av 1,4 miljoner anmälda brott kan i dag kopplas till gängkriminalitet och/eller organiserad brottslighet. Samtidigt ser vi en minskning av så kallade vardagsbrott i form av stöld, skadegörelse och misshandel. Antalet anmälda stölder har minskat markant – förra året med 22 procent, vilket motsvarar 55 000 färre stöldbrott.

I den delen finns troligen en nära koppling till ny lagstiftning om gränsnära polisarbete, som resulterat i att 370 inresande avvisats med återreseförbud. Samtliga är kriminella med koppling till främst stöldbrottslighet. Polisen räknar med att varje kriminell individ begår ungefär 40 brott när man vistas i landet, så det är lätt att räkna ut att ungefär 14 000 brott har förhindrats bara genom att vi avvisar folk vid gränsen.

Fru talman! Ett fortsatt stort och oroande problem är att många barn rekryteras eller anmäler sig frivilligt för att likvidera för dem helt okända personer eller utföra sprängattentat. Nya unga strömmar ständigt till, och det finns en socialisering in i en kriminell norm om att pengar inte räcker för status – för att vara någon i den kriminella världen måste man döda.

Jag tror att vi spontant värjer oss mot tanken att barn är förmögna att begå mord, men nu är vi här. Från att detta varit ett helt okänt fenomen har antalet gärningsmän under 15 år misstänkta för mord eller mordförsök ökat dramatiskt. Vi kan såklart förfasa oss över det som sker. Men nu står vi här, och det måste få ett stopp.

Det är i den kontexten som en sänkt straffmyndighetsålder ska ses. Där brottsförebyggande insatser inte förslår krävs frihetsberövande åtgärder. Det är vi alla överens om. Jag är väl medveten om den massiva kritik som framförts från Lagrådet och tunga remissinstanser, men alternativa förslag lyser med sin frånvaro.

Vad gör vi då med 13–14-åringar som mördar? Här har vi i riksdagen och regeringen ett ansvar. Därför går regeringen nu fram med en tidsbegränsad lagstiftning med en sänkning av straffmyndighetsåldern till 13 år för de allra grövsta brotten. Det är som sagt en tidsbegränsad lagstiftning, och tanken är att ge Kriminalvårdsmyndigheten i uppdrag att sörja för behandling och återanpassning. Vi vet inte hur det landar, men detta är ett försök att råda bot på ett akut problem.

Fru talman! Goda normer och värderingar har lämnats helt till förmån för en gangsterkultur där det inte finns något rätt eller fel, mer än rätten att utse sig själv till bödel.

Vi kristdemokrater och regeringen genomför nu den största omläggningen av kriminalpolitiken i modern tid, och vi arbetar intensivt med att steg för steg vända den utveckling som vi har sett. Vi ska vinna den kampen.

(Applåder)

Anf. 113 ULRIKA LILJEBERG (C):

Fru talman! Vi debatterar i dag våldsbrott och brottsoffer. Jag vill inledningsvis säga att mina tankar går till dem som drabbats av grovt våld och till dem som har förlorat en anhörig till följd av våldet. Det är helt oacceptabelt. Jag vill därför inleda med att säga att Centerpartiet står bakom det ökade och större fokuset på brottsoffer och brottsutsatta. Vi står även bakom de stora resursförstärkningar som har gjorts till rättsväsendet.

Centerpartiets rättspolitik bygger på att sätta brottsoffer i fokus, på rättsstatens principer, på effektiv evidensbaserad lagstiftning och på hela rättskedjan i hela landet – från polis, åklagare och domstol till kriminalvård.

Den grova organiserade brottsligheten med skjutningar och sprängningar får stor uppmärksamhet – och det ska den ha. Där ser vi förbättringar: en minskning av vissa brott och en ökad uppläring. Det är

bra och mycket välkommet, men vi ser samtidigt att mängdbrotten, alltså majoriteten av alla brott, fortsatt förringas och inte prioriteras som de bör. Det är till exempel inbrott, stölder, olaga hot, bedrägerier, skadegörelse och misshandel. Det är brott som för många brottsutsatta är oerhörda upplevelser som gör att man ofta tappar tron på både rättsväsendet, samhället och sina medmänniskor.

Mängdbrotten sker i hela vårt land och på nätet. Det är brott mot enskilda, mot föreningar och mot företag – brott som trots stora resurstillskott och en ny bättre polisorganisation inte ökar i uppkläring. En allt mindre del klaras upp. Det har rapporterats om detta tidigare, och det har rapporterats om det i dag. Det här kräver en ökad, stabil och långsiktig polisiär närvaro i hela landet, och här finns mer att göra från regeringens sida.

Vi har en regering som säger sig värna landsbygden men som samtidigt har myndigheter som lägger ned polisreceptioner och minskar polisen närvaro i många kommuner. Man drar sig tillbaka, och sedan skyller regeringen på myndigheterna. Låt oss ha en regering som kan styra landet och som kan styra sina myndigheter i enlighet med sina intentioner.

Fru talman! Jag har pratat om dem som har utsatts för det grova dödliga våldet, och jag har pratat om de personer och företag som utsatts för mängdbrott. Jag vill också lyfta fram de kvinnor och barn som har utsatts för våld i sina relationer och i sina hem, dem som har flytt från en våldsam partner och dem som hotas av hedersrelaterat våld. Det här är en särskilt utsatt grupp brottsoffer. I många fall tvingas de under resten av sitt liv ha något slags relation med förövaren – gärningsmannen. Det här skiljer sig från många andra brott.

Jag vill särskilt lyfta fram den grupp bland dessa brottsoffer som behöver skyddade personuppgifter som skydd från sina förövare. I Sverige finns i dag tusentals personer som lever med skyddad identitet och skyddade personuppgifter. Det omfattar även personer som har vittnesskydd och individer som lämnat en kriminell miljö. För dessa människor är det bokstavligen en fråga om liv och död att deras identitet och bostadsort förblir skyddade.

Trots detta saknas i dag en nationell beredskap för tillfällen då personuppgifter röjs. Vid de senaste årens stora läcker – Sportadmin, Ivos maskningsmiss och Miljödata – har uppgifter om personer med skyddad identitet blivit offentliga. I dag finns det inga tydliga rutiner eller någon central funktion som kan kontrollera vilka individer som har drabbats när personuppgifter har röjts. Det finns inte någon aktör som snabbt agerar för att varna eller skydda de mest utsatta. I stället förväntas den enskilde själv kontakta till exempel sin idrottsförening eller myndighet för att få stöd. Det är både naivt och många gånger farligt.

Centern uppmuntrar ökad digitalisering i samhället, men det betyder också att vi måste ta ansvar för de mest utsatta när det går fel. Vi menar därför att en nationell krisfunktion måste etableras, med mandat att vid varje större dataintrång omedelbart kontrollera om uppgifter om personer med skyddad identitet finns bland de läckta uppgifterna. Vi behöver samordna krisåtgärder med socialtjänst, polis och Skatteverket, erbjuda skyddsinsatser och kanske tillfällig relokalisering samt följa upp och analysera läckorna.

Regeringen bör tillsätta en utredning för att skapa en nationell funktion som kan kontrollera och hantera om personuppgifter har röjts. Vidare behöver de drabbade utöver den nationella funktionen en kontaktperson som de kan kontakta i denna extra utsatta situation.

Det om något, fru talman, är att sätta brottsoffren i fokus och att förhindra att ytterligare brott begås.

Jag yrkar bifall till reservation 14.

Anf. 114 MARTIN MELIN (L):

Fru talman! Låt mig måla upp ett scenario:

Tänk dig att bo i en lägenhet som bara är till låns – en lägenhet där möblerna inte är dina och namnet på dörren inte är ditt. Du får inte ens berätta för grannarna vad du heter. Lägg därtill att du när som helst kan behöva lämna den lägenheten för att flytta till en annan lägenhet, som inte heller är din. De här lägenheterna ligger inte i områden som du har valt. De kanske inte ens ligger i en stad där du känner dig hemma. Tänk dig också att du har barn som går i skola och i förskola.

Och så händer det: Han som vill döda dig får reda på var du bor. Han åker till lägenheten mitt i natten, och du vaknar av att han börjar banka på dörren – högre och högre, intensivare och intensivare. Till slut börjar han vråla, och han vrålar allt högre. Han skriker att du ska öppna dörren och att du ska släppa in honom. Du ringer polisen, men när de kommer är han redan borta.

Ditt barn har vaknat. Självklart är ditt barn rädd och undrar vad som händer. Ni får packa ihop det ni kan och åka med poliserna. Barnet är inlindat i en filt, och du har tagit med dig det du kunde hitta. Det blir en natt på en brits hos polisen innan socialtjänsten och kvinnojouren kommer och tar över och ni får ett tillfälligt skydd på ett skyddat boende. Efter ett par veckor får ni flytta till en ny lägenhet i ett nytt område, och barnet får börja i en ny förskola.

Lägg därtill att du har en arbetsplats med arbetskamrater som undrar varför det ibland står en man utanför entrén och ropar efter dig. Han ropar att du ska visa dig och att du ska komma ut. Förskolan kanske ringer och säger att det står en man där som vill hämta ditt barn.

Vi kan bygga på det här med den rädsla och den oro som du känner varje gång du går till mataffären, varje gång du går till gymmet och varje gång du ska träffa dina vänner. Det är känslan av att aldrig vara trygg och att du alltid behöver vara rädd. Du har tankar som hela tiden kretsar runt: Har han hittat mig nu igen? Kommer han att hitta mig? Bevakar han mig? Kommer han att lyckas döda mig?

Det här, fru talman, är verklighet för tusentals kvinnor. De har det så här varje dag, varje vecka, varje månad, varje år.

Jag vet att vi alla här inne är medvetna om det här och vill göra någonting åt det. Det gläder mig faktiskt att vi i den här frågan är överens, oavsett partitillhörighet. Men detta är svårt, och det är ett samhällsproblem.

Det finns ingen mall för hur en man som är våldsam mot en kvinna ser ut. Det man på senare år har lärt sig är att män som har dödat en kvinna eller på annat sätt har varit våldsam mot henne inte sällan har haft kontakt med sjukvården eller psykiatrin. Det är därför jag tycker att det är viktigt

att man inom sjukvården och psykiatri kommer på ett system för hur man ska kunna samarbeta med polisen.

Polisen har haft ett pilotprojekt där man gjorde hembesök hos män som hade visat våldsamma tendenser. Ett av de mest framgångsrika projekten var operation Beta, som dessvärre numera är nedlagt.

Jag tror att det är där någonstans som polisen måste börja jobba. Man måste jobba förebyggande genom att kartlägga dessa våldsamma män och sedan bearbeta dem, till exempel via hembesök. Det kommer inte att stoppa kvinnor från att bli jagade, förföljda eller till och med mördade, men det är i alla fall *något* – och vi måste göra något.

Jag tycker att vi från politikens sida har gjort vad vi kan för att öka skyddet genom lagar. Vi har stärkt det tidigare kontaktförbudet och förhoppningsvis gjort det säkrare genom att i fler fall koppla ihop kontaktförbudet med vistelseförbud och elektronisk övervakning. Det gläder mig också att Tidöpartierna senast i dag meddelade att de vill se över hur hemliga tvångsmedel – preventiva sådana – ska kunna användas för att avlyssna män som visar tendenser till att vara våldsamma. Det är i min värld en offensiv politik, och det vill jag se mer av.

När det kommer till att bekämpa mäns våld mot kvinnor får åtgärderna inte ha någon prislapp.

(Applåder)

Anf. 115 JACOB RISBERG (MP):

Fru talman! I Sverige har vi sedan länge slagit fast att det är den som köper sexuella tjänster som begår brottet. Ändå är det i praktiken inte alltid så vårt rättssystem behandlar de människor som utnyttjas i prostitution. Enligt Brås uppföljning *Köp av sexuella tjänster* betraktas den som har sålt sexuella handlingar nästan alltid som ett vittne, inte som ett brottsoffer. Endast ungefär en av tio får målsägandestatus, och då handlar det oftast om att andra brott har begåtts samtidigt. Detta är ett djupt systemfel.

Den som köper sex skadar inte bara samhället, utan man skadar en konkret människa. Det handlar om kvinnor, ofta mycket unga, som ibland är hitlockade från andra länder med löften som visar sig vara lögner. De utsätts för psykiskt och fysiskt våld, hot och ekonomiskt utnyttjande – och därefter för ett rättssystem som inte alltid ser dem som de brottsoffer de faktiskt är.

Fru talman! Vad innebär det då att nekas målsägandestatus? Det innebär att du inte får rätt till skadestånd och att du inte får brottskaders ersättning. Du får inte ett målsägandebiträde som stöd genom förhör och rättegång. Du står ensam inför myndigheter, ensam inför din utsatthet och ensam med chansen – som i praktiken ofta går förlorad – att lämna den situation du befinner dig i.

Att ge personer som utnyttjas i prostitution målsägandestatus handlar därför inte om semantik; det handlar om liv. Det handlar om möjligheten till skydd, stödinsatser, behandling och rådgivning – allt det som kan göra att en kvinna får kraft att bryta upp från en exploaterande situation. Det handlar också om tydlighet gentemot domstolar och samhälle om att Sverige måste se allvarligt på sexköp. Vi måste se den utnyttjade som brottsoffer, inte som en medgärningsperson eller ett vittne.

Fru talman! Många kvinnor i prostitution har kommit till Sverige från andra länder. De lever i flera typer av utsatthet: som kvinnor, som

migranter och som brottsoffer. För dessa kvinnor är det helt avgörande att de känner att samhället står på deras sida. Det är avgörande att de vågar söka hjälp, att de vågar medverka i rättsprocesser och att de vågar vittna mot dem som utsätter dem för brott. I dag är det inte alltid så.

Vi menar därför att regeringen bör tillsätta en utredning som ser över möjligheten att ge personer som säljer sexuella handlingar målsägandestatus vid förundersökning och rättegång. Det är ett steg som skulle stärka rättssäkerheten, möjliggöra fler fällande domar och, framför allt, ge dessa kvinnor det stöd de har rätt till som brottsoffer.

Fru talman! Det finns även en rad andra frågor som jag vill passa på att lyfta i den här debatten.

För det första: Nationella samordningen mot prostitution och människohandel visar att människohandeln ökar, att digital exploatering breder ut sig och att exploateringen inom bland annat thaimassagebranschen fortsätter. Ändå är antalet fällande domar mycket lågt. Vissa år fälls ingen alls. Kvinnor har till och med gripits och utvisats i stället för att betraktas som brottsoffer. Det är oacceptabelt. Vi menar att regeringen bör utreda lagstiftningen om människohandel och dessutom ge Brå i uppdrag att kartlägga människohandel med barn i kriminella nätverk.

Fru talman! För det andra: Barn som utsatts för övergrepp behöver likvärdigt stöd i hela landet. Barnahus är en oerhört viktig del av detta, men kvaliteten varierar stort. Därför vill vi se en nationell certifiering för att säkerställa att alla barn får samma skydd och samma möjlighet till upprättelse.

För det tredje: Brottsoffer ska inte behöva navigera genom ett lapptäcke av regler och myndigheter. Vi vill samla alla rättigheter i en samlad brottsofferlagstiftning – ett enkelt och tydligt ramverk för stöd, skydd och ersättning.

För det fjärde: Den nya förverkandelagstiftningen gör det möjligt att beslagta betydligt mer av de kriminellas tillgångar. Det är bra, men dessa pengar bör gå tillbaka till de områden där brotten begåtts – till det civilsamhälle som varje dag arbetar för tryggheten.

Fru talman! För det femte: Skyddet för kvinnor som lämnat våldsamma relationer är inte tillräckligt. Kontaktförbud fungerar ofta dåligt. Vi vill vända på perspektivet: Det är förövaren, inte kvinnan, som ska begränsas geografiskt. Dessutom behöver kvinnor och barn med skyddade personuppgifter få en personlig kontaktperson som kan stödja dem i vardagen.

Slutligen: Samtyckeslagen har varit en historisk framgång. Den har lett till betydligt fler åtal och ett stärkt rättsskydd. Men brottet oaktsam våldtäkt är rättsligt svårtillämpat, och det behövs fortbildning för domare och andra rättsaktörer så att lagstiftningen används korrekt och rättssäkert.

Fru talman! Gemensamt för alla dessa frågor är att de handlar om något mycket grundläggande, nämligen samhällets skyldighet att skydda dem som utsätts för brott. Det handlar om kvinnor i prostitution som fortfarande inte betraktas som brottsoffer. Det handlar om barn som utsätts för våld och övergrepp. Det handlar om hbtqi-personer, om personer utsatta för hatbrott, om migranter och om kvinnor i skyddade boenden. Det handlar om människor som behöver samhällets fulla stöd.

Om Sverige ska vara ett land där rättvisa råder, där människors värdighet är okränkbar och där ingen lämnas ensam i sin utsatthet måste vi fort-

sätta stärka rättigheterna för brottsoffer – i lagstiftningen, i myndighetsutövningen och i det praktiska stödet.

Jag står självklart bakom Miljöpartiets samtliga reservationer men väljer att yrka bifall enbart till reservation 5.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)

§ 15 Riksrevisionens rapport om arbetsrättsliga villkor i offentlig upphandling

Finansutskottets betänkande 2025/26:FiU28
Riksrevisionens rapport om arbetsrättsliga villkor i offentlig upphandling
(skr. 2025/26:89)
föredrogs.

Anf. 116 ADAM REUTERSKIÖLD (M):

Fru talman! Vi ska nu debattera finansutskottets betänkande FiU28, som behandlar Riksrevisionens rapport om arbetsrättsliga villkor i offentlig upphandling. Det är en viktig granskning, för detta handlar ytterst om hur vi använder skattebetalarnas pengar och om förtroendet för hela upphandlingssystemet.

Offentlig upphandling omsätter varje år över 1 000 miljarder kronor. Det är medel som ska användas effektivt men också ansvarsfullt. Vi ska ha god konkurrens, hög kvalitet och riktigt bra villkor. Vi ska också säkerställa att de företag som vinner kontrakt faktiskt följer lagar och regler.

Fru talman! Riksrevisionen pekar på en rad områden med förbättringspotential. Det gäller inte minst tillämpningen av arbetsrättsliga villkor och uppföljningen av den. Det är allvarligt, för krav som inte följs upp riskerar att bli tomma ord. Problemet i dag är sällan att det saknas regler, utan problemet är att reglerna inte alltid tillämpas konsekvent och att uppföljningen brister. Det är därför regeringen har lagt sitt fokus på att få systemen att fungera i praktiken.

Under mandatperioden har regeringen genomfört flera konkreta åtgärder för att stärka offentlig upphandling. En central reform är att delar av Kammarkollegiet har förts över till Upphandlingsmyndigheten, vilket är en strukturell förändring som stärker statens samlade upphandlingskompetens. I stället för att ansvaret är splittrat samlar vi nu kunskapen, vägledningen och metodstödet i en myndighet. Det ger ett tydligare ansvar, bättre kvalitet och starkare stöd till alla upphandlande myndigheter i landet.

Fru talman! Regeringen har också förstärkt resurserna till Upphandlingsmyndigheten. Det handlar om konkreta insatser: fler och bättre vägledningar när det gäller arbetsrättsliga villkor, utvecklat stöd för riskbaserad uppföljning och utbildningsinsatser för upphandlare i hela landet. Detta gör skillnad i vardagen, där upphandlingen faktiskt genomförs.

Vi har också stärkt arbetet mot arbetslivskriminalitet. Genom ökade resurser till myndighetssamverkan har kontrollerna blivit fler och bättre.

Myndigheter som Skatteverket, Polismyndigheten och Arbetsmiljöverket arbetar i dag närmare tillsammans för att identifiera oseriösa aktörer. Det gäller inte minst företag som försöker vinna offentliga kontrakt genom att dumpa villkor eller bryta mot regler. Detta är avgörande för att ge skydd mot oseriösa företag.

Regeringen har också förbättrat möjligheterna att kontrollera leverantörer. Upphandlande myndigheter har i dag bättre stöd för att kontrollera att skatter och avgifter är betalda, identifiera riskföretag och ställa relevanta och proportionerliga krav. Det minskar risken för att oseriösa aktörer släpps in i systemet.

En annan viktig del är digitalisering. Regeringen har avsatt medel för att utveckla digitala lösningar i offentlig förvaltning. Detta omfattar också upphandling. Det förenklar anbudsprocesserna, förbättrar informationsutbytet och gör det lättare att följa upp avtal. Det minskar också administrationen samtidigt som det ökar kontrollen.

Fru talman! Vi har tydligare kopplat upphandling till beredskap och robusthet. Det handlar om att säkerställa att leverantörer klarar av att leverera även i kris, så att vi inte bara upphandlar lägsta pris utan också får tillförlitlighet och långsiktighet. Det stärker både staten och samhället.

Låt mig också säga något om vad regeringen kommer att göra framöver, fru talman. Arbetet med att förenkla upphandlingsregelverket fortsätter. Man ser över hur kraven kan bli mer proportionerliga och hur små och medelstora företag kan delta. Man utvecklar även stödet för uppföljning; det är där mycket av problemet ligger i dag. Regeringen fortsätter dessutom att stärka arbetet mot arbetslivskriminalitet så att fler oseriösa aktörer stoppas innan de får tillgång till offentliga kontrakt.

Oppositionen efterfrågar ofta fler regler och skarpare skrivningar, men fler regler löser inte problemet om de inte följs upp. Regeringens linje är tydlig. Det är genom bättre efterlevnad, starkare kontroll, tydligare ansvar och högre kompetens vi får till verklig förändring.

Fru talman! Offentlig upphandling ska präglas av ordning och reda. Seriösa företag ska vinna upphandlingar, inte de som fuskar eller dumpar villkor. Genom att samla kompetensen, stärka myndigheterna, förbättra kontrollerna och utveckla uppföljningen tar regeringen konkreta steg i den riktningen. Det handlar inte bara om ambitioner, utan det handlar om reformer som genomförs här och nu och som kommer att fortsätta utvecklas.

Finansutskottets bedömning är att regeringens arbete går i rätt riktning. Riksrevisionens iakttagelser är viktiga, och de möts med konkreta åtgärder. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 117 GUNILLA CARLSSON (S):

Fru talman! För oss socialdemokrater är det viktigt med ordning och reda i de offentliga finanserna. Det innebär bland annat att pengar som ska gå till det offentliga ska användas på ett korrekt sätt. De ska definitivt inte gå till kriminell verksamhet eller fusk. Man ska heller inte kunna ta ut stora vinster från de resurser som ska användas till den gemensamma välfärden och till att bygga Sverige starkt.

Vi vill inte att upphandlingar ska vinnas av företag som dumpar löner och tummar på arbetsvillkoren för de anställda. Varje år görs upphandlingar till ett värde av drygt 1 000 miljarder kronor. Politiken har

ett stort ansvar för att dessa miljarder används på ett klokt och ansvarsfullt sätt ur många olika perspektiv.

Riksrevisionen har i denna rapport tittat på om de statliga myndigheterna i sina upphandlingar tar hänsyn till huruvida arbetstagarna har goda arbetsrättsliga villkor och om de över huvud taget ställer sådana krav vid förfrågan om upphandling. Tyvärr, fru talman, är det en sorglig läsning. Arbetsrättsliga krav saknas i två av tre upphandlingar i riskbranscher. Myndigheterna gör också tvivelaktiga tolkningar av lagstiftningen och använder ofta allmänna skrivningar i stället för att specificera lön, arbetstid och semester. Detta gör att kraven blir väldigt otydliga för dem som lämnar eller får anbud. Det gör också att det blir väldigt svårt att följa upp dem.

Rapporten visar även att myndigheterna är dåliga på att följa upp om det som de har upphandlat verkligen levererar det som har sagts. Utan uppföljning riskerar efterlevnaden som sagt att bli låg.

Fru talman! År 2017 beslutade man om förändringar i upphandlingslagstiftningen som innebar att man gav de cirka 3 800 upphandlande myndigheterna och enheterna möjlighet, och ibland även skyldighet, att i vissa upphandlingar ställa och följa upp krav med koppling till arbetsrättsliga villkor. Det var ett viktigt första steg för att garantera att offentlig upphandling bidrar till bra arbetsförhållanden.

Samtidigt kan vi tyvärr se att det finns mycket kvar att önska när det gäller arbetsrättsliga villkor och krav i offentlig upphandling, vilket Riksrevisionens granskning tydligt visar.

För oss socialdemokrater är det självklart att det ska råda bra arbetsvillkor på svenska arbetsplatser och att offentlig upphandling ska vara med och bidra till detta. Därför driver vi på för att villkor enligt kollektivavtal ska gälla i offentlig upphandling. Vi vill förändra EU-rätten så att krav på kollektivavtal kan ställas i offentlig upphandling.

Vi socialdemokrater vill också begränsa antalet underleverantörsled till två i riskbranscher. Uppföljningen blir avsevärt mycket svårare på en arbetsplats där det förekommer långa och komplexa underleverantörskedjor. Vi ser hur man skyller ifrån sig och inte tar ansvar för dem som finns i leden allra längst ned.

Så här kan vi inte ha det. Ett sätt att komma åt en del av skumraskföretagen är att begränsa detta.

För att göra det svårare att fuska vill vi också öka tillsynen över riskbranscher och förstärka det myndighetsgemensamma arbetet mot arbetslivskriminalitet. Vi vill se att företag som fuskar ska kunna svartlistas.

Mot bakgrund av Riksrevisionens granskning blir det ännu tydligare att detta verkligen behövs. Vi anser att regeringen måste agera kraftfullt och lösa problemen med det som i dag inte alls fungerar.

För att komma till rätta med det faktum att alltför få upphandlande myndigheter i dag ställer arbetsrättsliga krav måste regeringen vara tydlig i regleringsbrev till de myndigheter som bedriver omfattande offentlig upphandling. Det måste vara så att man ska säkerställa skäligen arbetsvillkor för anställda i offentligt upphandlade verksamheter och kräva återrapportering. Det gjordes senast 2018, fru talman.

Det är faktiskt helt oacceptabelt att man inte kontrollerar detta. Regeringen har dessa möjligheter, och det borde vara en självklarhet. Tyvärr verkar regeringen inte prioritera detta.

Jag kan inte tolka det på något annat sätt, fru talman, än att regeringen inte vill göra något aktivt för att förhindra denna utveckling. Man skriver att upphandlande myndigheter behöver få stöd från Upphandlingsmyndigheten, men man är inte beredd att skapa riktiga förutsättningar för detta.

Fru talman! Människor blir eller riskerar att bli utnyttjade och att få arbeta under dåliga arbetsförhållanden för dumpade löner. Våra gemensamma skattepengar går till kriminella. Dessutom väljer allt fler seriösa företag att inte lägga anbud; de tycker inte att det är någon idé. De vet att de aldrig kan få uppdragen, för de vill inte konkurrera på de villkoren. Detta innebär en risk för hela upphandlingssystemet.

Vi socialdemokrater vill stärka arbetstagarnas villkor. Det ska vara sjysta löner och trygga arbetsvillkor på svenska arbetsplatser. Vi vill stoppa kriminella från att ta del av de gemensamma skattepengarna. De pengarna ska vi använda till att bygga Sverige starkare, och ett sätt är att styra upp det så att myndigheterna använder upphandlingen på rätt sätt. Detta borde faktiskt vara helt självklart.

Fru talman! Jag står bakom alla socialdemokratiska reservationer men yrkar bifall till reservation nummer 1.
(Applåder)

Anf. 118 ANDERS KARLSSON (C):

Fru talman! Vi debatterar nu finansutskottets betänkande FiU28 *Riksrevisionens rapport om arbetsrättsliga villkor i offentlig upphandling*.

Riksrevisionen har gjort ett bra jobb. Jag noterar också att regeringen har skjutit till pengar för att Riksrevisionens synpunkter ska följas upp.

Bland annat rekommenderar Riksrevisionen Upphandlingsmyndigheten att ta fram riskanalyser. De som upphandlar offentligt bör tänka igenom upphandlingen, för som jag ser det har man ett egenansvar när man går in i en upphandling. Det finns ju flera verktyg.

Stora upphandlingar kan vara en risk för mindre aktörer. Då kan det vara enklare med en delad upphandling för att få bättre kontroll. När det gäller exempelvis förskolor behöver inte upphandlingen gälla fyra stycken, utan man kan upphandla dem två och två för att få in aktörer som man har bättre kontroll på lokalt. Denna möjlighet finns.

Riksrevisionen rekommenderar också att Konkurrensverket ska få utökad tillsyn över myndigheter och även öka sitt stöd till upphandlande myndigheter.

Regeringen har som sagt skjutit till mer pengar, och det är bra. Om man inte hade gjort det hade det varit svårt att få en effekt på just dessa punkter.

Det är också viktigt att använda den lagstiftning som finns, lag om offentlig upphandling, LOU, och lag om valfrihetssystem, LOV. LOV är möjlig att använda som ett instrument vid upphandlingar där flera aktörer ska utföra samma uppdrag i en kommun eller region.

Riksrevisionens kritik mot att arbetsrättsliga villkor inte följs upp är allvarlig. Även här har dock den som upphandlar ett ansvar att kontrollera om anbuderna är seriösa. Samtidigt vet jag att möjligheten att göra det när

man får in anbuden är begränsad. Det är dock utmärkt att Riksrevisionen tar upp detta i sin rapport.

Anf. 119 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Vi debatterar nu finansutskottets betänkande om arbetsrättsliga villkor i offentlig upphandling. Det låter inte så roligt men är otroligt viktigt, för det här är en fråga som går rakt in i kärnan av vad politik faktiskt handlar om, det vill säga vad vi använder våra gemensamma resurser till och vilka villkor vi accepterar på svensk arbetsmarknad.

Riksrevisionens granskning är tydlig: Systemet fungerar inte som det är tänkt. Endast en tredjedel av de granskade upphandlingarna innehåller arbetsrättsliga villkor trots att lagstiftningen kräver det i riskbranscher.

Detta är inte en liten teknikalitet; det är en systembrist. Vad innebär det i praktiken? Jo, att skattemedel riskerar att gå till företag som pressar löner, kringgår regler och skapar otrygga arbetsvillkor. Det innebär att seriösa företag konkurreras ut, och det innebär att vi i denna kammare accepterar att offentlig sektor bidrar till lönedumpning.

Fru talman! Det är svårt att tänka sig något mer grundläggande än att offentliga medel aldrig ska användas för att dumpa villkor på arbetsmarknaden. Men det är precis det som riskerar att ske i dag. Riksrevisionen pekar på varför: Lagstiftningen är svår att tillämpa, stödet till myndigheterna är otillräckligt och uppföljningen brister kraftigt.

Det är dessvärre inga små justeringar som behövs, för det handlar om att systemet inte levererar. Ändå landar utskottsmajoriteten i att man ska vänta och se. Man vill inte föregripa regeringens arbete, och man vill avvakta ytterligare utredningar, ytterligare uppdrag och ytterligare processer. Men det är inte tillräckligt, för under tiden fortsätter problemen. Oseriösa aktörer fortsätter att vinna upphandlingar, och arbetstagarna får betala priset.

Det krävs konkreta åtgärder här och nu. För det första måste stödet till upphandlande myndigheter stärkas på riktigt. Det ska inte vara valfritt eller otydligt hur arbetsrättsliga villkor ska tillämpas. Det ska vara enkelt att göra rätt och svårt att göra fel.

För det andra måste uppföljningen skärpas. Att ställa krav utan att kontrollera att de följs i praktiken är såklart helt verkningslöst. Riksrevisionen visar att djupgående uppföljningar nästan aldrig sker. Det duger verkligen inte. Vänsterpartiet vill se en tydlig utveckling mot centraliserad och resursstark uppföljning så att kontrollen faktiskt fungerar på riktigt, inte bara på papperet.

För det tredje måste vi sätta stopp för modellen där lägsta pris alltid vinner och avgör upphandlingen. När priset pressas utan tillräckliga krav och kontroller leder det bara till en kapplöpning mot botten. Det är inte en fungerande marknad, utan det är en marknad som premierar fusk.

Fru talman! Offentlig upphandling i Sverige omfattar omkring 900 miljarder kronor varje år. Det är en enorm summa pengar och en enorm ekonomisk kraft. Ska den kraften användas för att pressa ned villkoren eller för att höja dem? För Vänsterpartiet är svaret självklart. Vi vill att offentlig upphandling ska vara ett verktyg för ordning och reda på arbetsmarknaden. Vi vill att kollektivavtal ska vara norm. Vi vill att

skattemedel ska gå till seriösa företag, inte till dem som konkurrerar med sämre villkor.

Fru talman! jag yrkar bifall till reservation 3 i betänkandet. Vänsterpartiet vill att regeringen ger ett tydligt uppdrag till Upphandlingsmyndigheten att stärka stödet för uppföljning. Vi vill också att regeringen skyndsamt återkommer med konkreta förslag om hur uppföljningen kan centraliseras och effektiviseras.

Fru talman! Det handlar i grunden om respekt, respekt för de människor som går till jobbet varje dag, respekt för de företag som gör rätt för sig och respekt för hur vi använder våra gemensamma resurser. Skattemedel ska inte finansiera dåliga arbetsvillkor.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)

§ 16 Utlämnande av uppgifter ur registret över verkliga huvudmän

Finansutskottets betänkande 2025/26:FiU35
Utlämnande av uppgifter ur registret över verkliga huvudmän (prop.
2025/26:129)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)

§ 17 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Motion
med anledning av prop. 2025/26:155 En mer rättssäker och effektiv
domstolsprocess
2025/26:3951 av Gudrun Nordborg m.fl. (V)

§ 18 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 24 mars

2025/26:406 Flygförbindelsen Kramfors–Arlanda
av *Peter Hedberg* (S)
till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

2025/26:407 Samsjuklighet
av *Eva Lindh* (S)
till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2025/26:408 Biståndsstödet till Hepatica och Olof Palmes Internationella Center
av *Johan Büser* (S)

till bistånds- och utrikeshandelsminister Benjamin Dousa (M)

§ 19 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 24 mars

2025/26:636 Kolesterolkontroll i den kommande hjärt-kärlplanen
av *Christian Lindefjärd* (SD)

till sjukvårdsminister Elisabet Lann (KD)

2025/26:637 Återvinning av tryckimpregnerat virke

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister
Johan Britz (L)

§ 20 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 24 mars

2025/26:607 Halveringen av nattågstrafiken till Norrbotten
av *Fredrik Lundh Sammeli* (S)

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

2025/26:609 Folkliga protester på Kuba

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

**2025/26:628 Moms på boendeparkering efter Skatteverkets nya
ställningstagande**

av *Helena Vilhelmsson* (C)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2025/26:626 Sveriges representation vid översynskonferensen
av *Laila Naraghi* (S)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

§ 21 Kammaren åtskildes kl. 17.30.

Sammanträdet leddes

av talmannen från dess början till och med § 4 anf. 15 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 5 anf. 31 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 8 anf. 60 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 9 anf. 105 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 14 anf. 115 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

REBECCA HEINEMANN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 3 Ärenden för bordläggning.....	1
§ 4 Socialtjänstens ansvar för våldsutsatta m.m.....	2
Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU20	2
Anf. 1 CHRISTIAN CARLSSON (KD)	2
Anf. 2 GUSTAF LANTZ (S)	4
Anf. 3 CHRISTIAN LINDEFJÄRD (SD).....	6
Anf. 4 MAJ KARLSSON (V)	7
Anf. 5 MALIN HÖGLUND (M).....	9
Anf. 6 MAJ KARLSSON (V) replik.....	11
Anf. 7 MALIN HÖGLUND (M) replik	11
Anf. 8 MAJ KARLSSON (V) replik.....	11
Anf. 9 MALIN HÖGLUND (M) replik	11
Anf. 10 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	12
Anf. 11 MALIN HÖGLUND (M) replik	12
Anf. 12 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	12
Anf. 13 MALIN HÖGLUND (M) replik	13
Anf. 14 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C).....	13
Anf. 15 LINA NORDQUIST (L)	15
Anf. 16 NILS SEYE LARSEN (MP)	16
(Beslut fattades under § 13.).....	18
§ 5 Civila samhället, trossamfund och folkbildning	18
Kulturutskottets betänkande 2025/26:KrU8.....	18
Anf. 17 JONAS ANDERSSON (SD).....	18
Anf. 18 MATS BERGLUND (MP).....	20
Anf. 19 CARL NORDBLOM (M)	22
Anf. 20 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik.....	24
Anf. 21 CARL NORDBLOM (M) replik.....	25
Anf. 22 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik.....	25
Anf. 23 CARL NORDBLOM (M) replik.....	25
Anf. 24 MATS BERGLUND (MP) replik	26
Anf. 25 CARL NORDBLOM (M) replik.....	26
Anf. 26 MATS BERGLUND (MP) replik	27
Anf. 27 CARL NORDBLOM (M) replik.....	27
Anf. 28 MAGNUS MANHAMMAR (S).....	28
Anf. 29 JONAS ANDERSSON (SD) replik	30
Anf. 30 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik.....	30
Anf. 31 JONAS ANDERSSON (SD) replik	31
Anf. 32 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik.....	32
Anf. 33 ROLAND UTBULT (KD)	32
Anf. 34 VASILIKI TSOUPLAKI (V).....	34
Anf. 35 MALIN DANIELSSON (L).....	37
Anf. 36 CATARINA DEREMAR (C)	39
Anf. 37 AZADEH ROJHAN (S).....	40
Anf. 38 JONAS ANDERSSON (SD) replik	41
Anf. 39 AZADEH ROJHAN (S) replik	42

Anf. 40 JONAS ANDERSSON (SD) replik	42
Anf. 41 AZADEH ROJHAN (S) replik	43
Anf. 42 ANNE-LI SJÖLUND (C).....	43
(Beslut fattades under § 13.).....	44
§ 6 Utbyte av uppgifter i tilläggsskatterapport och kompletteringar av förfarandet av tilläggsskatt för företag i stora koncerner	45
Skatteutskottets betänkande 2025/26:SkU20	45
Anf. 43 ERIC WESTROTH (SD)	45
Anf. 44 MATHIAS TEGNÉR (S) replik.....	46
Anf. 45 ERIC WESTROTH (SD) replik.....	47
Anf. 46 MATHIAS TEGNÉR (S) replik.....	47
Anf. 47 ERIC WESTROTH (SD) replik.....	47
Anf. 48 MATHIAS TEGNÉR (S).....	48
Anf. 49 ADAM REUTERSKIÖLD (M)	50
Anf. 50 MATHIAS TEGNÉR (S) replik.....	52
Anf. 51 ADAM REUTERSKIÖLD (M) replik.....	53
Anf. 52 MATHIAS TEGNÉR (S) replik.....	53
Anf. 53 ADAM REUTERSKIÖLD (M) replik.....	54
(Beslut fattades under § 13.).....	54
§ 7 Modernisering av Skatteverkets kontrollverktyg.....	54
Skatteutskottets betänkande 2025/26:SkU11	54
Anf. 54 BLÅVITT ELOFSSON (S).....	54
Anf. 55 BO BROMAN (SD).....	56
Anf. 56 BORIANA ÅBERG (M).....	57
(Beslut fattades under § 13.).....	58
§ 8 Inkomstskatt.....	58
Skatteutskottets betänkande 2025/26:SkU13	58
Anf. 57 MARKUS WIECHEL (SD).....	58
Anf. 58 IDA EKEROTH CLAUSSE (S) replik.....	59
Anf. 59 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	60
Anf. 60 IDA EKEROTH CLAUSSE (S) replik.....	60
Anf. 61 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	60
Anf. 62 IDA EKEROTH CLAUSSE (S)	60
Anf. 63 CRISTER CARLSSON (M) replik	62
Anf. 64 IDA EKEROTH CLAUSSE (S) replik.....	63
Anf. 65 CRISTER CARLSSON (M) replik	63
Anf. 66 IDA EKEROTH CLAUSSE (S) replik.....	63
Anf. 67 CRISTER CARLSSON (M)	64
Anf. 68 IDA EKEROTH CLAUSSE (S) replik.....	66
Anf. 69 CRISTER CARLSSON (M) replik	66
Anf. 70 IDA EKEROTH CLAUSSE (S) replik.....	66
Anf. 71 CRISTER CARLSSON (M) replik	67
Anf. 72 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V) replik	67
Anf. 73 CRISTER CARLSSON (M) replik	68
Anf. 74 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V) replik	68
Anf. 75 CRISTER CARLSSON (M) replik	68
Anf. 76 ANDERS KARLSSON (C) replik	69
Anf. 77 CRISTER CARLSSON (M) replik	69
Anf. 78 ANDERS KARLSSON (C) replik	69

Anf. 79	CRISTER CARLSSON (M) replik	69
Anf. 80	ILONA SZATMÁRI WALDAU (V)	70
Anf. 81	CRISTER CARLSSON (M) replik	72
Anf. 82	ILONA SZATMÁRI WALDAU (V) replik	72
Anf. 83	CRISTER CARLSSON (M) replik	72
Anf. 84	ILONA SZATMÁRI WALDAU (V) replik	72
Anf. 85	CECILIA ENGSTRÖM (KD)	73
Anf. 86	ANDERS KARLSSON (C)	74
Anf. 87	ANDERS EKEGREN (L) replik	75
Anf. 88	ANDERS KARLSSON (C) replik	76
Anf. 89	ANDERS EKEGREN (L) replik	76
Anf. 90	ANDERS KARLSSON (C) replik	76
Anf. 91	TREDJE VICE TALMANNEN	77
Anf. 92	ILONA SZATMÁRI WALDAU (V) replik	77
Anf. 93	ANDERS KARLSSON (C) replik	77
Anf. 94	ILONA SZATMÁRI WALDAU (V) replik	77
Anf. 95	ANDERS EKEGREN (L)	77
Anf. 96	JAMAL EL-HAJ (-)	79
	(Beslut fattades under § 13.)	80
§ 9	Punktskatt	80
	Skatteutskottets betänkande 2025/26:SkU16	80
Anf. 97	ERIK HELLSBORN (SD)	80
Anf. 98	KALLE OLSSON (S)	81
Anf. 99	BORIANA ÅBERG (M)	82
Anf. 100	ANDREA ANDERSSON TAY (V)	84
Anf. 101	BORIANA ÅBERG (M) replik	86
Anf. 102	ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik	86
Anf. 103	BORIANA ÅBERG (M) replik	86
Anf. 104	ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik	87
Anf. 105	CECILIA ENGSTRÖM (KD)	87
Anf. 106	ULRIKA LILJEBERG (C)	88
Anf. 107	ANDERS EKEGREN (L)	90
	(Beslut fattades under § 13.)	91
§ 10	Våldsbrott och brottsoffer	91
	Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU12	91
Anf. 108	PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD)	91
Anf. 109	SANNA BACKESKOG (S)	93
Anf. 110	CHARLOTTE NORDSTRÖM (M)	95
Anf. 111	GUDRUN NORDBORG (V)	97
	(forts. § 14)	99
	Ajournering	99
	Återupptaget sammanträde	99
§ 11	Beslut om ärenden som slutdebatterats den 19 mars	100
	SfU17 Ekonomisk familjepolitik	100
	SfU10 Riksrevisionens rapport om socialförsäkringsskyddet vid internationell rörlighet	101
	UU14 Folk rätt, inklusive mänskliga rättigheter	101
	SkU33 Riksrevisionens rapport om Skatteverkets åtgärder mot svartarbete	103
§ 12	Beslut om ärenden som slutdebatterats den 23 mars	103

UbU12 Högskolan	103
UbU13 Forskning	104
TU12 Luftfartsfrågor	105
TU13 Cykelfrågor	106
FiU25 Statlig förvaltning och statistikfrågor	107
FiU34 Offentlig upphandling	108
§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	109
SoU20 Socialtjänstens ansvar för våldsutsatta m.m.	109
KrU8 Civila samhället, trossamfund och folkbildning.....	110
SkU20 Utbyte av uppgifter i tilläggsskatterapport och kompletteringar av förfarandet av tilläggsskatt för företag i stora koncerner	111
SkU11 Modernisering av Skatteverkets kontrollverktyg	112
SkU13 Inkomstskatt	112
SkU16 Punktskatt	113
§ 14 (forts. från § 10) Våldsbrott och brottsoffer (forts. JuU12).....	114
Anf. 112 TORSTEN ELOFSSON (KD)	114
Anf. 113 ULRIKA LILJEBERG (C).....	116
Anf. 114 MARTIN MELIN (L)	118
Anf. 115 JACOB RISBERG (MP).....	119
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)	121
§ 15 Riksrevisionens rapport om arbetsrättsliga villkor i offentlig upphandling.....	121
Finansutskottets betänkande 2025/26:FiU28	121
Anf. 116 ADAM REUTERSKIÖLD (M)	121
Anf. 117 GUNILLA CARLSSON (S)	122
Anf. 118 ANDERS KARLSSON (C)	124
Anf. 119 CICZIE WEIDBY (V)	124
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)	125
§ 16 Utlämnande av uppgifter ur registret över verkliga huvudmän	126
Finansutskottets betänkande 2025/26:FiU35	126
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)	126
§ 17 Bordläggning	126
§ 18 Anmälan om interpellationer.....	126
§ 19 Anmälan om frågor för skriftliga svar	126
§ 20 Anmälan om skriftliga svar på frågor	127
§ 21 Kammaren åtskildes kl. 17.30.....	127